

GERHARD PÉTER – KOLTAI GÁBOR – V. LÁSZLÓ ZSÓFIA – RÁCZ ATTILA

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT FŐVÁROSI VEZETÉSE 1957–1989 KÖZÖTT

A párt szervezete és tisztségviselőinek archontológiája

After the Second World War in Hungary the institutions of the communist party were developed as a parallel power system of the state establishment. The party had immense influence on the political, economical and social changes till the fall of communism. Accordingly, the capital city of Budapest was mainly governed by the Hungarian Socialist Worker's Party (functioning between 1956 and 1989) and its largest local organization, the Committee of Budapest. This paper is intended to describe the organization, functioning and archontology of the leadership of the Committee of Budapest. It also analyses the composition of membership and fluctuation of officials in the party institutions (the Conference, the Committee and the Executive Committee of the Party) and summarizes the structure of party administration and its changes.

Az 1948–1989 közötti szocialista rendszer¹ kutatása Magyarországon érdemben csak a rendszerváltás után indulhatott meg, azonban azóta már számtalan publikáció foglalkozott a pártállammal,² illetve annak kialakulásával és működésével. A legkutatottabb és immár jól feltárt témák közé tartozik az 1956-os forradalom és szabadságharc története, illetve az azt követő megtorlás kutatása, de többen foglalkoznak az állambiztonsági szervek tevékenységével (ügynökök, kitelepítések, koncepciós perek, intézménytörténet), az egyház–állam kapcsolatrendszerével, egyes politikusok életével, a korszak művészeti és irodalmi életével stb.³

E kutatásokhoz elengedhetetlen volt, hogy a levéltárakban is megkezdődjön 1990 után a korszak vizsgálatát elősegítő feldolgozó munka. Ennek eredményeként az elmúlt két évtizedben már számos levéltári segédlet és forráskiadvány látott napvilágot.⁴ Elkezdődött a párttisztviselők archontológiáinak összeállítása, és külön kiemelendő a levéltári digitalizálás, melynek révén immár interneten keresztül is hozzáférhetőek a központi, illetve egyes megyei (fővárosi) pártbizottságok vezető testületi üléseinek jegyzőkönyvei.⁵ Mindazonáltal a korszak kuta-

¹ Tanulmányunkban Kornai János „szocialista rendszer” megnevezését használjuk az 1948–1989 közötti időszakra. Vö. KORNAI, 1993.

² A rendszer elnevezéséről szóló vitát l. KRAUSZ, 2007.

³ A szocialista időszakról készült hazai monográfiák közül kiemelendő BIHARI, 2005.; VALUCH 2005.; GYARMATI, 2011.; a témával foglalkozó kutatásokról és a vonatkozó legfrissebb szakirodalomról jó áttekintést nyújt BENCSI, é. n.; ROMSICS, 2010.

⁴ A – korszakra vonatkozó – levéltári kiadványok bibliográfiáját l. www.archivportal.hu.

⁵ Az MDP és a MSZMP központi vezető testületeinek jegyzőkönyveit l. www.digitarchiv.hu. A Békés, Heves, Jász-Nagykun-Szolnok, Nógrád, Pest és Somogy Megyei, valamint a Budapesti Bizottság vezető testületeinek, illetve az MSZMP Agitációs és Propaganda Bizottságának jegyzőkönyveit l. www.archivportal.arcanum.hu/mszmp.

tása további mélyfúrások, alapkutatások nélkül már érdemben nem folytatható. Szinte semmit nem tudunk még az alsóbb szintű pártszervezetekről, az egyes pártszervezetek, vezetői szintek, káderek közötti kapcsolatrendszeréről, a társadalom szovjetizálásáról, az emberek korszakbeli mindennapjairól és még hosszasan sorolhatnánk az alig feltárt területeket.⁶

Jelen tanulmányunk egy ilyen, nem az országos szinttel foglalkozó alapkutatás eredményeit kívánja bemutatni. Budapest Főváros Levéltárának az állampárti iratokkal foglalkozó csoportja 2007 óta folyamatosan teszi közzé a kommunista állampárt legnagyobb pártszervezete, a Budapesti Bizottság iratainak kutatását elősegítő segédleteit és forráskiadványait.⁷ A Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) fővárosi vezető testületeinek működéséről négykötetes segédletet adtunk közre, azonban a fővárosi pártértekezletek dátumaihoz igazított (1957–1962, 1962–1970, 1970–1980, 1980–1989) kötetthatárok miatt értelemszerűen az egyes bevezető tanulmányokban csak az adott periódusra vonatkozó ismertetésre vállalkozhattunk.⁸ Jelen írásunkban e négy bevezető tanulmányra támaszkodva mutatjuk be a fővárosi pártszervezet felépítését, működését.⁹ Mivel a szocialista rendszer alapvető jellemzőit már több helyütt leírták, e tanulmányban kifejezetten csak az MSZMP legfontosabb területi pártszervezetének, a Budapesti Bizottságnak a szervezeti rendszerét kívánjuk bemutatni.¹⁰ Az ismertetés során kiemelt figyelmet szenteltünk a működtető elit, azaz a fővárosi pártfunkcionáriusok bemutatására. A titkárok, a pártbizottsági és a végrehajtó bizottsági tagok mellett közreadjuk a korszakban pozíciót betöltő osztályvezetők, fegyelmi és revíziós bizottsági tagok, valamint kerületi első titkárok névsorát is.¹¹

⁶ Természetesen történtek már e témákban is kezdeményezések, a korszak kutatói közül érdemes kiemelni a rendszer működésének feltárására irányuló munkássága tekintetében – a teljesség igénye nélkül – Gyarmati György, Rainer M. János, Standeisky Éva, Szakadát István, T. Varga György nevét, a társadalom- és mentalitástörténet képviselői közül Germuska Pál, Horváth Sándor, Majtényi György, Ö. Kovács József, Tóth Eszter Zsófia és Valuch Tibor munkásságát.

⁷ FEHÉRNÉ-RÁCZ-KOLTAI, 2007.; KOLTAI-RÁCZ, 2008a.; KATONA-RÁCZ, 2010.

⁸ GERHARD-KOLTAI, 2010a.; GERHARD-KOLTAI, 2011a.; RÁCZ-V. LÁSZLÓ, 2010a.; FORRAI-RÁCZ-V. LÁSZLÓ, 2011.

⁹ Az egységes kép érdekében a négy bevezetőt a teljes MSZMP-időszakra átdolgoztuk, egységesítettük, ahol szükséges volt, az adatokat pontosítottuk.

¹⁰ Kornai János a témával foglalkozó munkájában kimerítően bemutatja a szocialista rendszer alapvető sajátosságait, így azok külön tárgyalását most nem tekintjük feladatunknak. KORNAI, 1993.

¹¹ Az állampárt szervezeti felépítésének sajátosságaiból adódóan egy-egy kinevezésről formálisan több fórumon is szavaztak. Az archontológia összeállításánál komoly problémát jelentett, hogy a fölé-/mellérendeltségek miatt nem lehetett egyértelmű kinevezési dátumokat megadni. Tanulmányunkban azt a megoldást választottuk, hogy minden dátumnál külön jeleztük, melyik testület döntésének időpontjáról van szó. Nem lehattunk következetesek, mert előfordult például, hogy egy névleg a Budapesti Pártbizottság hatáskörébe tartozó kinevezésről a döntés kizárólag egy másik testület ülésének jegyzőkönyvében volt megtalálható.

1. A legnagyobb pártszervezet: a Budapesti Bizottság¹²

Az MSZMP történetének 1956. novembertől 1957. június végéig tartó periódusát már a korabeli szóhasználat is „ideiglenes időszak”-ként tartotta számon, hiszen ekkor még névlegesen sem működött a „demokratikus centralizmus” elve, azaz nem a párttagok és képviselőik által választott testületek irányították a pártot, hanem a Kádár János és a Forradalmi Munkás–Paraszt Kormány körül tömörülő szűk elit határozta meg a párt működését is. 1957 májusára aztán már konszolidálódott annyira a helyzet, hogy befejeződhetett a megelőző hónapok pártszervező tevékenysége, és megalakulhattak az állandó, immár – legalábbis névben – a tagságot képviselő vezető testületek. Az alapszervezeti választásokat követően Budapesten az 1957. június 8–9-én megtartott – nagykövetségnek nevezett – alakuló küldöttértekezlet zárta le az ideiglenes időszakot.¹³ A budapesti és a megyei küldöttértekezletek készítették elő az 1957. június 27–29-e között megtartott országos pártértekezletet. Ez a – hangsúlyozottan nem kongresszusnak nevezett – pártértekezlet jelentette azt szimbolikusan, hogy megszűnt a Magyar Dolgozók Pártja (MDP) feloszlását követő ideiglenesség, az állampárt szervezeti felépítése nagy vonalakban helyreállt.

Az állampártban az egyes párttagokat tömörítő, munkahelyi vagy (lakó)területi szinten szerveződő alapszervezetek voltak a párt legkisebb szervezeti egységei. A fővárosban az alapszervezetek küldöttei pártértekezleteken választották meg a kerületi és kerületi jogú (intézményi, nagyüzemi) pártbizottságokat. Valamennyi fővárosi párttag legfelsőbb szerve formálisan a budapesti pártértekezlet volt. Két pártértekezlet között a budapesti pártszervezetet elméletileg a Budapesti Pártbizottság (Bp. PB), ténylegesen a Budapesti Végrehajtó Bizottság (Bp. VB) és a Bp. PB titkárai irányították. A „demokratikus centralizmus” elve mentén alulról felfelé felépülő szervezeti struktúra valójában mégis azt jelentette, hogy a felsőbb, szűkebb testületek gyakoroltak hatalmat az alsóbb szintek felett. Az alsóbb pártszervek helyi ügyekben ugyan önállóan dönthettek, határozataik viszont nem lehettek ellentétesek a felsőbb pártszervekével és a párt politikájával, a központi utasításokat pedig kötelezően végre kellett hajtaniuk.¹⁴ A hatalomgyakorlás a gyakorlatban az ún. nomenklatúra-rendszer hatásköri listák által működtetett intézménye révén valósult meg.¹⁵ Ez a kinevezési-jóváhagyási rendszer felülírta még a pozíciók választás útján történő betöltésének – emiatt formálissá vált – követelményét is. A párt szervezeti felépítésének további jellegzetessége az volt, hogy egy-egy pozíció betöltése akár két-három felsőbb pártszerv hatáskörébe

¹² A korabeli szóhasználatban a Budapesti Pártbizottság elnevezés egyaránt jelenthette a teljes fővárosi pártszervezetet, illetve annak egyik vezető testületét. Ezek megkülönböztethetősége érdekében tanulmányunkban a vezető testületet Budapesti Pártbizottságnak (Bp. PB), míg a párt teljes budapesti szervezetét – az alapszervezetektől a pártértekezletig bezárólag – Budapesti Bizottságnak nevezzük.

¹³ Az MSZMP budapesti ideiglenes időszakának történetére vonatkozóan I. KOLTAI–RÁCZ, 2008b.

¹⁴ VASS ET AL., 1972. 114.

¹⁵ A káderhatásköri listákról és a nomenklatúra-rendszerről bővebben I. SZAKADÁT, 1992; T. VARGA–SZAKADÁT, 1992.

is tartozhatott.¹⁶ A Bp. PB esetében mindez azt jelentette, hogy ugyan ez a testület választotta meg, illetve mentette fel a Bp. PB első titkárát, titkárait, a Bp. VB és a Fegyelmi Bizottság, illetve a munkabizottságok tagjait, valamint az osztályvezetőket, a titkárok és osztályvezetők kijelölése azonban a központi pártszerveken belül történt meg. Budapesten a kerületi (jogú) pártbizottságok első titkárainak kinevezése kapcsán viszont hasonló felügyeletet gyakorolt a Bp. PB, a titkárok kinevezése kapcsán pedig a Bp. VB.¹⁷ Hasonló példa az operatív munkát végző, a központi pártapparátus mintájára felálló Bp. PB-osztályok esete, amelyek felett a központi vezetés alá tartozó osztályok és a budapesti vezető testületek is felügyeletet gyakoroltak. Az osztályok készítették elő a testületi napirendekhez kapcsolódó előterjesztéseket és határozati javaslatokat, ezáltal jelentős befolyásuk volt az általuk elfogadott határozatokra. Az osztályokat azonban közvetlenül a Bp. PB-titkárok felügyelték, ezért az előterjesztések az ő akarataikat is tükrözték. Így a választott testületek és az apparátus munkája, illetve ellenőrzése lényegében összemosódott.¹⁸

A Budapesti Pártbizottság közvetlen hatáskörébe tartoztak a kerületi és a kerületi jogú pártbizottságok (PB). Kerületi jogúként működött az egész MSZMP-időszakban a Budapesti Rendőr-főkapitányság (BRFK) PB, 1957 és 1984 között a Csepel Vas- és Fémművek (1976-tól Csepel Művek – CS(V)M) PB,¹⁹ 1957 és 1972 között a Belügyminisztérium (BM) PB,²⁰ 1957 és 1961 között a Magyar Államvasutak (MÁV) Budapesti Csomóponti PB,²¹ valamint 1963-tól 1989-ig a Fővárosi Tanács PB.²² 1984. július 31-étől a Budapesti Műszaki Egyetem (BME), az Eötvös Loránd Tudományegyetem (ELTE), a Marx Károly Közgazdaság-tudományi Egyetem (MKKE) és a Semmelweis Orvostudományi Egyetem (SOTE) pártbizottsága is kerületi jogú PB lett.²³ A többi budapesti pártszervezet viszont nem közvetlenül a Bp. PB, hanem a kerületi és kerületi jogú PB-k hatáskörébe tartozott.

¹⁶ A kettős felügyelet nem a véletlen műve a totalitárius rendszereknél: a felelősség megkettőzése ugyanis megszünteti a felelősség- és kompetenciaérzést. Vö. ARENDT, 1992. 501.

¹⁷ A Bp. PB és a Bp. VB azonban nemcsak a fővárosi pártszervezetek, hanem a budapesti illetőségű állami szervek, társadalmi szervezetek, továbbá – 1981-ig – a jelentősebb, fővárosi központú vállalatok, intézmények vezetőinek kinevezése és felmentése kapcsán is előzetes egyetértési jogot gyakorolt. 1981 után ez utóbbiak esetében a hatáskört a cég, intézmény székhelye szerint illetékes kerületi jogú pártbizottság kezébe adták át. Vö. BFL XXXV.1.a.3. 175. őe. (1981. szeptember 17.)

¹⁸ Az állampárti bürokráciáról és az apparátusról bővebben l. KORNAL, 1993. 68, 72–75.

¹⁹ 1957. márciusig szervezetiileg egységes volt a csepeli pártszervezet, egy időben indult meg a párt szervezése a kerületben és a gyári pártcsoportokban. Csak március végén vált ismét külön a XXI. kerület és a CSVM pártszervezete, s került mindkét pártszervezet a Bp. PB hatáskörébe. BFL XXXV.26.a.1956–1957. 2. őe. (1957. április 9.); BFL XXXV.28.a.1957. 1. őe. (1957. április 9.). A CSM PB az MSZMP KB Titkárság 1984. szeptember 3-ai határozata alapján került ki a Bp. PB hatásköréből. MOL M-KS-288.7. 702. őe.

²⁰ A BM PB 1972-től megyei szintű pártbizottság lett, így kikerült a Bp. PB hatásköréből. MOL M-KS-288.5. 586. őe. (1972. július 25.)

²¹ 1961-től már nem kerületi jogú üzemi-pályaudvari PB-k alakultak. MOL M-KS-288.7. 110. őe. (1961. július 4.)

²² MOL M-KS-288.7. 171. őe. 7, 44. (1963. június 11.)

²³ A négy legnagyobb budapesti egyetem pártbizottságának rangemeléséről, l. MOL M-KS-288.5. 917. őe. (1984. július 31.)

Ezek első titkárainak részvételével rendezték meg a kerületi titkári értekezleteket, amelyen rendszeresen részt vettek a Bp. VB tagjai, a budapesti titkárok és az osztályvezetők is.²⁴ Az egyes pártbizottságok tagjait a felettes pártszervek erősítették meg, indokolt esetben pedig semmisnek nyilváníthatták a választást. Az MSZMP Központi Bizottsága (MSZMP KB) pedig bármely pártszerv választását felülbírálhatta.²⁵

Mivel a fővárosi pártszervezet alá tartozott a legtöbb párttag, érdemes a párttagságra vonatkozó követelményekre, a budapesti párttagság létszámára és összetételére is kitékintenünk. A pártba való felvétel rendjét a mindenkorai szervezeti szabályzat határozta meg. A jelentkező tagságáról a munkahelyi vagy a lakóterületi alapszervezet taggyűlése döntött, de a határozat csak az illetékes pártbizottság jóváhagyása után lépett érvénybe. Az MSZMP 1957-ben tartott országos értekezletének döntése szerint új párttagot általában csak fél év tagjelölti időszak után lehetett felvenni, amely alatt a jelöltnak bizonyítania kellett, hogy méltó a párttagságra. A tagjelöltek a taggyűléseken csupán tanácskozási joggal bírtak, nem választhattak, és nem lehettek tagjai a vezető testületeknek.²⁶ Az MSZMP IX. kongresszusa jelentősen megváltoztatta ezt a rendszert, ugyanis megszüntette a tagjelöltség intézményét.²⁷ A pártba való belépés feltétele ekkortól két olyan párttag ajánlása lett, akik legalább három éve párttagok voltak és két éve „közös tevékenység alapján” ismerték a jelentkezőt.²⁸

Az MSZMP-tagokról – a tagkönyvcseré alkalmából – 1957. december 1-jén készült statisztika. A párt saját nyilvántartásának adatai szerint ekkor az országosan regisztrált 394 910 párttagból 118 758 volt budapesti, azaz a párttagok 30%-a.²⁹ (Csak összehasonlításként a budapesti MSZMP-tagok száma az 1956. évi fővárosi MDP-tagság kb. 40%-át tette ki.) Az 1960. évi népszámlálás szerint az állandó fővárosi lakosság aránya a teljes magyarországi népesség 17,8%-a volt, vagyis a párttagok lakossághoz viszonyított aránya a fővárosban magasabb volt az országos átlagnál. Ez a jellegzetesség egészen a rendszerváltásig megfigyelhető. A taglétszám az 1980-as évek közepéig folyamatosan nőtt. Az évtized második felében azután megkezdődött a budapesti tagság számának csökkenése, majd meredek hanyatlása. Amíg 1987-ben 222 096 fővárosi párttag volt, addig számuk 1988 végére már 200 174 főre csökkent. Ekkora mértékű fogyás már nem magyarázható kizárólag az 1987–1988. évi tagkönyvcseré során kimaradt 13 453 fővel. Míg a kizárások száma az évtized során folyamatosan csökkenő tendenciát mutatott,

²⁴ Az iratanyagot l. BFL XXXV.1.a.7. jelzet alatt.

²⁵ A Magyar Szocialista Munkáspárt VIII. kongresszusán elfogadott szervezeti szabályzat, l. MSZMP, 1962. 482. Mivel a kerületi (jogú) pártbizottságok vezetőinek teljes listáját még soha nem adták közzé, jelen tanulmány mellékletében (21. táblázat) kívánjuk pótolni ezt a hiányosságot.

²⁶ MSZMP, 1957. 280–282.

²⁷ A tagjelöltfelvételt az MSZMP Politikai Bizottság 1966. október 18-ai határozata alapján november 1-jével le kellett zárni, a tagjelöltek pártba való felvételéről pedig 1967. január 31-ig döntenie kellett. MOL M-KS-288.5. 407. öe. (1966. október 18.)

²⁸ MSZMP, 1966. 486.

²⁹ Az országos adatokkal kapcsolatban l. SZENES, 1981. 248–250.

a kilépések száma az évtized közepétől enyhén emelkedni kezdett, hogy aztán 1988-ban robbanásszerűen megugorjon.³⁰ Másfelől a tagfelvételek száma is megfogyatkozott: míg 1980-ban még 7 658 fő lépett be valamelyik fővárosi alapszervezetbe, 1988-ban már csak 2 091. A kilépési hullám miatt érdemes közelebbről is megvizsgálni az 1988-ban a pártot elhagyók motivációit. A kilépések indokaiként némelyek őszintén bevallották, hogy nem értenek egyet a párt politikájával, létszámuk közel megtízszereződött (204-ról 2012-re emelkedett) egyetlen év alatt: míg 1987-ben a kilépőknek mindössze 6%-a hivatkozott erre, addig 1988-ban már 11,6%-uk indokolta ezzel kilépését. A többség azonban főként családi vagy egészségügyi okokkal magyarázta kilépését, illetve jelentős az „egyéb” kategória aránya: 1988-ban a kilépők közel fele már ide tartozott. Ez a gyakorlatban azt jelentette, hogy a kilépő nem volt hajlandó távozása indokát elárulni.³¹

Az 1950-es évektől kezdve a párttagság összetételéről és az újonnan felvettekről a Párt- és Tömegszervezetek Osztálya (PTO) évente legalább egyszer jelentést adott a Bp. VB-nek, a Bp. PB pedig négyévente, a pártértekezletekre készült beszámolójában foglalta össze a fontosabb változásokat a PTO jelentései alapján. A statisztikák adatait az 1. számú táblázat mutatja be. A felsőbb pártszervek nem voltak elégedettek a párttagság bővülésének folyamatával, mert úgy érezték, hogy a pártnak „nem számszerűleg, hanem politikailag kell erősödni”.³² Ennek érdekében az MSZMP KB 1972. november 14–15-ei határozatában szigorított a tagfelvétel rendjén, az éves növekedést a taglétszám 3%-ában maximálta, és meghatározta, hogy „főképpen az arra érdemes és alkalmas munkásokat, szövetkezeti parasztokat, műszaki értelmiségieket és fiatalokat” kell felvenni a párttagok sorába.³³ A budapesti pártszervezetnek ez az utasítás különös gondot jelentett, mert a társadalom szerkezeti átalakulásának megfelelően a főváros lakosságán és így a párton belül egyre csökkent a fizikai munkások létszáma, míg a szellemi foglalkozásúak, az alkalmazottak és a nyugdíjasok aránya folyamatosan emelkedett.³⁴ Ugyancsak egyre kevesebb fiatal tartozott a párttagok közé, bár a női párttagok száma emelkedett, amit a pártértekezleteken mindig pozitívként értékelték.

A pártvezetés kiemelten kezelte az 1945 előtti ún. régi párttagok és a munkásmozgalom szereplőinek ügyét, akiknek „erkölcsi-politikai megbecsüléséről” és a „pártéletbe való erőteljesebb bevonásáról” az MSZMP KB Titkársága még 1957. július 19-én határozott.³⁵ A régi párttagok ügyeivel 1962-ig a pártbizottságok mellett működő külön bizottságok foglalkoztak. Ekkor a PTO vette át munkájukat, a régi

³⁰ Az 1987. évi 3 402-ről 1988-ra 17 530 főre ugrott meg a pártból önként távozó budapestiek létszáma. A vizsgált időszak országos és megyei (fővárosi) statisztikáit l. MOL M-KS-288.21.1984. 1. öe.; uo. 1986. 1/1. öe.; uo. 1987. 1. öe.; uo. 1988. 1. öe.; uo. 1989. 1. öe.

³¹ Vö. BFL XXXV.1.a.4. 798. öe. (1989. március 16.)

³² MSZMP, 1978. 389.

³³ MSZMP, 1978. 390.

³⁴ BFL XXXV.1.a.2. 6. öe. (1975. március 1–2.)

³⁵ Az „erkölcsi-politikai megbecsülés” anyagi és szociális támogatást jelentett, ami fizetés- és nyugdíj-kiegészítéssel, kitüntetésekkel, üdülési lehetőséggel, orvosi ellátással, idők otthonában való elhelyezéssel járt. A pártapparátust ugyanakkor előre meghatározott arányban régi párttagokkal töltötték fel. MOL M-KS-288.7. 10. öe. (1957. július 19.); uo. 15. öe. (1957. október 18.)

párttagok személyi kartonjaival együtt, azzal a feladattal, hogy minden legalább 25 éves párttagsággal rendelkező személyt vegyenek fel a régi párttagok nyilvántartásába.³⁶ Bár a régi párttagság igazolását központilag több alkalommal is befejezetten nyilvánították, illetve határidőt szabtak a munka lezárására, az újabb kérvények mégis folyamatosan érkeztek az 1970-es évek közepéig, óriási terhet róva a kerületi és a fővárosi pártapparátusra.³⁷ Az elismerési munkához kapcsolódva az Elnöki Tanács az 1966. évi 29. törvényerejű rendelettel létrehozta a Szocialista Hazáért Érdemrendet, „a felszabadulás előtt a forradalmi mozgalomban hazánk szocialista társadalmi rendjének megteremtése érdekében kifejtett és elismert kimagasló tevékenység kitüntetésére”.³⁸ Az érdemrendet, amellyel újabb kedvezmények is jártak, gyakorlatilag minden elismert régi párttag megkapta.³⁹

1. táblázat: A párttagság összetételének jellegzetességei (1957–1988)

	1957 ⁴⁰	1959 ⁴¹	1962 ⁴²	1966 ⁴³	1970 ⁴⁴	1975 ⁴⁵	1980 ⁴⁶	1986 ⁴⁷	1988 ⁴⁸
Budapesti párttagok száma	118 758	130 355 (ebből tagjelölt: 8548)	149 723 (ebből tagjelölt: 6916)	167 204 (ebből tagjelölt: 9011)	188 867	201 952	216 085	225 579	200 174

³⁶ MOL M-KS-288.4. 43. őe. (1961. szeptember 12.)

³⁷ „A Budapesti Párt- Végrehajtó Bizottság a kerületekből felterjesztett 2 143 javaslatból, [1967. májusától] 1968 április hó végéig 1 884 elvtárs ügyében döntött [...] Jelenleg a Budapesti Pártbizottságon 360 kérelem vár elbírálásra, illetve ismételt vizsgálatra. Ehhez várható a kerületeknél jelenleg folyamatban lévő 214 ügy, illetve az újonnan jelentkező elvtársak kérelme.” BFL XXXV.1.a.4. 276. őe. (1968. május 20.)

³⁸ 1966. évi 29. tvr. 1. §. L. még: MOL M-KS-288.4. 82. őe. (1966. július 28.); A kitüntetések átadásának részleteiről az MSZMP Politikai Bizottság döntött. MOL M-KS-288.5. 421. őe. (1967. április 6.)

³⁹ BFL XXXV.1.a.4. 247. őe. (1967. április 7.); uo. 248. őe. (1967. április 21.)

⁴⁰ BFL XXXV.1.a.4. 19. őe. (1958. február 24.) A statisztika az 1957. december 1-jei állapotokat mutatja.

⁴¹ BFL XXXV.1.a.2. 2. őe. (1959. október 31–november 1.); BFL XXXV.1.a.3. 16. őe. (1959. október 19.) 1959. szeptember 1-jei állapot.

⁴² BFL XXXV.1.a.2. 3. őe. (1962. október 31–november 1.); BFL XXXV.1.a.4. 134. őe. (1962. október 22.) Az adatok az 1962. augusztus 31-ei állapotot mutatják.

⁴³ BFL XXXV.1.a.2. 4. őe. (1966. november 4–5.); BFL XXXV.1.a.4. 232. őe. (1966. augusztus 26.) Az adatok az 1966. első félév végi állapotot mutatják.

⁴⁴ BFL XXXV.1.a.2. 5. őe. (1970. október 31–november 1.); BFL XXXV.1.a.4. 331. őe. (1970. augusztus 21.) Az adatok 1970. első félév végi állapotot mutatják.

⁴⁵ A pártértekezleti beszámolónál pontosabb adatokat tartalmaz az 1975. év végi állapotot bemutató statisztika: BFL XXXV.1.a.4. 480. őe. (1976. április 23.)

⁴⁶ A pártértekezleti beszámolónál pontosabb adatokat tartalmaz az 1980. év végi állapotot bemutató statisztika: BFL XXXV.1.a.3. 180. őe. (1982. április 15.)

⁴⁷ Bár a pártértekezlet 1985 márciusában volt, a párttagság összetételéről 1987 februárjában készült részletes statisztika, amely az 1986. év végi állapotokról számol be. BFL XXXV.1.a.4. 752. őe. (1987. március 4.)

⁴⁸ Az utolsó részletes pártstatisztika az 1988. év végi eredményeket közli: BFL XXXV.1.a.4. 798. őe. (1989. március 16.)

Közlemények

	1957 ⁴⁰	1959 ⁴¹	1962 ⁴²	1966 ⁴³	1970 ⁴⁴	1975 ⁴⁵	1980 ⁴⁶	1986 ⁴⁷	1988 ⁴⁸
Budapesti párttagok aránya az országos párttagsághoz viszonyítva	30,07%	29,76%	n. a.	n. a.	25,80–28,50%	25,80–28,50%	26,15%	n. a.	n. a.
Budapesti párttagok aránya a budapesti összdolgozókhoz viszonyítva ⁴⁹	n. a.	n. a.	12,70%	14,50%	12,40%	n. a.	n. a.	n. a.	n. a.
Munkások aránya	33,1% ⁵⁰	33,2% ⁵¹	35,40%	32,70%	29,00%	29,80% ⁵²	43,00% ⁵³	40,20%	35,8% ⁵⁴
Fiatалok aránya (30 éves korig)	21,1% ⁵⁵	n. a.	13,70%	11,40%	9,80%	10,50%	6,70%	5,70%	4,80%
Nők aránya	30,80%	31,20% ⁵⁶	31,10%	31,90%	33,50%	35,30%	36,40%	38,40%	39,2% ⁵⁷
Felsőfokú végzettségűek aránya	n. a.	11,70%	12,50%	14,40%	16,60%	18,60%	23,10%	28,00%	30,60%
Régi párttag	4,90%	n. a.	3,80%	3,50%	3,50%	2,80%	2,10%	1,50%	1,40%
Pártszervezetek száma	3283	3643	4196	4418	4914	>4914	>5000	5437	n. a.

2. A Budapesti Bizottság vezető testületei

Az MSZMP budapesti pártszervezete 1956–1957 során jó ideig nem használhatta a korábbi, Köztársaság tér 26. sz. alatti, 1945 óta használt székházát. Az épület

⁴⁹ Az összdolgozók száma a párt statisztikáiban előszeretettel használt viszonyítási alap, pontos meghatározást mégis nehéz adni rá. A PTO a pártalapszervezetektől bekért adatok alapján készítette kimutatásait, így valószínű, hogy az alapszervezettel rendelkező munkahelyek aktív és inaktív keresőinek összessége jelentette az összdolgozókat. Erre utalnak a Központi Statisztikai Hivatal adatai is, amelyek a felmérés időpontjának eltérései miatt azonban nem vehetők pontosan egybe a párt statisztikáival. BFL XXXV.1.a.4. 331. öe. (1970. augusztus 21.); BUDAPEST, 1966. 17, 20; BUDAPEST, 1973. 26.

⁵⁰ A statisztikákban kétféle adat található: az üzemi munkások aránya 33,10%, az „összes munkás” aránya viszont 64,50%, mivel az üzemi munkásokon kívül ide számolták azokat, akik alkalmazottként dolgoztak, de eredetileg munkások voltak, illetve volt egy – magyarázat nélküli – „egyéb munkás” kategória is. Valószínűleg az üzemi munkások száma hasonlítható leginkább össze a későbbi statisztikák adataival.

⁵¹ Az 1957. évi statisztikához hasonlóan két adatot tartalmaz: az üzemi munkások aránya 33,20%, az „összes munkás” aránya viszont 62,50%.

⁵² A nyugdíjasokkal együtt 38%.

⁵³ Az adatot nem lehet egy az egyben összevetni a korábbiakkal, mivel ekkor a fizikai dolgozók, termelésirányítók és a közülük kikerülő nyugdíjasok arányát adták meg, míg korábban csak az aktív fizikai dolgozókat.

⁵⁴ Az újonnan felvett párttagok között a munkások aránya valamivel magasabb: 39%.

⁵⁵ 31 éves kor alattiak.

⁵⁶ 1959-ben 31,20%-ban, 1962-ben viszont visszamenőleg 31%-ban adták meg a nők párton belüli arányát az 1959. évre vonatkozóan.

⁵⁷ Az újonnan felvett párttagok között a nők aránya már 47%.

ugyanis megsérült az 1956. október 30-ai ostrom során, később pedig körülbelül 130 család költözött oda.⁵⁸ Nem egyértelmű, hogy 1956–1957-ben hol voltak az egyes budapesti vezető testületi ülések, mivel a jegyzőkönyvekben egy kivétellel nem történt utalás az adott ülés helyszínére. Csupán az 1957. június 10-ei jegyzőkönyv említette meg, hogy az MDP régi, Akadémia u. 17. sz. alatti központi székházában zajlott a Bp. PB-ülés. A Budapesti Bizottság ideiglenes központja azonban a Nádor u. 28. sz. alatt volt, feltehetően itt ülésezett a Bp. VB, itt működött a PB Iroda és itt dolgozott az apparátus is.⁵⁹ A nagyobb testületi üléseket vélhetően az Akadémia utcai pártépületben tarthatták, mielőtt a testületek 1957. október 30-án, az ostrom első évfordulóján vissza nem költöztek a fővárosi pártszervezet – az időközben beköltözött lakóktól visszaszerzett – Köztársaság téri székházába.⁶⁰ Ettől fogva a testületi üléseket legtöbbször ebben az épületben tartották.

A továbbiakban a Budapesti Bizottság vezető testületeit mutatjuk be az egyes „választott” vezető szervek formális hierarchiájának megfelelő sorrendben, megadva feladataikat, illetve az egyes testületekben működők archontológiáját.

2.1. Pártértekezlet

A Budapesti Bizottság legfőbb döntéshozó szerve formálisan a pártértekezlet volt. A pártalapszervezetek küldöttválasztó taggyűléseken választották meg a kerületi (jogú) pártértekezletek küldötteit, akik pedig megválasztották a fővárosi pártértekezlet küldötteit. A fővárosi pártértekezletet az 1957. évi országos pártértekezleten elfogadott szervezeti szabályzat értelmében legalább kétfévente össze kellett hívni, amit 1962-ben négy, 1975-ben öt évre módosítottak.⁶¹ A szabályzat előírásaihoz képest a budapesti pártértekezletek megtartása a felettes testület összehívásának gyakorlatához, azaz a pártkongresszusok időpontjához igazodott. A pártkongresszusokat 1962-ig háromévente, 1962–1970 között négy-, ezután ötévente hívták össze. Az MSZMP-időszak valamennyi budapesti pártértekezletét egy-egy kongresszus előtt tartották meg, hiszen a kongresszus budapesti küldötteit is ez a testület választotta meg.

A pártértekezletek legfontosabb feladata a megelőző időszakra vonatkozó pártbizottsági és revíziós bizottsági beszámolók megvitatása és elfogadása, valamint e testületek tagjainak a megválasztása volt. Bár 1957-ben még hozott váratlan fordulatokat a Bp. PB-tagok megválasztása, azonban később már nem érték ilyen meglepetések a pártvezetést.⁶² 1959-től a pártértekezletek előre megírt forgatókönyvek alapján, rutinszerűen működtek a korszak végéig. Az 1989. szeptemberi pártértekezleten azonban nem választottak új pártbizottsági tagokat, ugyanis azt

⁵⁸ BFL XXXV.1.g. 4. őe. A budapesti és kerületi pártbizottságok székházai visszaadásával és helyreállításával kapcsolatos iratok.

⁵⁹ BFL XXXV.1.a.4. 2. őe. (1957. július 15.)

⁶⁰ BFL XXXV.1.a.4. 8. őe. (1957. október 7.)

⁶¹ MSZMP, 1957. 285; MSZMP, 1962. 480; MSZMP, 1975. 532.

⁶² A szokatlanul szókimondó hozzászólások mellett például a felsőbb szintről érkezett javaslat ellenében választották be Schiffer Pál helyett Kiss Jánost a testületbe. KOLTAI–RÁCZ, 2008b. 30.

tervezték, hogy az MSZMP XIV. kongresszusa után majd egy újabb – tisztújító – értekezletet hívnak össze. Az MSZMP 1989. októberi megszűnése nyomán ez az értekezlet azonban már okafogyottá vált.

2.2. A Budapesti Revíziós Bizottság

Az MSZMP Politikai Bizottsága 1958. február 4-ei, a különböző szintű revíziós bizottságok megválasztását sürgető határozata nyomán a Bp. VB 1958. március 24-én fogadta el a Budapesti Revíziós Bizottság hét tagjára tett javaslatot.⁶³ Az 1959. évi pártértekezleten megválasztott kilencfős, majd 1962-ben tizenegy fősre bővített testület feladata a budapesti pártszervezetek gazdálkodásának (többek között a pártszervezetek költségvetésének, a tagdíjfizetés, az ügykezelés, a pártokmányok kezelése rendjének) ellenőrzése volt. A bizottságba a fentiek okán nem kerülhettek be a Bp. PB tagjai.

A testületet központi határozatra az 1966. évi pártértekezleten már nem választották újjá,⁶⁴ a Bp. PB gazdálkodásának és ügykezelésének ellenőrzését a Pártgazdasági Osztály (PGO), illetve felettes szerve, az MSZMP KB Gazdasági Osztálya vette át.

2. táblázat: A Budapesti Revíziós Bizottság tagjai (1958–1966)⁶⁵

Név	Megválasztás dátuma (Bp. Pártértekezlet)	Felmentés dátuma (Bp. Pártértekezlet)
Gallai Lajos (elnök)	1958. március 24. (Bp. VB)	1966. november 5.
Csillag László	1958. március 24. (Bp. VB)	1966. november 5.
Erdős Jánosné	1958. március 24. (Bp. VB)	1966. november 5.
Futó Erzsébet	1958. március 24. (Bp. VB)	1959. november 1.
Gyuricza Lajos	1958. március 24. (Bp. VB)	1962. november 1.
Lantos Zoltán	1958. március 24. (Bp. VB)	1962. november 1.
Takács Zsuzsa	1958. március 24. (Bp. VB)	1966. november 5.
Benedek József	1959. november 1.	1962. november 1.
Szász Ferencné	1959. november 1.	1962. november 1.
Szohár Ferenc	1959. november 1.	1966. november 5.

⁶³ MOL M-KS-288.5. 64. őe. (1958. február 4.); illetve BFL XXXV.1.a.4. 21. őe. (1958. március 24.) Az MSZMP Politikai Bizottság határozata alapján a következő pártértekezletig nem a Bp. VB által, hanem aktívaértekezleten kellett volna megválasztani a Revíziós Bizottságot. Az aktívaértekezletek jegyzőkönyvei azonban nem kerültek levéltári őrizetbe.

⁶⁴ MOL M-KS-288.5. 397. őe. (1966. június 7.); MOL M-KS-288.4. 82. őe. (1966. július 28.)

⁶⁵ Amennyiben az eljáró testület nem azonos a fejlécben szereplővel, azt a megválasztás (kinevezés) vagy felmentés dátuma után zárójelben közöljük.

⁶⁶ Császár László 1965. december végén elhunyt. BFL XXXV.1.a.3. 65. őe. (1965. december 30.)

Név	Megválasztás dátuma (Bp. Pártértekezlet)	Felmentés dátuma (Bp. Pártértekezlet)
Császár László	1962. november 1.	1965. december 30. előtt ⁶⁶
Csikvári Jenő	1962. november 1.	1966. november 5.
Janka Gyula	1962. november 1.	1966. november 5.
Kovács Andor	1962. november 1.	1966. november 5.
Seregi László	1962. november 1.	1966. november 5.
Sugár György	1962. november 1.	1966. november 5.

2.3. A Budapesti Pártbizottság (Bp. PB)

Két pártértekezlet között a fővárosi pártszervezetet a pártértekezleten megválasztott tagokból álló Budapesti Pártbizottság irányította. Ez a szerep azonban csak névleges lehetett, hiszen az eleve nagy létszámú testület viszonylag ritkán ülésezett, az MSZMP – időről időre megújított – szervezeti szabályzata szerint is csak háromhavonta kellett összeülnie.⁶⁷ Ezt az előírást mindazonáltal a Bp. PB bőven túlteljesítette, hiszen 1957 nyarától 1989-ig összesen 229 ülést tartott, azaz évente átlagosan hét alkalommal gyűltek össze a tagok. Az egyes évek üléseinek gyakoriságáról általánosságban azt mondhatjuk el, hogy a pártértekezletek, illetve az első titkárok cseréjének éveiben több ülést tartott a testület (érdekes módon a legtöbbször, tizenkettőt egy nem pártértekezleti évben, 1965-ben), de jellemzően másfél-kéthavonta minden esztendőben összeültek a Bp. PB tagjai. 1988 márciusától annyi változás figyelhető meg, hogy lényegében már havonta tanácskozott a testület, egészen 1989. június 26-ai utolsó üléseig.⁶⁸

A pártértekezleteket követő alakuló üléseken választották meg a Bp. PB titkárait, a Bp. VB tagjait, a Fegyelmi Bizottság elnökét és tagjait, az Esti Hírlap főszerkesztőjét,⁶⁹ valamint 1970-től a munkabizottságok tagjait is. 1959-től az osztályvezetők megerősítésére is ekkor került sor.⁷⁰ Ez alól csak egy kivétel történt: 1962-ben az alakuló Bp. PB-ülést követő első VB-ülés bejelentéseinek keretében történt meg az osztályvezetők jóváhagyása.⁷¹ A Bp. PB egyéb összejöveteleinek többsége kibővített ülés volt, amelyre meghívták a kerületi (jogú) és a minisztériumi pártbizottságok első titkárait, a Budapesti Revíziós Bizottság tagjait, a Bp. PB osztályvezetőit, esetenként a pártiskolák és tömegszervezetek vezetőit, illetve azon intézmények pártvezetőit, amelyekkel valamely napirendi pontban foglal-

⁶⁷ Vö. MSZMP, 1957. 290; MSZMP, 1962. 480; MSZMP, 1966. 490; MSZMP, 1970. 511; MSZMP, 1975. 532; MSZMP, 1985. 602.

⁶⁸ Legalábbis erről az ülésről maradt fenn az utolsó jegyzőkönyv. BFL XXXV.1.a.3. 230. óe. (1989. június 26.)

⁶⁹ Az Esti Hírlap volt ugyanis a Bp. PB félhivatalos lapja.

⁷⁰ 1959 előtt a Bp. VB hatáskörében voltak az osztályvezetők.

⁷¹ BFL XXXV.1.a.4. 135. óe. (1962. november 19.)

koztak. Rendkívüli ülést mindössze hat alkalommal hívtak össze, általában „hatalasztást nem tűrő” személyi ügyek, például első titkár váltása kapcsán.

A testület tagjainak száma az évek során folyamatosan emelkedett: a kezdeti 45 fős létszám a korszak végén már elérte a 96 főt.⁷² Fontos változás volt, hogy 1966-tól kezdve már nem választottak póttagokat, akik addig tanácskozási joggal vehettek részt a Bp. PB-üléseken. Ezt a IX. pártkongresszuson így indokolta Biszku Béla: a póttagok megválasztása „az illegalitás körülményei között fontos volt, mert biztosította a vezető szervek munkájának folyamatosságát”, majd a „vezetők előiskolájává és a társadalmi megbecsülés kifejezőjévé vált”. 1966-ban azonban már szükségtelen volt, hogy a vezető testületekben „kétféle jogú tagok legyenek”.⁷³ A Bp. PB két pártértekezlet között szükség esetén behívhatott (ko-optálhatott) tagokat, de számuk nem haladhatta meg a választott tagok számának 15%-át.⁷⁴ 1975-ben ezt az arányt már 20%-ban, 1985-ben pedig már 30%-ban határozták meg.⁷⁵ Az 1957–1989 közötti időszakban összesen 345 fő vett részt a testület munkájában.

3. táblázat: A Budapesti Pártbizottság tagjai létszámának változása 1957–1989 között ⁷⁶

Alakuló Bp. PB-ülés ideje (év)	Megválasztott Bp. PB-tagok létszáma (fő)
1957	45 tag + 10 póttag
1959	51 tag + 16 póttag
1962	53 tag + 17 póttag
1966	71 tag
1970	79 tag
1975	91 tag
1980	93 tag
1985	93 tag
1989	96 tag ⁷⁷

⁷² Az 1985-ös pártértekezletet követő időszakban a jegyzőkönyvek szükségessége, illetve a jelenléti ívek hiánya miatt a tagság pontos alakulása nem rekonstruálható teljes mértékben. Annyi bizonyos, hogy 1985–1989 között 93-ról 95–97 főre nőtt a Bp. PB létszáma.

⁷³ MSZMP, 1966. 92. Ugyanez az elv indokolta a párttagságot megelőző tagjelöltség intézményének felszámolását is, amelyre – mint korábban láttuk – szintén 1966-ban került sor.

⁷⁴ MSZMP, 1962. 481; MSZMP, 1966. 488.

⁷⁵ MSZMP, 1975. 529; MSZMP, 1985. 599.

⁷⁶ A testület személyi összetételében bekövetkezett változások részletezéséhez l. GERHARD-KOLTAL, 2010b; GERHARD-KOLTAL, 2011b; RÁCZ-V. LÁSZLÓ, 2010b, RÁCZ-V. LÁSZLÓ, 2011.

⁷⁷ Az 1989. június 26-ai utolsó ülés résztvevőinek száma.

Míg az MDP 1954. évi fővárosi pártértekezletén megválasztott pártválasztmányból mindössze nyolcan,⁷⁸ addig az 1956 decemberétől az MSZMP első fővárosi pártértekezletig működő – még formailag sem választott – Budapesti Ideiglenes Pártbizottság (Bp. IPB) tagjai közül már 17-en kerültek be az újonnan megválasztott Budapesti Pártbizottságba. Azonban így is a korábbi testület tagjainak több mint fele (56%-a) elkerült a Bp. PB-ből, vagyis elmondható, hogy az új testület nem épített olyan mértékben az 1956–1957-ben is kitartó káderekre, mint azt előzetesen feltételeztük.⁷⁹

A fluktuáció mértékéből messzemenő következtetéseket ugyan nem érdemes levonni, de azért bizonyos tendenciákat megállapíthatunk a régi és új testületi tagok cserélődésének arányából. A 4. táblázat két egymás utáni pártértekezleten megválasztott tagok cserélődésének arányát mutatja, viszont a menet közbeni váltásokat, az ún. kooptálásokat nem vizsgálja. Mint az adatokból látható az 1957-ben bekövetkezett tömeges cserélődés az 1962. évi pártértekezleten megismétlődött, amikor is a régi tagok mindössze 47%-a maradt a Bp. PB-ben. A konszolidációs időszak kezdetén tehát – ellentétben az 1959. évi pártértekezlet folyamatos-ságra törekvésével – már új káderekkel képzeltek el a főváros pártirányítását. A szükségszerű fluktuáción (elhalálozás, áthelyezés stb.) túli cserélődés a későbbi időszakokban is jelentősnek mondható, igaz 1962 után némileg visszaesett mértéke. Az 1966. évi 39%-os fluktuáció után aztán újra folyamatos, lassú emelkedés figyelhető meg egészen a korszak végéig.

4. táblázat: A Budapesti Pártbizottságon belüli fluktuáció mértéke a megelőző pártértekezleten megválasztott tagsághoz képest (1957–1985)

Alakuló Bp. PB-ülés ideje (év)	A Bp. PB-be bekerülő, illetve onnan kikerülő tagok aránya
1957	56 %
1959	28 %
1962	53 %
1966	39 %
1970	41 %
1975	46 %
1980	53 %
1985	53 %

Érdemes megnézni, hogy a fővárosi párttagság képviselésében a Bp. PB-ből hány fő volt egyúttal az MSZMP KB tagja is. Mint az 5. táblázatból látható, 1957 júniusában a Bp. PB-ből 13-an voltak az ekkor 63 fős (53 tag + 10 póttag) MSZMP KB tagjai, ami lényegében azt jelenti, hogy az MSZMP KB minden ötödik tagját a fővárosi pártszervezet adta (21%). 1959-ben szintén 13-an kerültek be az immár

⁷⁸ Az MDP pártválasztmányának tagságáról bővebben I. KOLTAI, 2007. 11; GERHARD–KOLTAI, 2010b. 12.

⁷⁹ Az IPB tagjait I. KOLTAI–RÁCZ, 2008a. 321.

94 tagú (71 tag + 23 póttag) MSZMP KB-ba, ami még mindig magas, közel 14%-os arányt jelez. Ebből két dologra lehet következtetni: egyrészt az 1956-os forradalom és szabadságharc után kiemelt figyelmet fordított az állampárt a fővárosra. Talán nem is az MSZMP KB-ba bekerülés az érdekes, hanem inkább az, hogy magas funkcióval bíró kádereket küldtek a fővárosi pártbizottságba.⁸⁰ Másrészt az adatsor a kezdeti időszak vidéki kádérhiányára is utalhat. 1962-től kezdődően látványosan lecsökken a fővárosi pártszervezet a központi vezető szervben képviselők száma, ami a rendszer megszilárdulását tükrözi.⁸¹

Az MSZMP KB tagja volt állandó jelleggel a budapesti pártszervezet első titkára, továbbá a CS(V)M PB első titkára.⁸² Rajtuk kívül általában a személyhez kapcsolódott a tagság nem pedig a viselt funkcióhoz.

5. táblázat: MSZMP KB-tag budapesti pártbizottsági tagok száma (1957–1989)

Alakuló MSZMP KB- ülés ideje (év)	MSZMP KB-tagok a Bp. PB-ből (fő)	MSZMP KB létszáma (fő)
1957 ⁸³	13 tag	53 tag + 10 póttag
1959	11 tag + 2 póttag	71 tag + 23 póttag
1962	6 tag + 2 póttag	81 tag + 39 póttag
1966	5 tag	101 tag
1970	6 tag	105 tag
1975	8 tag ⁸⁴	125 tag
1980	3 tag	127 tag
1985	3 tag ⁸⁵	105 tag
1988	3 tag ⁸⁶	108 tag

A Bp. PB feladata a fővárosi pártélet irányítása volt, amelyhez természetesen a felsőbb pártszervek határozatait nyújtottak iránymutatást. A mindenkori hatásköri lista alapján meghatározta a budapesti pártszervek feladatait, és ellenőrizte a kerületi (jogú) pártbizottságok tevékenységét, a felsőbb határozatok végrehajtását. Figyelemmel kísérte a „népgazdaság” helyi eredményeit, a fővá-

⁸⁰ Mindkét testület tagja volt ekkoriban: Kádár János, Aczél György, Marosán György, hogy csak néhány pártvezetőt említsünk.

⁸¹ Az MSZMP KB-tagok listáit l. NÉMETHNÉ, 1995.; NÉMETHNÉ, 1998.; NÉMETHNÉ, 2000.; NÉMETHNÉ, 2001.

⁸² Egészen 1984-ig, amikor is a CSM PB elvesztette kerületi jogú pártbizottsági létét. MOL M-KS 288-7. 702. óe. (1984. szeptember 3.)

⁸³ 1957-ben és 1988-ban országos pártértekezleten, a többi esetben a pártkongresszuson választották meg az MSZMP KB tagjait.

⁸⁴ Három Bp. PB-tag (Dobozi Imre, Hárs István, Kiss István) leköszönt a fővárosi testületből, amikor beválasztották az MSZMP KB-ba, így ők nem szerepelnek a listában.

⁸⁵ Két Bp. PB-tag (Jókay Endre, Köveskúti Lajos) leköszönt a fővárosi testületből, amikor beválasztották az MSZMP KB-ba, így ők nem szerepelnek a listában.

⁸⁶ Az országos pártértekezlet utáni Bp. PB-tagsággal számolva.

ros „társadalmi életének fejlődését”, politikai helyzetét és a várospolitikai kérdéseket, továbbá a lakosság életkörülményeit. Feladatot adott a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) fővárosi szervezetének, a tanácsokban dolgozó kommunistáknak, illetve a kerületeknek.⁸⁷ Az 1981. június 22-én elfogadott munkarendje szerint a testület legfontosabb célja, hogy „a fővárosban alkotóan alkalmazza, megfelelően érvényesítse a párt politikáját, a felsőbb pártszervek határozatait”. A párthierarchiából adódó legfontosabb feladata tehát a központi pártvezetés határozatainak fővárosi végrehajtása volt. Ennek során azonban nemcsak a pártszervezetekkel, hanem az állami szervekkel is kapcsolatban állt, sőt akár be is számoltathatta azokat a fővárost érintő problémákról. Az 1988 decemberében elfogadott új pártbizottsági munkarend azonban már nem tett említést a központi párthatározatok végrehajtásáról, ekkortól a testület, öndefiníciója szerint „a fővárosi pártmozgalom legfőbb politikai, döntéshozó, irányító és ellenőrző szerve” lett.⁸⁸ Ahogy azonban 1988-at megelőzően is hallathatta hangját a testület a fővárost érintő egyes kérdésekben, úgy az új munkarend elfogadása után sem függetlened(het)ett teljesen a párt országos irányításától.

6. táblázat: A Budapesti Pártbizottság tagjai és póttagjai (1957–1989)⁸⁹

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Aczél György ^{*90}	1957. június 9–1962. október 31.	miniszterhelyettes, majd első miniszterhelyettes, Művelődésügyi Minisztérium
Ancsel Éva	1975. március 2–1985. március 9.	egyetemi oktató, ELTE
Asztalos Jánosné	1977. augusztus 26–1979. július 16.	párttitkár, Hungária Jacquard Szövőgyár PB
Auguszt József	1957. június 9–1959. október 31.	lakatos, Duclos Bányagépgyár
Bachmann Józsefné	1980. március 9–1989. június 26.	szövmű, majd csoportvezető, Magyar Pamutipari Vállalat

⁸⁷ Vázlat a budapesti, kerületi, üzemi pártbizottságok feladatára és működésére figyelembe véve a gazdasági mechanizmus reformját. BFL XXXV.1.b. 124. öe. (1966. december 28.)

⁸⁸ A Budapesti Pártbizottság 1981. és 1988. évi munkarendjét l. BFL XXXV.1.a.3. 174. öe. (1981. június 22.); illetve BFL XXXV.1.a.3. 225. öe. (1988. december 19.)

⁸⁹ Bár az MSZMP XIV. kongresszusa 1989. október 7-én mondta ki a párt megszűnését, a levéltárba került iratanyag alapján 1989. június 26-án tartotta utolsó ülését a Budapesti Pártbizottság. Az akkori tagok tagságának időtartamát ezért ezzel a záró dátummal határoztuk meg. A póttagként töltött időtartamot kurzivalással jelöltük. Az egyes időszakok során gyakran többféle funkciót/foglalkozást is elláttak az egyes tagok, ezeket kronológiai rendben közöljük egymástól pontosvesszővel elválasztva.

⁹⁰ *-gal jelöltük azokat, akik már az 1956 decemberében összehívott Budapesti Ideiglenes Pártbizottságnak is a tagjai voltak. Vö. KOLTAI–RÁCZ, 2008a. 321.

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Bacsik Irén	1962. november 1–1970. október 31.	gyári munkás, Budapesti Csokoládégyár; művezető, Magyar Édesipari Vállalat IX. kerületi gyáregység
Bakács Tibor	1957. június 9–1966. november 4.	igazgató főorvos, János Kórház; főigazgató, Országos Közegészségügyi Intézet
Bakó Ágnes	1957. június 9–1989. június 26.	első titkár, VIII. Kerületi PB; igazgatóhelyettes, Párttörténeti Intézet; nyugdíjas
Bakos Zsigmond	1966. november 5–1970. október 31.	első titkár, VI. Kerületi PB
Balassa Gyula	1959. november 1–1966. november 4.	főigazgató, Országos Erdészeti Főigazgatóság
Balogh István	1975. március 2–1989. június 26.	elnökhelyettes, majd elnök, Fővárosi Népi Ellenőrzési Bizottság; nyugdíjas
Balogh Károlyné	1980. március 9–1989. június 26.	főtitkár, Élelmzésipari Dolgozók Szakszervezete
Barabás János	1988. augusztus 29–1989. június 26. ⁹¹	titkár, Bp. PB
Baranyai Aladár*	1957. június 9–1962. október 31.	első titkár, Ikarus PB
Baranyai György	1970. november 1–1976. december 13.	budapesti rendőrfőkapitány
Barinkai Oszkár	1959. november 1–1962. október 31.	első titkár, VII. Kerületi PB
Barna Józsefné	1959. november 1–1961. április 21; 1975. március 2–1989. június 26.	hegesztő, Gamma Művek; hegesztő szakmunkás, Ganz Villamossági Művek
Barta György	1988. augusztus 29–1989. június 26.	első titkár, BME PB; egyetemi tanár, BME
Bátorfi Józsefné	1985. március 10–1989. június 26.	igazgató, Kölcsey Ferenc Gimnázium
Bayer József	1988. augusztus 29–1989. június 26.	tudományos munkatárs, MSZMP KB Társadalomtudományi Intézet
Békesi László	1981. június 22–1989. június 26.	titkár, Bp. PB; miniszter, Pénzügyminisztérium

⁹¹ Barabás Jánost biztosan elhelyezték még a testület megszűnése előtt, mivel az MSZMP KB titkárává választották a testület 1989. június 23–24-ei ülésén. Vö. MOL M-KS 288-4. 264–265. öe. (1989. június 23–24.)

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Békésné Ebneth Teodóra	1985. március 10–1989. június 26.	művezető, MÁV Magasépítési Főnökség
Beledi Lászlóné (Micheller Jánosné) ⁹²	1975. március 2–1989. június 26.	csévéelő, felvető, gondnok, Magyar Posztógyár
Bencze Gyula	1966. november 5–1970. október 31.	főigazgató-helyettes, Képzőművészeti Főiskola
Benczekovics Lajos	1959. november 1–1962. október 31.	első titkár, Ganz-MÁVAG PB
Benke Valéria	1966. november 5–1970. október 31.	szerkesztőbizottsági elnök, Társadalmi Szemle
Benkovics Dezső*	1957. június 9–1959. október 31.	osztályvezető, MÁV Politikai Osztály
Berger Antalné	1966. november 5–1975. március 1.	párttitkár, Kelenföldi Textilgyár PB
Bielek József	1989. április 24–1989. június 26.	fővárosi tanácselnök
Bihari László	1972. október 5–1989. június 26.	csoportvezető, Bp. PB; nyugdíjas
Bíró Jánosné	1970. november 1–1980. március 8.	testnevelő tanár, Leövey Klára Gimnázium; politikai munkatárs, Szakszervezetek Budapesti Tanácsa
Bodonyi Pálné	1959. november 1–1966. november 4; 1970. november 1–1980. március 8.	vezető titkár, Magyar Nők Országos Tanácsa Budapesti Bizottság; vezető titkár, Hazafias Népfront Budapesti Bizottsága; igazgatóhelyettes, Filmtudományi Intézet; nyugdíjas
Borbély Gábor	1981. június 22–1985. december 16.	titkár, Bp. PB
Borbély Sándor	1957. december 18–1959. október 31; 1970. november 1–1975. július 7.	titkár, KISZ Budapesti Bizottság; első titkár, CSVN PB
Borka Attila*	1957. június 9–1962. október 31.	titkár, Bp. PB; elnökhelyettes, Központi Népi Ellenőrzési Bizottság
Bornemissza Sándor	1985. március 10–1989. június 26.	XIII. kerületi tanácselnök; első titkár, XIII. Kerületi PB
Boros Béla	1975. március 2–1980. március 8.	első titkár, KISZ BB; főiskolai hallgató, Politikai Főiskola; titkár, XIII. Kerületi PB
Bostai Károlyné	1977. március 18–1985. március 9.	vezető titkár, Hazafias Népfront Budapesti Bizottsága

⁹² 1986-ig Micheller Jánosné néven szerepel.

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Bozsó László	1978. október 2– 1981. június 22.	titkár, Bp. PB
Bubla Gyula	1966. november 5– 1975. március 1.	munkás, majd marós csoportve- zető, Ganz Villamossági Művek
Buck Imre	1962. november 1– 1966. november 4; 1966. november 5– 1975. március 1.	igazgató, Corvin Áruház
Bugár Jánosné	1962. november 1– 1966. november 4.	titkár, SZOT; főtitkárhelyettes, Hazafias Népfrent Országos Ta- nácsa
Csabai Istvánné	1988. augusztus 29– 1989. június 26.	igazgató, Kíspesti Közért Vállalat
Csabán Györgyné	1962. november 1– 1966. november 4.	varrónő, Hazai Fésűsfonó
Csák Gyula	1975. október 31– 1985. március 9.	külsügyi titkár, Írószövetség; igaz- gató, újdelhi Magyar Kulturális Intézet
Császár László	1959. november 1– 1962. október 31.	első titkár, MÁV Budapesti Cso- móponti PB
Csató László	1962. november 1– 1966. november 4.	vezérigazgató, CSVN
Csendes Károly	1957. június 9– 1985. március 9.	miniszterhelyettes, Igazságügy- minisztérium; elnökhelyettes, Legfőbb Ügyészség; nyugdíjas
Cservenka Ferencné	1957. december 18– 1962. október 31.	titkár, Bp. PB
Csikész Józsefné*	1957. június 9– 1975. március 1.	titkár, Bp. PB; elnökhelyettes, Fővárosi Tanács VB
Csillik András	1970. november 1– 1975. március 1.	első titkár, KISZ Budapesti Bizott- ság; első titkár, XX. Kerületi PB
Csók Károly	1980. március 9– 1989. június 26.	fővárosi főügyész
D. Kiss Sándor	1985. március 10– 1989. június 26.	kitűző szakmunkás, 21. sz. Álla- mi Építőipari Vállalat
Danczák Istvánné	1985. március 10– 1989. június 26.	minőségi ellenőr, Elektronikus Mérőkészülékek Gyára
Demeter Piroska	1966. november 5– 1970. október 31.	KISZ-titkár, Duna Cipőgyár
Demján Sándor	1985. március 10– 1989. június 26.	vezérigazgató, Skála-Coop; ve- zérigazgató, Magyar Hitelbank Rt.

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Dérfalvi István	1985. március 10–1988. augusztus 29.	első titkár, II. Kerületi PB
Dienes Béla	1970. november 1–1980. április 14.	vezérigazgató, Egyesült Izzó
Diósi Imre	1962. november 1–1964. december 17.	igazgató, Lőrinci Fonó
Dobos Sándorné	1962. november 1–1966. november 4; 1966. november 5–1970. október 31.	első titkár, Budapesti Harisnyagyár PB
Dobozi Imre	1975. március 2–1975. október 31.	főtitkár, Írószövetség
Domozi János	1970. november 1–1975. március 1.	hengerész, CSVM
Dóra János	1962. november 1–1970. október 31.	vezető titkár, Hazafias Népfront Budapesti Bizottsága
Dózsa Sarolta	1985. március 10–1989. június 26.	kutatómérnök, majd osztályvezető CSM Vas- és Acélöntöde
Döbrentei Károly	1957. június 9–1962. október 31.	főosztályvezető, Munkügyi Minisztérium; igazgató, Könnyűipari Minisztérium Pamutipari Igazgatóság
Drecin József	1975. március 2–1980. március 8.	elnökhelyettes, Országos Tervhivatal
Dunajszki András	1975. március 2–1983. október 18.	vezérigazgató, Ganz Elektromos Készülékek és Mérőműszerek Gyára; vezérigazgató, Ganz-MÁVAG
Dvorszki Antal	1957. június 9–1959. október 31.	első titkár, Soroksári Vasöntöde PB
Égei János	1966. november 5–1973. június 28.	munkás, majd öntő csoportvezető, Öntödei Vállalat; nyugdíjas
Egresi Béláné	1957. június 9–1962. október 31.	szervezőtitkár, majd első titkár, Soroksári Textilgyár PB
Eilinger Györgyné	1975. március 2–1985. március 9.	raktáros, Hungária Műanyag Feldolgozó Vállalat
Erdős József	1966. november 5–1970. október 31.	elnök, Ipari Szövetkezetek Országos Tanácsa
Ernszt Antal	1975. július 7–1985. május 2.	első titkár, CS(V)M PB; első titkár, XXI. Kerületi PB
Fábián Jánosné	1970. november 1–1980. március 8.	szabó szakmunkás, majd minőségi ellenőr, Május 1. Ruhagyár; nyugdíjas

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Fabrizski András	1989. április 24–1989. június 26.	titkár, Bp. PB
Fajkos Aladár	1962. november 1–1963. március 23; 1963. március 23–1970. október 31.	első titkár, XII. Kerületi PB; elnök, Budapesti Testnevelési és Sportbizottság
Farkasinszky Lajos	1970. november 1–1980. április 14.	első titkár, Fővárosi Tanács PB; elnökhelyettes, Fővárosi Tanács VB
Fehér Erzsébet	1988. augusztus 29–1989. június 26.	vezérigazgató, Pannonplast Műanyagipari Vállalat
Fehér Józsefné	1985. március 10–1985. május 2.	első titkár, I. Kerületi PB
Fekete Istvánné	1980. március 9–1989. június 26.	műszerész, Mechanikai Mérőműszerek Gyára
Fekete Józsefné	1970. november 1–1975. március 1.	minőségi ellenőr, Ganz Műszer Művek
Fekete Károly	1966. november 5–1975. március 1.	első titkár, V. Kerületi PB; elnök, Központi Döntőbizottság
Fischer György	1957. június 9–1962. október 31.	főmérnök, Klement Gottwald Villamossági Művek
Fodor Gyula*	1957. június 9–1959. október 31.	igazgató, Országos Nyugdíjintézet
Forró Dezső	1985. december 16–1989. június 26.	budapesti parancsnok, Munkás-őrség
Földes László	1957. június 9–1959. október 31.	osztályvezető, MSZMP KB
Fukász György	1985. március 10–1989. június 26.	osztályvezető, igazgatóság vezető, Bp. PB
Fülöp József	1980. március 9–1989. június 26.	elnök, Központi Földtani Hivatal; rektor, ELTE
Gács László	1959. november 1–1962. október 31.	elnök, Magyar Rádió
Gallai Lajos	1966. november 5–1985. március 9.	főosztályvezető, Pénzügyminisztérium; nyugdíjas
Ganczer Sándor	1970. november 1–1975. március 1.	igazgató, Országos Tervhivatal Tervgazdálkodási Intézet
Garai Gábor	1962. november 1–1966. november 4.	költő
Gáspár Sándor	1959. november 1–1965. június 28.	első titkár, Bp. PB; titkár, MSZMP KB; első titkár, Bp. PB
Gérnyi Kálmán	1975. március 2–1989. június 26.	titkár, Bp. PB; elnökhelyettes, Fővárosi Tanács VB
Götz János	1972. október 5–1975. március 1.	fővárosi főügyész

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Gregus Jánosné	1975. március 2–1980. március 8.	csomagoló csoportvezető, CS(V)M
Grósz Károly	1984. december 6–1987. június 25.	első titkár, Bp. PB
Grubics István	1975. március 2–1985. március 9.	XI. kerületi tanácselnök
Gyárfás Kálmán	1957. június 9–1959. október 31.	művezető, CSVM Csögyár
György Gyula	1959. november 1–1972. október 5.	igazgató, Egyesült Izzó; miniszterhelyettes, Kohó- és Gépipari Minisztérium
Gyurók Györgyné	1980. március 9–1985. március 9.	műszerész, Telefongyár
Haász Árpád*	1957. június 9–1966. november 4.	dékán, MKKE
Hajas Imréné	1980. március 9–1985. március 9.	művezető, CSM
Hajdu István	1985. május 2–1989. június 26.	első titkár, IX. Kerületi PB; titkár, Bp. PB; elnök, Magyar Rádió
Hajtun Irén	1970. november 1–1975. március 1.	első titkár, Magyar Posztógyár PB
Hámori Csaba	1977. augusztus 26–1980. március 8.	első titkár, KISZ Budapesti Bizottsága
Hampel Henrikné	1966. november 5–1975. március 1.	munkás, majd gépmunkás csoportvezető, Hazai Fésűsfonó Szövőgyár
Háner József*	1957. június 9–1962. október 31.	elnök, Vasas Szakszervezet
Hanol József	1983. november 29–1989. június 26.	fő-építésvezető, Fővárosi Szerelőipari Vállalat
Hantos János	1962. november 1–1985. március 9.	osztályvezető, Bp. PB; elnökhelyettes, Fővárosi Tanács VB; főtítkár, Magyar Vöröskereszt
Hardy Gyula	1962. november 1–1970. október 31.	igazgató, Műanyagipari Kutató Intézet
Harmati Sándor*	1957. június 9–1959. október 31.	X. kerületi tanácselnök
Hárs István	1975. március 2–1975. október 31.	elnök, Magyar Rádió
Havasi Ferenc	1987. június 25–1988. június 27.	első titkár, Bp. PB

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Hegedüs Katalin	1980. március 9– 1989. június 26.	igazgató, Vörös Október Ruhagyár kispesti gyára; főosztályvezető, Vörös Október Ruhagyár
Hévizi István	1966. november 5– 1970. október 31.	első titkár, X. Kerületi PB
Hidasi Ferenc	1957. június 9– 1962. október 31.	főosztályvezető, Kohó- és Gépipari Minisztérium; vezető, Kohó- és Gépipari Minisztérium Autó- és Traktoripari Igazgatóság
Hoffmann Endréné	1985. március 10– 1989. június 26.	titkár, Hungarovin Borgazdasági Kombinát Pártvezetőség; első titkár, Hungarovin Borgazdasági Kombinát PB
Horák Pálné	1980. április 14– 1989. június 26.	első titkár, Május 1. Ruhagyár PB; főosztályvezető, Május 1. Ruhagyár
Horgos Gyula	1959. november 1– 1962. október 31.	műszaki igazgató, CSVM
Horváth Ferenc	1957. június 9– 1962. október 31.	színművész, Madách Színház
Huszár Tibor	1989. április 24– 1989. június 26.	igazgató, ELTE Szociológiai Intézet
Ivanics István	1970. november 1– 1975. március 1.	öntő csoportvezető, Ganz-MÁVAG; nyugdíjas
Iványi Pál	1987. február 9– 1988. december 19.	fővárosi tanácselnök
Jahner-Bakos Mihály	1959. november 1– 1962. október 31.	elnök, Legfelsőbb Bíróság
Jakab Dezső	1975. március 2– 1980. március 8.	gépész, majd osztályvezető-helyettes, Közlekedési Építő Vállalat
Jánki Kálmán	1959. november 1– 1966. november 4.	első titkár, XIX. Kerületi PB
Jantner Antal	1975. március 2– 1980. március 8.	igazgató, Általános Épülettervező Vállalat
Jassó Mihály	1983. október 18– 1989. június 26.	titkár, Bp. PB; első titkár, Bp. PB
Jászfalvi Róbert	1985. március 10– 1989. június 26.	elektroműszerész, Medicor Művek

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Jókay Endre	1985. március 10– 1985. május 2.	szerszámkészítő, Villamos-szigetelő és Műanyaggyár
Jovanovics Miklós	1970. november 1– 1985. március 9.	szerkesztő, majd főszerkesztő, Élet és Irodalom
Józsa György	1985. március 10– 1989. június 26.	főosztályvezető, Művelődésügyi Minisztérium
Juhász Gyula	1985. május 2– 1989. június 26.	vezérigazgató, CSM Fémmű
Juhász János	1985. március 10– 1988. augusztus 29.	aknász művezető, KÉV–Metró
Kádár János	1957. június 9– 1962. október 31.	első titkár, MSZMP KB
Kahulits László	1975. március 2– 1980. március 8.	első titkár, MKKE PB; főosztályvezető, Oktatásügyi Minisztérium; főiskolai tanár, Politikai Főiskola
Kakuk Józsefné	1970. november 1– 1989. június 26.	titkár, II. Kerületi PB; nyugdíjas
Kamhal József	1970. november 1– 1985. március 9.	esztergályos, majd csoportvezető, Elektronikus Mérőkészülékek Gyára
Kanczler Gyula	1959. november 1– 1962. október 31; 1962. november 1– 1970. október 31.	első titkár, Könnyűipari Minisztérium PB; első titkár, XI. Kerületi PB
Károlyi József	1966. november 5– 1970. október 31.	munkás, Ganz–MÁVAG
Kárpáti Gyula	1985. május 2– 1989. június 26.	vegyipari szakmunkás
Katona Béla	1988. december 19– 1989. június 26.	titkár, Bp. PB
Katona Imre	1962. november 1– 1963. március 23; 1963. március 23– 1978. április 21.	osztályvezető, Bp. PB; első titkár, VI. Kerületi PB; titkár, Bp. PB
Katona Jánosné	1975. március 2– 1985. március 9.	raktáros, Egyesült Vegyipari Művek
Kazimir Károly	1962. november 1– 1989. június 26.	főrendező, Jókai Színház; főrendező, majd igazgató-főrendező, Thália Színház; rektor, Színház- és Filmművészeti Főiskola
Kékedi György	1985. március 10– 1989. június 26.	osztályvezető, Bp. PB; első titkár, VIII. Kerületi PB

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Kele Istvánné	1957. június 9– 1962. október 31.	fonónő, személyzeti előadó, Lőrinci Fonó
Kelemen Győző	1975. október 31– 1985. december 16.	budapesti parancsnok, Munkás- őrség
Kelemen Lajos	1959. november 1– 1962. október 31; 1975. március 2– 1985. március 9.	első titkár, X. Kerületi PB; elnök- helyettes, Fővárosi Tanács VB
Kelen Béla	1957. június 9– 1989. június 26.	titkár, Bp. PB; főszerkesztő, Esti Hírlap; nyugdíjas
Kerékgyártó Julianna	1980. március 9– 1982. szeptember 29.	egyetemi hallgató, MKKE
Kertész Gizella	1980. március 9– 1985. március 9.	csomagoló, Egyesült Izzó
Keszei Károly	1962. november 1– 1989. június 26.	vezető titkár, Szakszervezetek Budapesti Tanácsa; főtitkár, Ma- gyar Horgász Szövetség; nyug- díjas
Keviczky László	1988. augusztus 29– 1989. június 26.	kutatóintézeti igazgató, Magyar Tudományos Akadémia
Kígyós Sándor	1985. március 10– 1989. június 26.	első titkár, Magyar Televízió PB
Király Andrásné	1974. május 30– 1983. november 29.	titkár, Bp. PB
Kiss Antal	1983. november 29– 1989. június 26.	esztergályos csoportvezető, Ma- gyar Optikai Művek
Kiss Dezső*	1957. június 9– 1975. március 1.	első titkár, CSVN PB; titkár, majd első titkár, Bp. PB; miniszterhe- lyettes, Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium
Kiss Gyuláné	1970. november 1– 1975. március 1.	formázó, Budapesti Harisnyagyár
Kiss István	1975. március 2– 1975. október 31.	szobrászművész
Kiss János	1957. június 9– 1962. október 31.	első titkár, XIII. Kerületi PB
Kiss Jovák József	1962. november 1– 1966. november 4.	főkonstruktor, GAMMA Művek
Kiss Károly	1975. március 2– 1980. március 8.	esztergályos, szocialista brigád- vezető, majd személyzeti osz- tályvezető, Autófenntartó Ipari Tröszt 4-es sz. Autójavító Vállalat

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Kiss P. László	1966. november 5–1975. március 1.	elnök, (XXI. Kerületi) Duna Termelőszövetkezet
Kiss Péter	1986. június 24–1989. június 26.	első titkár, KISZ Budapesti Bizottság; budapesti elnök, Baloldali Ifjúsági Tömörülés
Kisvári János	1970. november 1–1980. március 8.	vezérigazgató, 43. sz. Állami Építőipari Vállalat; nyugdíjas
Kling Imre	1982. szeptember 29–1989. június 26.	egyetemi hallgató, BME; tudományos ösztöndíjas, BME
Kocsis Magda	1966. november 5–1975. március 1.	igazgató, I. Kerületi Rendelőintézet; területi igazgatóhelyettes, János Kórház
Kókai Sándor	1975. március 2–1985. március 24. ⁹³	géplakatos, majd művezető, Danuvia Központi Szerszám- és Készülékgyár
Kollát Pál	1980. március 9–1985. március 9.	géplakatos, Magyar Hajó- és Darugyár
Kolosa József	1957. június 9–1962. október 31.	lakatos, Ganz Vagon- és Gépgyár, majd Ganz-MÁVAG
Koltay Gábor	1985. március 10–1989. június 26.	rendező, Magyar Filmgyártó Vállalat; művészeti igazgató, Budapesti Művészeti Hetek és Szabadtéri Színpadok
Koncz Károly	1985. március 10–1989. június 26.	vezérigazgató, Telefongyár
Konczer István	1985. március 10–1989. június 26.	budapesti rendőrfőkapitány
Kónyi Gyula	1962. november 1–1975. március 1.	első titkár, XIII. Kerületi PB; miniszterhelyettes, BM
Korossy Sándor	1975. március 2–1985. március 9.	osztályvezető főorvos, István Kórház
Kovács Antal	1962. november 1–1966. november 4.	első titkár, XXI. Kerületi PB
Kovács Ferenc	1975. március 2–1985. március 9.	lakatos csoportvezető, Ganz-MÁVAG Hídgyára Lágymányosi üzem
Kovács György	1957. június 9–1962. október 31.	vasöntő, Láng Gépgyár
Kovács János	1975. március 2–1980. március 8.	motorszerelő, Ikarus Karosszéria- és Járműgyár

⁹³ 1985. március 24-én elhunyt.

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Kovács Károly	1975. március 2–1989. június 26.	első titkár, XIII. Kerületi PB; vezető titkár, Szakszervezetek Budapesti Tanácsa; nyugdíjas
Kovács Lajos	1975. március 2–1980. március 8.	lakatos, Rákospalotai Növényolajgyár
Kovács Pál	1980. március 9–1985. március 9.	csoportfőnök, Honvédelmi Minisztérium
Kovács Pálné	1975. március 2–1980. március 8.	csomagoló, szocialista brigádvezető, Hazai Pamutszövőgyár; titkár, KISZ IV. Kerületi Bizottság
Körtvélyes István	1985. március 10–1989. június 26.	miniszterhelyettes, Ipari Minisztérium
Köteles Zoltán	1980. március 9–1989. június 26.	vezérigazgató, Orion; miniszterhelyettes, Ipari Minisztérium; titkár, Bp. PB; elnök, Magyar Posta
Köveskúti Lajos	1975. március 2–1985. május 2.	elnök, Híradástechnikai Szövetkezet
Kreszán Lajos*	1957. június 9–1959. október 31.	első titkár, Ganz Vagon- és Gépgyár PB; ÜB-titkár, Ganz-MÁVAG
Kristóf István	1962. november 1–1970. október 31.	elnök, Magyar-Szovjet Baráti Társaság
Kropog Ferencné	1975. március 2–1980. március 8.	elektromos jelfogó-beállító, majd személyzeti előadó, Beloiannis Híradástechnikai Gyár
Kulcsár Ferenc	1975. október 31–1980. március 8.	főszerkesztő, Magyar Rádió
Kurucz Imre	1975. március 2–1989. június 26.	első titkár, V. Kerületi PB; főtitkár, Tudományos Ismeretterjesztő Társulat; nyugdíjas; elnök, Bp. PB Fegyelmi Bizottság
Lakatos Dezső	1970. november 1–1985. március 9.	nyugdíjas
Láng Károlyné	1980. március 9–1983. október 18.	munkás, Goldberger Textilművek
Lantos Zoltán	1975. március 2–1985. március 9.	nyugdíjas
Lányi Nándorné	1970. november 1–1975. március 1.	mintaszövő, Gyapjúmosó- és Szövőgyár
László Pál	1985. március 10–1989. június 26.	gépkocsivezető, Budapesti Közlekedési Vállalat
Lékai Elek	1966. november 5–1970. október 31.	első titkár, Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium PB

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Lengyel Imre	1962. november 1– 1966. november 4; 1966. november 5– 1980. március 8.	parancsnok, Magyar Néphadsereg Fővárosi Kiegészítő Parancsnokság
Lévai Zoltán	1980. március 9– 1985. március 9.	egyetemi tanár, BME
Lochman László	1980. március 9– 1985. március 9.	lakatos, Ikarus
Lugossy László	1988. augusztus 29– 1989. június 26.	filmrendező
Madar Eszter	1985. március 10– 1989. június 26.	technológus; minőség-ellenőrző osztály vezetője, Kispesti Textilgyár
Magyar Kálmán	1980. március 9– 1989. április 24.	tanszékvezető egyetemi tanár, SOTE; első titkár, SOTE PB
Magyarné Szakos Zsuzsanna	1985. március 10– 1989. június 26.	üzemtechnikus, Patyolat Vállalat
Majláth Bálintné	1970. november 1– 1975. március 1.	gépmunkás, CSVK Kerékpárgyár
Mándi Árpád	1962. november 1– 1966. november 4.	alezredes, Magyar Néphadsereg
Mantics Lászlóné	1970. november 1– 1975. március 1.	szakszervezeti titkár, Fegyver- és Gázkészülékek Gyár
Markovics Ferenc	1986. február 24– 1989. június 26.	titkár, Bp. PB; irodavezető, Minisztertanács Védelmi Iroda
Maros Józsefné ⁹⁴	1957. június 9– 1985. március 9.	első titkár, V. Kerületi PB; főosztályvezető, Külkereskedelmi Minisztérium; nyugdíjas
Marosán György	1957. június 9– 1962. október 31.	első titkár, Bp. PB; titkár, MSZMP KB
Maróthy László	1980. december 3– 1984. december 6.	első titkár, Bp. PB
Márta Ferenc	1985. március 10– 1988. augusztus 29.	főigazgató, Magyar Tudományos Akadémia Központi Kémiai Kutatóintézet
Martos Istvánné	1975. március 2– 1989. június 26.	vezető titkár, Szakszervezetek Budapesti Tanácsa; főtítkár, Textilipari Dolgozók Szakszervezete
Mató András	1980. március 9– 1989. június 26.	lakatos, Építőipari Gépesítő Vállalat

⁹⁴ Maros Mária néven is szerepel az iratokban.

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Megyeri Károly	1970. november 1– 1975. március 1; 1975. október 31– 1989. június 26.	főszerkesztő, Magyar Rádió és Televízió; elnökhelyettes, Magyar Televízió; főtítkár, Magyar Újságírók Országos Szövetsége
Méhes Lajos	1957. június 9– 1966. november 4; 1978. április 21– 1980. december 3.	osztályvezető, majd titkár, Bp. PB; első titkár, Bp. PB
Mesterházi Lajos	1957. június 9– 1966. november 4.	író
Mészáros Ferenc	1985. március 10– 1989. június 26.	köszörűs, majd személyzeti előadó, Finommechanikai Vállalat
Mezei Pál	1970. november 1– 1980. március 8.	hegesztő, majd főművezető, Vörös Csillag Traktorgyár; első titkár, Vörös Csillag Traktorgyár PB
Mező Imréné	1957. június 9– 1989. június 26.	igazgató, Lágymányosi Dohánygyár; nyugdíjas
Mód Péter	1962. november 1– 1968. október 2.	miniszterhelyettes, Külügyminisztérium
Moharos József*	1957. június 9– 1962. október 31.	első titkár, MÁVAG PB; osztályvezető, Fővárosi Tanács VB
Mohlné Benke Ágnes	1980. március 9– 1989. június 26.	gépész szakmunkás, Május 1. Ruhagyár; főiskolai hallgató, Kereskedelmi és Vendéglátó-ipari Főiskola
Molnár Ágnes	1970. november 1– 1980. március 8.	kereskedelmi szakmunkás, majd belső ellenőr, Centrum Újpesti Áruház
Molnár Endre	1970. november 1– 1981. május 19.	első titkár, XIX. Kerületi PB; titkár, Bp. PB
Molnár Ernő	1957. június 9– 1978. január 22. ⁹⁵	első titkár, III. Kerületi PB; első titkár, CSVN PB; vezérigazgató, ELZETT
Molnár János	1962. november 1– 1966. november 4.	miniszterhelyettes, Művelődésügyi Minisztérium
Molnár László	1962. november 1– 1966. november 4.	első titkár, Fővárosi Tanács PB

⁹⁵ 1978. január 22-én elhunyt.

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Móro István	1962. november 1– 1966. november 4; 1966. november 5– 1970. október 31; 1975. október 31– 1985. március 9.	igazgató, Marxizmus–Leninizmus Esti Egyetem; első titkár, VI. Kerületi PB; nyugdíjas
Mozoli Andor	1980. március 9– 1985. március 9.	művezető, Kismotor és Gépgyár
Nádasdi József	1985. március 10– 1989. június 26.	első titkár, VII. Kerületi PB
Nagy Istvánné	1980. március 9– 1985. március 9.	hegesztő, Klíma Ipari Szövetkezet
Nagy Károly	1966. november 5– 1975. március 1.	rektor, ELTE
Nagy Richárd	1959. június 3– 1975. október 31.	első titkár, KISZ Budapesti Bizottság; osztályvezető, Bp. PB; első titkár, VIII. Kerületi PB; titkár, Bp. PB; elnök, Magyar Televízió
Nagy Tibor	1957. június 9– 1959. október 31.	titkár, KISZ Budapesti Szervező Bizottság
Németh Károly	1965. június 28– 1974. március 21.	első titkár, Bp. PB
Novobáczky Károly	1957. június 9– 1959. október 31.	egyetemi tanár, ELTE
Nyitrai Ferencné	1980. március 9– 1989. június 26.	elnök, Központi Statisztikai Hivatal
Oravecz Béla	1962. november 1– 1970. október 31.	szocialista brigádvezető, majd főművezető, CSVN
Osztatni Mihály	1962. november 1– 1966. november 4.	kohómérnök, Kohó- és Gépipari Minisztérium Tervező Irodái
Ördögh Szilveszter	1985. március 10– 1988. augusztus 29.	titkár, Írószövetség
Paizs Gábor	1980. március 9– 1989. április 24.	osztályvezető, Bp. PB; főszerkesztő, Esti Hírlap
Pál Lénárd	1962. november 1– 1978. október 2.	igazgatóhelyettes, majd igazgató, Magyar Tudományos Akadémia Központi Fizikai Kutatóintézet
Pandurovics József	1968. október 2– 1980. március 8.	vezető titkár, Szakszervezetek Budapesti Tanácsa; nyugdíjas

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Parnicsán László	1970. november 1–1985. március 9.	ács brigádvezető, majd művezető, 43. sz. Állami Építőipari Vállalat 1. sz. Házgyár
Pataki János	1975. március 2–1980. március 8.	osztályvezető, Bp. PB; nyugdíjas
Patkós Lajos	1966. november 5–1980. március 8.	elnök, Fővárosi Bíróság
Peják Emil	1980. március 9–1989. június 26.	első titkár, XVIII. Kerületi PB; vezető titkár, Hazafias Népfront Budapesti Bizottság; nyugdíjas
Perényi Imre	1962. november 1–1985. március 9.	rektor, Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem; miniszterhelyettes, Építésügyi Minisztérium; rektor, majd tanszékvezető egyetemi tanár, BME
Péter János	1970. november 1–1975. március 1.	osztályvezető, Bp. PB; osztályvezető-helyettes, MSZMP KB
Polyák János*	1957. június 9–1962. október 31.	igazgató, Fémáru- és Szerszám-gépgyár; titkár, Vasas Szakszervezet
Pongrácz Kálmán*	1957. június 9–1966. november 4.	fővárosi tanácselnök; nyugdíjas
Pusztai Ferenc	1980. március 9–1989. június 26.	első titkár, ELTE PB; titkár, Bp. PB; miniszterhelyettes, Művelődésügyi Minisztérium
R. Szabó András	1975. március 2–1980. március 8.	kéziformázó, Soroksári Vasöntőde
Rabi Béla	1980. március 9–1985. március 9.	államtitkár, Kohó- és Gépipari Minisztérium
Radványi Zoltánné	1962. november 1–1966. november 4; 1966. november 5–1970. október 31.	igazgató, Kispesti Textilművek; igazgató, Pamuttextilművek
Rajnai Józsefné	1959. november 1–1966. november 4; 1966. november 5–1970. október 31.	műszerész, majd műszaki ügyintéző, Magyar Optikai Művek
Réti Lajosné	1970. november 1–1975. március 1.	vezérigazgató, Habselyem Kötöttárugár

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Rév Lajos	1970. november 1–1975. március 1.	elnök, Ipari Szövetkezetek Országos Tanácsa
Révész Ferenc	1957. június 9–1975. március 1.	igazgató, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár
Révész Jenő	1959. november 1–1961. február 25.	főszerkesztő, Esti Hírlap
Rosenberger László	1980. március 9–1985. március 9.	martinász, CSM
Rózsa Imre	1985. március 10–1989. június 26.	egyetemi tanár, rektorhelyettes, Orvostovábbképző Intézet
Ruzsbatzky László	1961. július 14–1962. október 31; 1962. november 1–1980. március 8.	parancsnok, Budapesti Munkás-őrség; nyugdíjas
Salyámosi Miklósné	1980. március 9–1985. március 9.	igazgató, Steinmetz Miklós Gimnázium
Sándor József	1957. június 9–1962. október 31.	osztályvezető, MSZMP KB
Sarlós István	1962. november 1–1975. március 1.	első titkár, VI. Kerületi PB; fővárosi tanácselnök
Schultheisz László	1962. november 1–1966. november 4.	mérnök, Telefongyár
Schumeth János	1957. június 9–1959. október 31; 1959. november 1–1980. március 8.	első titkár, XIV. Kerületi PB; nyugdíjas
Schütz Árpád	1959. november 1–1962. október 31.	vezető titkár, Hazafias Népfront Budapesti Bizottság
Schwarczné Engel Márta	1985. március 10–1989. június 26.	segédművezető, Növényolaj-ipari és Mosószergyártó Vállalat
Sercel (Schercer) Lajosné	1957. június 9–1959. október 31.	előfonó, Kender-Juta
Seregi László	1966. november 5–1970. október 31.	szakszervezeti elnök, Egyesült Villamosgépgyár
Simon Pál	1975. március 2–1980. március 8.	miniszterhelyettes, majd miniszter, Nehézipari Minisztérium
Skoda Lajos	1959. november 1–1966. november 4.	igazgató, Középület-tervező Vállalat
Somogyi Endre	1962. november 1–1966. november 4; 1966. november 5–1970. október 31.	orvos, Budapesti Orvostudományi Egyetem

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Somogyi Imre	1964. december 17–1980. március 8.	első titkár, KISZ Budapesti Bizottság; első titkár, IV. Kerületi PB
Somogyi Józsefné	1975. március 2–1980. március 8.	textilfestő csoportvezető, Pamutnyomóipari Vállalat
Somogyi László	1985. március 10–1989. június 26.	miniszter, Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium
Somogyi Sándor	1970. november 1–1989. június 26.	titkár, Bp. PB; nyugdíjas
Sós György*	1957. június 9–1972. január 26. ⁹⁶	budapesti rendőrfőkapitány; nyugdíjas
Sóvári Gyula	1966. november 5–1980. március 8.	munkás, majd géplakatos csoportvezető, Láng Gépgyár
Steiner Arnold	1985. március 10–1989. június 26.	első titkár, Magyar Hajó- és Darugyár PB; első titkár, III. Kerületi PB; titkár, Bp. PB
Szabó Albert	1957. június 9–1959. október 31.	igazgató, Bánki Donát Ipari Technikum
Szabó András	1980. március 9–1985. március 9.	szakmunkás, Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat
Szabó Ferenc	1978. október 2–1989. június 26.	főigazgató, Magyar Tudományos Akadémia Központi Fizikai Kutatóintézet
Szabó Jánosné	1970. november 1–1980. március 8.	galvanizáló szakmunkás, Egyesült Izzó
Szabó Károly	1966. november 5–1970. október 31.	művezető, Zománcipari Művek
Szabó Mihályné	1959. november 1–1962. október 31; 1962. november 1–1970. október 31.	igazgató, Széchenyi István Gimnázium; igazgató, Martos Flóra Gimnázium
Szabó Piroska (Nemes Dezsőné)*	1957. június 9–1989. június 26.	csoportvezető, majd osztályvezető-helyettes, Bp. PB; alelnök, Vasas Szakszervezet; nyugdíjas
Szakali József	1970. november 1–1975. október 31.	első titkár, X. Kerületi PB; elnök, Központi Népi Ellenőrzési Bizottság
Szalai Gyula	1957. június 9–1966. november 4.	lakatos, majd művezető, Vörös Csillag Traktorgyár

⁹⁶ 1972. január 26-án elhunyt.

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Szamarinotisz János	1985. március 10–1989. június 26.	szerszámkészítő, majd szakszervezeti titkár, Ganz Kapcsolók és Készülékek Gyára
Szántó János	1985. március 10–1989. június 26.	igazgató, Ganz-MÁVAG; vezérigazgató-helyettes, Ganz Villamossági Művek
Szász Ferencné	1957. június 9–1959. október 31.	egyetemi docens, BME
Szatmári István	1961. július 14–1962. október 31; 1962. november 1–1970. október 31.	osztályvezető, Bp. PB; osztályvezető-helyettes, MSZMP KB
Szegedi Andor	1959. november 1–1962. október 31; 1962. november 1–1980. március 8.	csoportvezető, Bp. PB; osztályvezető, majd főosztályvezető, Fővárosi Tanács VB; nyugdíjas
Szekér Gyula	1959. november 1–1962. október 31.	miniszterhelyettes, Nehézipari Minisztérium
Szekeres István	1957. június 9–1961. július 14.	budapesti parancsnok, Munkás-őrség
Szemes Mari	1980. március 9–1989. június 26.	színművész, József Attila Színház, majd Nemzeti Színház
Szénási Géza	1957. június 9–1959. október 31.	legfőbb ügyész
Szépvölgyi Zoltán	1966. november 5–1989. június 26.	titkár, Bp. PB; fővárosi tanácselnök; nyugdíjas
Szerencse Ervinné	1975. március 2–1989. június 26.	művezető, majd 1. sz. gyáregység-vezető, később főosztályvezető-helyettes, Budapesti Konzervgyár; első titkár, Budapesti Konzervgyár PB
Szidor Lajos	1980. március 9–1985. március 9.	lakatos, Öntödei Vállalat
Szikora Györgyi	1985. március 10–1989. június 26.	tanítónő, Szabadság sugárúti Általános Iskola; úttörőelnök, KISZ XVII. Kerületi Bizottsága
Szilágyi Lajos	1970. november 1–1985. március 9.	miniszterhelyettes, Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Szkokán Ferenc	1980. március 9– 1985. március 9; 1985. május 2– 1989. június 26.	első titkár, XIV. Kerületi PB; nyugdíjas
Szlovák Györgyné	1970. november 1– 1985. március 9.	fonónő, majd személyzeti előadó, Pamutfonó-ipari Vállalat; első tit- kár, Pamutfonó-ipari Vállalat PB
Szórádi Zoltán	1985. március 10– 1989. június 26.	miniszterhelyettes, Honvédelmi Minisztérium
Szűcs Györgyné	1985. március 10– 1989. június 26.	tűzönő, Minőségi Cipőgyár
Tajmel József	1975. március 2– 1980. március 8.	esztergályos, CS(V)M Csőgyár
Takács Frigyesné	1973. június 28– 1980. március 8.	műszerész csoportvezető, Orion Rádió és Villamossági Gyár
Tarcsi Gyula	1980. március 9– 1986. június 24.	első titkár, KISZ Budapesti Bi- zottság
Tatai Ilona	1983. november 29– 1988. június 27.	vezérigazgató, Taurus Gumiipari Vállalat
Tóth Gizella	1975. március 2– 1977. március 18.	tanár, Kossuth Zsuzsa Gimnázium és Szakközépiskola; politikai munkatárs, V. Kerületi PB
Tóth István	1985. május 2– 1989. június 26.	politikai munkatárs, Gamma Mű- vek Szakszervezeti Bizottság
Tóth Lajos	1957. június 9– 1966. november 4.	vezérőrnagy, Magyar Néphad- sereg
Tölgyesi Lászlóné	1980. április 14– 1989. június 26.	igazgató, Úttörő és Ifjúsági Áru- ház; főelőadó, Magyar Hitelbank Rt.
Tömböl Teréz	1975. március 2– 1980. március 8.	dékanhelyettes, majd rektorhelyettes, SOTE
Tömpe András	1959. november 1– 1962. október 31.	osztályvezető, Belügyminisztéri- um Politikai Nyomozó Főosztály
Török István	1961. július 14– 1961. október 27.	vezető titkár, Szakszervezetek Budapesti Tanácsa
Török Veronika (Szirtes Veronika) ⁹⁷	1985. március 10– 1989. június 26.	számítógép-kezelő, Tungsram Rt.

⁹⁷ 1988-ig Szirtes Veronika néven szerepel.

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Udvardy (Udvardi) Károlyné	1966. november 5–1980. március 8.	első titkár, Országos Gumiipari Vállalat PB, majd Taurus Gumiipari Vállalat PB; nyugdíjas
Ujvári István	1966. november 5–1970. október 31.	első titkár, XII. Kerületi PB; osztályvezető, Bp. PB; vezérigazgató-helyettes, Közlekedési Építő Tröszt
Vágvölgyi Tibor	1957. június 9–1975. március 1.	igazgató, Tankönyvkiadó Vállalat
Varga Dezsőné	1975. március 2–1985. március 9.	minőségi ellenőr. Lőrinci Szalagszövő és Csapkegyár
Varga Gyula	1959. november 1–1962. október 31.	XIV. kerületi tanácselnök
Varró György	1962. november 1.–1966. november 4.	személyzeti főosztályvezető, Külkereskedelmi Minisztérium
Venéczi János	1959. november 1–1970. október 31.	osztályvezető, majd titkár, Bp. PB
Veres András	1980. március 9–1989. június 26.	repülőgép-vezető, majd gépparancsnok, MALÉV
Veres János	1957. június 9–1962. október 31.	kovács, Csepeli Kőolajipari Vállalat
Veres József*	1957. június 9–1963. március 23.	első titkár, XX. Kerületi PB; fővárosi tanácselnök
Vincze Lukács	1976. december 13–1989. június 26.	budapesti rendőrfőkapitány; nyugdíjas
Völgyiné Zdolik Katalin	1985. március 10–1989. június 26.	ápolónő, László Kórház
Wester Jánosné	1966. november 5–1970. október 31.	személyzeti osztályvezető, IKARÚS
Záhorzik Teréz (Felföldi Győzőné)	1980. március 9–1985. március 9.	első titkár, II. Kerületi PB; alosztályvezető, MSZMP KB
Zarnóczi József	1980. március 9–1985. március 9.	első titkár, X. Kerületi PB
Závori László	1975. március 2–1985. március 9.	osztályvezető, Bp. PB; első titkár, IV. Kerületi PB
Zentai Gábor	1989. április 24–1989. június 26.	első titkár, IV. Kerületi PB
Zirci Csaba	1980. március 9–1989. június 26.	igazgató, Általános Épülettervező Vállalat
Zsarnóczai Józsefné	1962. november 1–1966. november 4.	technikus, Egyesült Gyógyszergyár

Bp. PB-(pót)tagok névsora	Bp. PB-(pót)tagság időtartama	Bp. PB-(pót)tagok tagság alatti foglalkozása/funkciója
Zsolti Józsefné	1980. március 9– 1989. június 26.	szakmunkás, majd művezető, Budapesti Húsipari Vállalat
Zsurzs Ervinné	1966. november 5– 1970. október 31.	munkás, CSVM

2.4. A Budapesti Végrehajtó Bizottság (Bp. VB)

Mivel a nagy létszámú, ritkán ülésező Budapesti Pártbizottság alkalmatlan volt a Budapesti Bizottság operatív működtetésére, ezért a gyakorlati munkát, valamint az apparátus irányítását egy kisebb létszámú, a Bp. PB tagjai közül megválasztott testületre, a Budapesti Végrehajtó Bizottságra bízta.⁹⁸ Két pártbizottsági ülés között a budapesti pártszervezet tényleges irányítását ez a testület végezte. 1962-ig lényegében minden fővárosi pártfunkció (a legfontosabb tisztségek a központi pártszervek általi előzetes jóváhagyásával) a Bp. VB hatáskörbe tartozott, ekkor viszont a legfontosabb pozíciók (Bp. PB-titkárok, osztályvezetők, kerületi első titkárok) a Bp. PB hatáskörébe kerültek át.⁹⁹

A Bp. VB tagjait a pártértekezletek utáni első pártbizottsági ülésen választották meg. Üléseinek gyakoriságáról a szervezeti szabályzatok nem rendelkeztek, de a Politikai Bizottság 1964. május 13-ai határozata kimondta, hogy legalább kéthetente össze kell ülnie a Bp. VB-nek.¹⁰⁰ A Bp. VB gyakorlata 1957-től egészen 1989-ig a kéthetenkénti ülésezés volt, 1989-ben viszont már csak háromhetente ült össze a testület.¹⁰¹ A Bp. VB iratanyagában 805 ülésről maradt fenn jegyzőkönyv.

A Bp. VB elődszervezete, a Budapesti Ideiglenes Intéző Bizottság (Bp. IIB) a következő összetételben ülésezett utoljára: Marosán György (első titkár), Borka Attila (másodtitkár), Csikesz Józsefné (titkár), Kelen Béla (titkár), Aczél György, Harmati Sándor, Kiss Dezső, Moharos József, Nagy Tibor, Petrák Ferenc és Polyák János.¹⁰² Bár az 1957. június 10-ei alakuló Bp. PB-ülésen megválasztott tizenegy fős Bp. VB létszámában nem változott a Bp. IIB-hez képest, azonban összetétele jelentősen módosult, feltehetően összefüggésben azzal a fluktuációval, amit már az első Bp. PB megalakulásával kapcsolatban ismertettünk. A titkárok személye ugyan nem változott, viszont a Bp. IIB-tagok közül nem került be az új testületbe Harmati Sándor, Moharos József, Polyák János, valamint Petrák Ferenc, aki ráadásul még a Bp. PB-be sem jutott

⁹⁸ Ezt a mindenkori szervezeti szabályzatok is tartalmazták. MSZMP, 1957. 289; MSZMP, 1962. 481; MSZMP, 1966. 491; MSZMP, 1970. 512; MSZMP, 1975. 532–533; MSZMP, 1985. 602.

⁹⁹ BFL XXXV.1.a.4. 122. öe. (1962. március 19.)

¹⁰⁰ MOL M-KS-288.5. 334. öe. (1964. május 13.)

¹⁰¹ BFL XXXV.1.a.4. 793. öe. (1988. december 7.)

¹⁰² A Bp. IIB 1957. május 27-ei ülése, l. KOLTAI-RÁCZ, 2008a. 606.

be.¹⁰³ Helyükre Hidasi Ferenc (miniszterhelyettes), Molnár Ernő (III. kerületi párttitkár), Pongrácz Kálmán (fővárosi tanácselnök) és Szénási Géza (legfőbb ügyész) lépett. Ez azt mutatja, hogy a Bp. VB tagjai közé magasabb pozíciót betöltő emberek kerültek, hiszen a kimaradt tagok (kerületi tanácselnök, üzemi párttitkár, gyárigazgató és ifjúsági vezető) korántsem számítottak olyan befolyásos embernek, mint az újonnan érkezettek. A cél kétségtávol a fővárosi pártszervezet megerősítése volt.

A Bp. VB összetételére jellemző, hogy egyes kulcspozíciókat betöltő személyek kifejezetten a funkciójuk révén váltak a testület tagjává, de sokszor nehéz eldönteni, hogy azért került be valaki a testületbe, mert bizonyos tisztséget megkapott, vagy éppen fordítva, azért nevezték ki egy tisztségre, hogy a Bp. VB tagja lehessen. Így a Bp. PB – mindvégig végrehajtó bizottsági tag – titkárain kívül¹⁰⁴ kezdetben állandó tag volt a KISZ BB titkára, a fővárosi tanácselnök, egy kerületi első titkár, a CSVM első titkára és egy ipari miniszterhelyettes. Rajtuk kívül csak Aczél György (a kérdéses időszakban művelődési miniszterhelyettes) volt 1959-ig a testület tagja. Feltehető, hogy a Bp. VB korai összetétele az MDP-korszakban kialakult gyakorlatot követte, mivel 1955–1956-ban – mások mellett – az akkori VB-tagok között szerepelt a CSVM (akkori nevén Rákosi Mátyás Művek) párttitkára, a fővárosi tanácselnök, egy kerületi párttitkár, egy ipari miniszterhelyettes, az ifjúsági szervezet budapesti titkára, valamint természetesen a budapesti titkárok.¹⁰⁵ Az 1959. évi pártértekezlet után – egészen 1989-ig – a jogalkalmazó szerveket a legfőbb ügyész helyett a budapesti rendőrfőkapitány képviselte. 1961 júliustól 1966-ig az Szakszervezetek Budapesti Tanácsának vezető titkára tagja volt a testületnek, ezután viszont állandó meghívottként vett részt az üléseken.¹⁰⁶ Az ekkor megnövelt létszámú testületnek általában két kerületi első titkár is az állandó tagja volt.

Az 1962-ben az Esti Hírlap főszerkesztőjének kinevezett Kelen Béla már funkciója megszerzése előtt is Bp. VB-tag volt, de nyugdíjba vonulása után is megőrizte testületi tagságát. 1964-ben pedig, amikor Nagy Richárd, a KISZ budapesti első titkára pártbizottsági osztályvezető lett, az 1966. évi pártértekezletig mégis tagja maradt a Bp. VB-nek. Ekkortól viszont 1988 végéig az egyik fővárosi akadémiai kutatóintézet (1985-ig a Központi Fizikai, 1985-től a Központi Kémiai Kutatóintézet) képviseltette magát a testületben felső vezetői szinten. 1970-ig a kiemelt fontosságú iparfejlesztést konzekvensen egy ipari miniszterhelyettes képviselte

¹⁰³ Petrák Ferenc ügyével a Bp. IIB hosszasan foglalkozott 1957. május 27-ei ülésén. L. KOLTAI-RÁCZ, 2008a. 630–637.

¹⁰⁴ Az 1957. évi szervezeti szabályzat szerint a Bp. PB-titkárok automatikusan a Bp. VB tagjai lettek. Utoljára az 1962. évi szervezeti szabályzat rendelkezett erről a kérdéssel, de a gyakorlat a továbbiakban is ez maradt. MSZMP, 1957. 289; MSZMP, 1962. 481.

¹⁰⁵ KOLTAI, 2007. 12–13.

¹⁰⁶ A Bp. VB ülésein nem csupán a testületi tagok, hanem állandó, illetve eseti (azaz a napirendi pont tárgyalására) meghívottak is jelen lehettek, de az utóbbiak nem szavazhattak. Ha zárt ülésről volt szó, még az állandó meghívottak sem tartózkodhattak az ülésteremben, míg egy kibővített ülésen az eseti meghívottak is részt vehettek.

a Bp. VB-ben: 1957–1959 között Hidasi Ferenc a Kohó- és Gépipari Minisztériumból, őt 1959–1962 között a Nehézipari Minisztérium miniszterhelyettese, Székér Gyula váltotta, akit György Gyula személyében ismét egy kohó- és gépipari miniszterhelyettes követett.¹⁰⁷ A korábban állandó Bp. VB-tagsággal rendelkező funkcionáriusok közül 1977-ben a KISZ budapesti első titkára, 1984-ben a CS(V)M első titkára, végül pedig 1988-ban a fővárosi tanácselnök került ki a testületből, bár a KISZ budapesti első titkára állandó meghívottként továbbra is részt vett a testületi üléseken. A korábbi évektől eltérően a nyolcvanas években jellemzően már nem a tömegszervezetek és a minisztériumok képviselőit, hanem inkább egyes nagyvállalatok, intézmények vezetőit találhatjuk meg a Bp. VB-tagok között. Mindvégig maradtak továbbá munkásként dolgozó tagjai is a testületnek.

7. táblázat: A Budapesti Végrehajtó Bizottság létszámának változása 1957–1989 között¹⁰⁸

Alakuló Bp. VB-ülés ideje (év)	Megválasztott Bp. VB-tagok létszáma (fő)
1957	11 tag ¹⁰⁹
1959	11 tag ¹¹⁰
1962	13 tag
1966	13 tag
1970	15 tag
1975	15 tag
1980	15 tag
1985	15 tag
1989	15 tag ¹¹¹

1989-ből kevés Bp. VB-ülés maradt fenn, főként az év második feléből hiányoznak a jegyzőkönyvek. Ez viszont nem feltétlenül jelenti azt, hogy nem is tartották meg az üléseket. Arra mindenesetre van adatunk, hogy tervezték az 1989.

¹⁰⁷ Gyakori eset, hogy egy magas rangú állami tisztségviselő egyúttal választott vezető párttestület tagja is, igazolva ezzel párt és állam korszakbeli összefonódását. Vö. KORNAL, 1993. 70–71.

¹⁰⁸ A testület személyi összetételében bekövetkezett változások részletezéséhez l. GERHARD–KOLTAL, 2010b; GERHARD–KOLTAL, 2011b; RÁCZ–V. LÁSZLÓ, 2010b; RÁCZ–V. LÁSZLÓ, 2011.

¹⁰⁹ A Bp. VB összetételében az első változás 1957. december 18-án történt, amikor Cservenka Ferencné, a PTO irányításával megbízott új titkár személyével 12 tagú lett a testület. BFL XXXV.1.a.3. 5. öe. (1957. december 18.) A szervezeti szabályzat szerint ugyanis a PB-titkárok automatikusan tagjai lettek a budapesti és a megyei VB-knek. MSZMP, 1957. 289.

¹¹⁰ Az 1961. július 14-ei Bp. PB-ülés után 13 főre bővült a Bp. VB létszáma. BFL XXXV.1.a.3. 28. öe. (1961. július 14.)

¹¹¹ 1989. június 26-án Barabás János titkári és VB-tagsági pozíciója alóli felmentése után már nem került új tag a testületbe, tehát ettől fogva 14 taggal működött tovább a testület.

II. félévi ülések napirendjeit.¹¹² Az utolsó ülésjegyzőkönyv az 1989. augusztus 30-ai találkozóról készült.¹¹³ Mint a Bp. VB-tagokat felsoroló táblázatból is látható, a Kádár-korszakban egyetlen ember, Kelen Béla képviselte a folytonosságot a Bp. VB-ben, de ez az állítás kiterjeszthető a Bp. PB-re is. Szintén hosszú ideig, több mint két évtizedig volt Bp. VB-tag Szépvölgyi Zoltán. Korszakunkban összesen 82-en fordultak meg a testületben, de közülük hárman (Borbély Sándor, Gáspár Sándor és Méhes Lajos) több év kihagyással két ízben is Bp. VB-tagok voltak.

8. táblázat: A Budapesti Végrehajtó Bizottság tagjai (1957–1989)¹¹⁴

Név	Funkció	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Aczél György	miniszterhelyettes, Művelődésügyi Minisztérium	1957. június 10.	1959. november 1.
Borka Attila	titkár, Bp. PB	1957. június 10.	1959. november 1.
Csikesz Józsefné	titkár, Bp. PB	1957. június 10.	1964. december 17.
Hidasi Ferenc	főosztályvezető, Kohó- és Gépipari Minisztérium; vezető, Kohó- és Gépipari Minisztérium Autó- és Traktoripari Igazgatóság	1957. június 10.	1959. november 1.
Kelen Béla ^{*115}	titkár, Bp. PB; főszerkesztő, Esti Hírlap; nyugdíjas	1957. június 10.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Kiss Dezső	első titkár, CSVN PB; majd titkár, később első titkár, Bp. PB	1957. június 10.	1963. december 6.
Marosán György*	első titkár, Bp. PB	1957. június 10.	1959. november 1.
Molnár Ernő	első titkár, III. Kerületi PB; majd első titkár, CSVN PB	1957. június 10.	1970. november 1.

¹¹² Vö. A Pártszervezési Osztály (PSZO) javaslata a Bp. VB 1989. II. félévi napirendjére. BFL XXXV.1.a.4. 803. őe. (1989. június 21.)

¹¹³ BFL XXXV.1.a.4. 805. őe. (1989. augusztus 30.)

¹¹⁴ Bár az MSZMP XIV. kongresszusa 1989. október 7-én mondta ki a párt megszűnését, a levéltárba került iratanyag alapján 1989. augusztus 30-án tartotta utolsó ülését a Budapesti Végrehajtó Bizottság. Az akkori tagok tagságának időtartamát ezért ezzel a záró dátummal határoztuk meg.

¹¹⁵ *-gal jelöltük azokat, akik már az MDP-időszakban is VB-tagok voltak Budapesten.

Közlemények

Név	Funkció	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Nagy Tibor	szervező bizottsági titkár, KISZ Budapesti Bizottság	1957. június 10.	1957. december 18.
Pongrácz Kálmán	fővárosi tanácselnök	1957. június 10.	1958. november 14.
Szénási Géza	legfőbb ügyész	1957. június 10.	1959. november 1.
Borbély Sándor	titkár, KISZ Budapesti Bizottság	1957. december 18.	1959. június 8. (Bp. VB)
Cservenka Ferencné	titkár, Bp. PB	1957. december 18.	1962. október 31.
Veres József*	fővárosi tanácselnök	1958. november 14.	1963. március 23.
Nagy Richárd	titkár, KISZ Budapesti Bizottság	1959. június 8. (Bp. VB)	1966. november 5.
Barinkai Oszkár	első titkár, VII. Kerületi PB	1959. november 1.	1962. október 31.
Gáspár Sándor*	első titkár, Bp. PB	1959. november 1.	1961. szeptember 13.
Sós György	budapesti rendőrfőkapitány	1959. november 1.	1970. november 1.
Szekér Gyula	miniszterhelyettes, Nehézipari Minisztérium	1959. november 1.	1962. október 31.
Méhes Lajos	első titkár, XIV. Kerületi PB; majd titkár, Bp. PB	1961. július 14.	1964. január 6.
Török István	vezető titkár, Szakszervezetek Budapesti Tanácsa	1961. július 14.	1961. október 27.
Venéczi János	titkár, Bp. PB	1961. október 27.	1970. november 1.
Sarlós István	első titkár, VI. Kerületi PB; fővárosi tanácselnök	1962. október 31.	1975. március 2.
Gáspár Sándor	első titkár, Bp. PB	1962. október 31.	1965. június 28.
György Gyula	miniszterhelyettes, Kohó- és Gépipari Minisztérium	1962. október 31.	1970. november 1.

Név	Funkció	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Keszei Károly	vezető titkár, Szak-szervezetek Budapesti Tanácsa	1962. október 31.	1966. november 5.
Katona Imre	első titkár, VI. Kerületi PB; titkár, Bp. PB	1963. március 23.	1978. április 21.
Szépvölgyi Zoltán	titkár, Bp. PB; fővárosi tanácselnök	1964. január 6.	1987. február 9.
Kónyi Gyula	első titkár, XIII. Kerületi PB	1964. január 6.	1970. szeptember 24–25.
Somogyi Imre	első titkár, KISZ Budapesti Bizottság	1964. december 17.	1970. november 1.
Németh Károly	első titkár, Bp. PB	1965. június 28.	1974. március 21.
Pál Lénárd	igazgatóhelyettes, majd igazgató, Magyar Tudományos Akadémia Központi Fizikai Kutatóintézet	1966. november 5.	1978. október 2. ¹¹⁶
Benke Valéria	szerkesztőbizottsági elnök, Társadalmi Szemle	1966. november 5.	1970. november 1.
Baranyai György	budapesti rendőrfőkapitány	1970. november 1.	1976. december 13.
Borbély Sándor	első titkár, CSVN	1970. november 1.	1975. július 7.
Csillik András	első titkár, KISZ Budapesti Bizottság	1970. november 1.	1975. március 2.
Dienes Béla	Egyesült Izzó vezérigazgatója	1970. november 1.	1980. március 9.
Nagy Richárd	első titkár, VIII. Kerületi PB; titkár, Bp. PB	1970. november 1.	1974. szeptember 11.
Parnicsán László	ács brigádvezető, majd művezető, 43. sz. Állami Építőipari Vállalat 1. sz. Házgyár	1970. november 1.	1980. március 9.
Somogyi Sándor	titkár, Bp. PB	1970. november 1.	1983. október 18.

¹¹⁶ Az előterjesztésben október 1-jei hatálybalépés szerepel. BFL XXXV.1.a.3. 152. óe. (1978. október 2.)

Közlemények

Név	Funkció	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Szabó Piroska	nyugdíjas	1970. november 1.	1980. március 9.
Udvari (Udvardy) Károlyné	párttitkár, Taurus Gumiipari Vállalat PB	1970. november 1.	1975. március 2.
Király Andrásné	titkár, Bp. PB	1974. május 30.	1983. november 29.
Gérnyi Kálmán	titkár, Bp. PB	1974. szeptember 11.	1978. október 2. ¹¹⁷
Molnár Endre	titkár, Bp. PB	1974. szeptember 11.	1981. május 19.
Boros Béla	első titkár, KISZ Budapesti Bizottság	1975. március 2.	1977. június 27.
Kurucz Imre	első titkár, V. Kerületi PB; TIT főtitkára	1975. március 2.	1985. március 10.
Ernszt Antal	első titkár, CS(V)M PB; első titkár, XXI. Kerületi PB	1975. július 7.	1985. május 2.
Vincze Lukács	budapesti rendőrfőkapitány	1976. december 13.	1985. március 10.
Kamhal József	csoportvezető, Elektronikus Mérőeszközök Gyára	1977. augusztus 26.	1982. szeptember 29.
Méhes Lajos	első titkár, Bp. PB	1978. április 21.	1980. december 3.
Bozsó László	titkár, Bp. PB	1978. október 2. ¹¹⁸	1981. június 22.
Szabó Ferenc	főigazgató, Magyar Tudományos Akadémia Központi Fizikai Kutatóintézet	1978. október 2. ¹¹⁹	1985. március 10.

¹¹⁷ Az előterjesztésben október 1-jei hatálybalépés szerepel. BFL XXXV.1.a.3. 152. öe. (1978. október 2.)

¹¹⁸ Az előterjesztésben október 1-jei hatálybalépés szerepel. BFL XXXV.1.a.3. 152. öe. (1978. október 2.)

¹¹⁹ Az előterjesztésben október 1-jei hatálybalépés szerepel. BFL XXXV.1.a.3. 152. öe. (1978. október 2.)

Név	Funkció	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Köteles Zoltán	vezérigazgató, Orion; miniszterhelyettes, Ipari Minisztérium; titkár, Bp. PB	1980. március 9.	1988. november 4.
Magyar Kálmán	tanszékvezető egyetemi tanár, SOTE; első titkár, SOTE PB	1980. március 9.	1989. április 24.
Záhorzik Teréz (Felföldi Győzőné)	első titkár, II. Kerületi PB; alosztályvezető, MSZMP KB	1980. március 9.	1985. március 10.
Maróthy László	első titkár, Bp. PB	1980. december 3.	1984. december 6.
Békesi László	titkár, Bp. PB	1981. június 22.	1985. március 10.
Borbély Gábor	titkár, Bp. PB	1981. június 22.	1985. december 16.
Mohlné Benke Ágnes	gépész szakmunkás, Május 1. Ruhagyár; főiskolai hallgató	1982. szeptember 29.	1985. március 10.
Pusztai Ferenc	titkár, Bp. PB	1983. november 29.	1986. február 24.
Jassó Mihály	titkár, Bp. PB; első titkár, Bp. PB	1983. október 18.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Grósz Károly	első titkár, Bp. PB	1984. december 6.	1987. június 25.
Jókay Endre	szerszámkészítő, Villamosszigetelő és Műanyaggyár	1985. március 10.	1985. május 2.
Konczer István	budapesti rendőrfőkapitány	1985. március 10.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Márta Ferenc	főigazgató, Magyar Tudományos Akadémia Központi Kémiai Kutatóintézet	1985. március 10.	1988. augusztus 29.
Nyitrai Ferencné	elnök, Központi Statisztikai Hivatal; nyugdíjas	1985. március 10.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)

Közlemények

Név	Funkció	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Steiner Arnold	első titkár, Magyar Hajó- és Darugyár PB; első titkár, III. Kerületi PB; titkár, Bp. PB	1985. március 10.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Tatai Ilona	vezérigazgató, Taurus Gumiipari Vállalat	1985. március 10.	1988. június 27.
Juhász János	aknász művezető, KÉV–Metró	1985. május 2.	1988. augusztus 29.
Szokán Ferenc	első titkár, XIV. Kerületi PB	1985. május 2.	1989. március 13.
Hajdu István	titkár, Bp. PB	1986. február 24.	1988. augusztus 29.
Markovics Ferenc	titkár, Bp. PB	1986. február 24.	1988. november 4.
Iványi Pál	fővárosi tanácselnök	1987. február 9.	1988. december 19.
Havasi Ferenc	első titkár, Bp. PB	1987. június 25.	1988. június 27.
Barabás János	titkár, Bp. PB	1988. augusztus 29.	1989. június 26.
Barta György	első titkár, BME PB; egyetemi tanár, BME	1988. augusztus 29.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Fehér Erzsébet	vezérigazgató, Hungária Műanyag-feldolgozó Vállalat	1988. augusztus 29.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Kígyós Sándor	első titkár, Magyar Televízió PB	1988. augusztus 29.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Veres András	gépparancsnok, MALÉV	1988. augusztus 29.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Katona Béla	titkár, Bp. PB	1988. december 19.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Fabrizski András	első titkár, XIX. Kerületi PB; titkár, Bp. PB	1989. április 24.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Huszár Tibor	igazgató, ELTE Szociológiai Intézet	1989. április 24.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)

Név	Funkció	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Koltay Gábor	rendező, művészeti igazgató, Budapesti Művészeti Hetek és Szabadtéri Színpadok	1989. április 24.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)
Zentai Gábor	első titkár, IV. Kerületi PB	1989. április 24.	1989. augusztus 30. (Bp. VB)

2.5. A Budapesti Pártbizottság irányítói: a titkárok

A Bp. PB tagjai közül választotta meg első titkárát és titkárait, őket az 1957. évi szervezeti szabályzattól fogva az MSZMP KB erősítette meg.¹²⁰ 1968-tól az első titkár maradt csak meg az MSZMP KB hatáskörében, míg a titkárokat az MSZMP KB Titkársága hagyta jóvá funkciójukban.¹²¹ A mindenkor budapesti első titkár mindvégig tagja volt az MSZMP KB-nak, a zárt ülések kivételével továbbá állandó meghívottja volt az 1988-ig ülésező MSZMP KB Titkársága üléseinek.¹²² Amennyiben a budapesti első titkár nem volt tagja a Politikai Bizottságnak, állandó meghívottként, tanácskozási joggal akkor is részt vett e testület ülésein.¹²³ Az 1989. június 23–24-én a Politikai Bizottság helyett felállt Politikai Intéző Bizottságnak az akkori budapesti első titkár, Jassó Mihály mindvégig tagja volt.

A Bp. PB-t az 1959. évi pártértekezletig Marosán György, Kádár János egyik legfőbb bizalmasa vezette. Marosán még az ideiglenes időszakban került a fővárosi pártszervezet élére, kinevezése ekkor azt a célt szolgálta, hogy a pártszervezés terén megerősítse a pártbeli elvárásokhoz képest meglehetősen alulteljesítő Budapesti Bizottságot.¹²⁴ A pártvezetés úgy érezhette, Marosán kiválasztása jó döntésnek bizonyult, így az 1957. évi küldöttértekezleten a budapesti párttag-ság képviselőivel is őt választatták meg első titkárnak. A budapesti pártszervezet megerősítésének igényével magyarázható, hogy Marosán György volt az egyetlen, aki budapesti első titkárként egyidejűleg a központi pártszervezetben (KB-titkár) és az államapparátusban (államminiszter) is fontos pozíciókat tölthetett be.

Az 1959. évi pártértekezlet után Marosán Györgyöt Gáspár Sándor váltotta az első titkári poszton, a távozó Borka Attila helyét pedig Kiss Dezső foglalta el. Gáspár Sán-

¹²⁰ MSZMP, 1957. 289.

¹²¹ BFL XXXV.1.a.4. 272. öe. (1968. április 5.)

¹²² NÉMETHNÉ, 1995. 19, 121; NÉMETHNÉ, 1998. 152; NÉMETHNÉ 2000. 201.

¹²³ A budapesti első titkárok közül Kiss Dezső és Katona Imre nem volt tagja az MSZMP Politikai Bizottságának. Gáspár Sándor 1959 és 1961 között, illetve Németh Károly 1966 és 1970 között csak pótagok voltak, mielőtt a testület rendes tagjai lettek. Méhes Lajos csak 1980-tól, Jassó Mihály pedig csak 1989 áprilisától volt a Politikai Bizottság tagja.

¹²⁴ A budapesti pártszervezéssel, illetve Marosán György kinevezésével kapcsolatban l. KOLTAI-RÁCZ, 2008b.

dor a SZOT-tól érkezett – először 1961-ig, majd 1962 és 1965 között – a Bp. PB élére. Gáspár Sándor távozását követően, 1961. szeptember 13-ától Kiss Dezső lett az első titkár, akinek korábbi feladatait egy hónap csúszással, október 27-én Venéczy János kapta meg. A következő pártértekezleten azonban ismét Gáspár Sándor lett a Bp. PB első titkára, ezt a tisztséget 1965. június 28-ig töltötte be. Ekkor a SZOT főtitkárává kinevezett Gáspárt a korábbi MSZMP KB-titkár Németh Károly váltotta közel tíz évre az első titkári funkcióban. Az első titkári posztot 1974-től betöltő Katona Imrét 1978-tól egy régi fővárosi káder, a Vasas Szakszervezet éléről visszakerülő – korábban Bp. PB-osztályvezető, Bp. PB-titkár, XIV. kerületi első titkár, KISZ KB első titkár – Méhes Lajos követte. Bár Méhest az 1980. márciusi pártértekezletet követően megerősítették posztján, még abban az évben az újonnan létrehozott Ipari Minisztérium élére került. Méhest a fővárosi pártszervezet élén a KISZ KB addigi első titkára, Maróthy László váltotta. 1984-ben a Minisztertanács elnökhelyettesévé kinevezett Maróthyt Grósz Károly követte az első titkári funkcióban. Grósz Károly 1987-ben a fővárosi első titkári tisztségből egyenesen a Minisztertanács élére került, utóda a korábbi MSZMP KB-titkár, Havasi Ferenc lett. Havasi azonban nem sok időt tölthetett a Bp. PB élén. Az 1988. májusi országos pártértekezleten ugyanis megfosztották politikai bizottsági és MSZMP KB-tagságától, emiatt pedig lemondott fővárosi párttisztségeiről, így első titkári posztjáról is. Utóda az 1983-tól Bp. PB-titkári funkciót betöltő Jassó Mihály lett, akit kettős jelölés után választottak meg Iványi Pál ellenében. A Budapesti Bizottság fennállása során ez volt az egyetlen „valódi” alternatívákat felmutató – fontos pozícióra vonatkozó – választás. Grósz Károly újdonsült főtitkár kérése „csak” annyi volt a fővárosi pártszervezet felé, hogy MSZMP KB-tag legyen az első titkár, mert az országos pártértekezlet után szerencsétlen lett volna egyből kooptálni a Bp. PB első titkárát az MSZMP KB-ba.¹²⁵ Az eddigieket összefoglalva megállapítható, hogy 1974 után már egyik fővárosi első titkár sem töltötte vagy tölthette ki az ötéves ciklusát a budapesti pártszervezet élén.

Mint arról korábban már volt szó, az addigi négy titkár (Marosán György, Borka Attila, Csikesz Józsefné, Kelen Béla) mellé 1957 decemberében neveztek ki egy új titkárt, Cservenka Ferencné személyében. Az új titkári pozíciót feltehetően Cservenkáné számára hozták létre, akinek az MSZMP KB Agitációs és Propaganda Osztály (APO) vezető-helyettesi posztjáról – Szirmai István osztályvezetővel való konfliktusa nyomán – történt távozása után más pártfunkciót kellett találni.¹²⁶ Ekkortól a következő szervezeti felépítés alakult ki: az öt titkár közül az első titkárt az általános (másod)titkár, Borka Attila helyettesítette, akinek a felügyelete alá tartozott a gazdasági és az adminisztratív terület, a PB Iroda, valamint 1957-ben a Káderosztály is. A további három titkár közül Cservenka Ferencné a PTO-t (1958. november 10-étől a PGO-t is); Kelen Béla az agitációs és a kulturális területet (1958. novemberig a PGO-t); Csikesz Józsefné pedig a városfejlesztési és a közigazgatási területet, valamint a Fegyelmi Csoportot felügyelte.

¹²⁵ MOL M-KS-288.4. 238–239. óe. (1988. június 23.)

¹²⁶ Marosán György ír a Szirmai és Cservenkáné között kitört konfliktusról visszaemlékezéseiben. MAROSÁN, 1989. 229. Nézeteltérésükről szó esett az MSZMP Politikai Bizottság 1957. augusztus 13-ai ülésén is, l. BARÁTH–FEITL, 2006. 328–329.

Az 1963. december 6-ai Bp. PB-ülésen – pártbizottsági tagsága megtartása mellett – Kiss Dezsőt felmentették titkári funkciójából és Bp. VB-tagsága alól, mert közlekedési és postaügyi miniszterhelyettes lett. Helyette azonban nem választottak új titkárt, és amikor 1964. január 6-án Méhes Lajost, aki a KISZ KB első titkára lett, Szépvölgyi Zoltán váltotta, ki is mondták, hogy a korábbi négy helyett három titkár látja el a feladatokat.¹²⁷

Ezt követően a Politikai Bizottság 1968. november 26-ai határozata alapján – mint megyei jogú pártbizottságnak – a Bp. PB-nek vissza kellett állítania a négytitkáros rendszert. Az első titkár alá nem tartozott közvetlenül osztály, de pozíciója mellett betöltötte a Budapesti Honvédelmi Bizottság elnöki tisztét is. Az egyik titkár alá tartozott a párt- és tömegszervezetek, illetve az adminisztratív terület irányítása. Egy másik titkár foglalkozott az ideológiai és kulturális kérdésekkel, felügyelte az Oktatási Igazgatóságot. A harmadik titkár pedig gazdaságpolitikai kérdésekkel foglalkozott.¹²⁸

1971. május 7-én Szépvölgyi Zoltánt a Fővárosi Tanács alakuló ülésén fővárosi tanácselnökké választották, ezért a Bp. PB felmentette őt titkári funkciójából. Helyette titkos szavazással egyhangúlag Nagy Richárdot választották meg a Bp. PB titkárának és a Gazdaságpolitikai Munkabizottság vezetőjének.¹²⁹

Az 1974. május 30-ai Bp. PB-ülésen lépett Király Andrásné az egy hónappal korábban első titkárrá „előléptetett” Katona Imre helyére.¹³⁰ Az MSZMP KB Titkárságának határozata alapján, a Bp. PB nagy leterheltsége miatt, 1974-ben lehetőség nyílt ötödik titkár megválasztására is. 1974. szeptember 11-én választották meg ötödik titkárnak Molnár Endrét, de feladatai ekkor még nem voltak egyértelműek. Csupán arról tájékoztatták a tagokat, hogy egyes elképzelések szerint a várospolitika, az államigazgatás és az adminisztratív terület tartozna az új titkárhoz.¹³¹ Ugyanekkor Nagy Richárd posztját Géryi Kálmán vette át.¹³²

1975-ben újra öt titkárt választottak, de az egyes munkaterületeket ekkor sem határolták el egymástól.¹³³ 1978-ban két titkár feladatainak meghatározásával foglalkozott behatóbban a Bp. VB: a gazdaságpolitikai titkár felügyelte a Gazdaságpolitikai Osztályt (GPO), betöltötte a Gazdaságpolitikai Munkabizottság elnöki tisztét, és az ő hatáskörébe tartoztak a városfejlesztési kérdések is. A közigazgatási és adminisztratív titkár a pártgazdasági ügyekért felelős titkárral együttműködve felügyelte a Közigazgatási és Adminisztratív Osztályt (KAÖ), a Pártgazdasági és Ügykezelési Osztályt, és betöltötte a Várospolitikai Munkabizottság és a Sportbizottság elnöki tisztét. A közigazgatási és adminisztratív titkár látta el a Bp. PB általános képviselőt a Fővárosi Tanácsban mint a Fővárosi Tanács VB tagja.¹³⁴

¹²⁷ BFL XXXV.1.a.3. 46. őe. (1963. december 6.); uo. 47. őe. (1964. január 6.)

¹²⁸ MSZMP, 1974. 252. Az MSZMP KB Titkárság 1968. decemberében konkretizálta az apparátus feladatkörét. MOL M-KS-288.7. 315. őe. (1968. december 2.)

¹²⁹ BFL XXXV.1.a.3. 103. őe. (1971. május 7.)

¹³⁰ BFL XXXV.1.a.3. 121. őe. (1974. május 30.)

¹³¹ BFL XXXV.1.a.3. 123. őe. (1974. szeptember 11.)

¹³² BFL XXXV.1.a.3. 121. őe. (1974. május 30.); uo. 123. őe. (1974. szeptember 11.)

¹³³ BFL XXXV.1.a.3. 128. őe. (1975. március 2.)

¹³⁴ BFL XXXV.1.a.4. 544. őe. (1978. október 18.)

Az 1988 végén bekövetkezett átalakításkor a következőképpen felügyelték az egyes feladatköröket a titkárok: az első titkár mellett négy titkár tevékenykedett, közülük egy titkár a PTO, egy a GPO, egy az APO, a Művelődési Osztály, az Archívum és az Oktatási Igazgatóság, egy pedig a PGO, a KAO és a Fegyelmi Csoport munkáját irányította. Az 1988. december 7-ei Bp. VB-ülésen azonban – az 1988. májusi országos pártértekezleten elhatározott szervezeti korszerűsítések jegyében – a titkárok számának és hatáskörének megváltoztatásáról határoztak. Ekkortól a Titkárságot, valamint a Budapesti Honvédelmi Bizottságot vezető első titkár mellett csupán három titkár maradt. A párt-szervezési titkár irányította a Pártszervezési (PSZO) és a Pártgazdálkodási Osztályt, és a fegyelmi ügyek felügyelete is hozzá került, mivel a Fegyelmi Csoport ekkortól a PSZO alá tartozott. A város- és gazdaságpolitikai titkár felügyelte a Város- és Gazdaságpolitikai Osztályt, míg a társadalompolitikai titkár a Társadalompolitikai Osztályt, valamint a Politikai Propaganda és Művelődési Központot.¹³⁵

Említést kell tennünk két további vezető testületről is. Az MDP-időszakban működő Titkárság mint vezető testület az ideiglenes időszakban újjáalakult, azonban 1957 júniusa után már csak adminisztratív feladatokat látott el, immár PB Iroda néven. Mindamellett valószínűsíthetően voltak olyan szűk körű értekezletek is, amelyeken a Bp. PB titkárai, illetve egy-két fontosabb pozíciót betöltő fővárosi vezető is részt vett. Ezen ülésekről sajnos nem maradtak fenn, vagy pedig nem is készültek jegyzőkönyvek.¹³⁶ Az 1980-as években újra tartottak ún. vezetői értekezleteket. A Budapesti Pártbizottság 1981. évi munkarendje intézkedett e testület felállításáról a „soros feladatok, programok egyeztetése, az apparátus, a Fővárosi Tanács és a tömegszervezetek munkájának koordinálása” céljából. A kéthetente ülésező értekezlet résztvevői a Bp. PB titkárai mellett a fővárosi tanácselnök és a KISZ budapesti első titkára voltak.¹³⁷

9. táblázat: A Budapesti Pártbizottság titkárai (1957–1989)¹³⁸

Név	Funkció	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Marosán György	első titkár	1957. június 10. ¹³⁹	1959. november 1.
Gáspár Sándor	első titkár	1959. november 1.	1961. szeptember 13.
Kiss Dezső	első titkár	1961. szeptember 13.	1962. október 31.
Gáspár Sándor	első titkár	1962. október 31.	1965. június 28.
Németh Károly	első titkár	1965. június 28.	1974. március 21.

¹³⁵ BFL XXXV.1.a.4. 793. őe. (1988. december 7.)

¹³⁶ A BFL pártarchívuma – vezetői értekezletek címen – külön sorozatban őrzi különböző, osztályvezetők és titkárok részvételével lezajlott értekezletek jegyzőkönyvi szörványait. BFL XXXV.1.a.5.

¹³⁷ BFL XXXV.1.a.3. 174. őe. (1981. június 22.) A testület iratanyaga a BFL XXXV.1.a.5. alatt található meg.

¹³⁸ Az MSZMP XIV. kongresszusa 1989. október 7-én mondta ki a párt megszűnését, ezért az ekkor is titkári pozíciót betöltő személyek felmentési dátumát ezzel a záró dátummal határoztuk meg.

¹³⁹ Marosánt 1957. április 23-án nevezte ki az MSZMP Ideiglenes Intéző Bizottsága budapesti első titkárnak, amit aztán a júniusi választás legitimált. BARÁTH-FEITL, 1993. 130, 168.

Név	Funkció	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Katona Imre	első titkár	1974. március 21.	1978. április 21.
Méhes Lajos	első titkár	1978. április 21.	1980. december 3.
Maróthy László	első titkár	1980. december 3.	1984. december 6.
Grósz Károly	első titkár	1984. december 6.	1987. június 25.
Havasi Ferenc	első titkár	1987. június 25.	1988. június 27.
Jassó Mihály	első titkár	1988. június 27.	1989. október 7.
Borka Attila	titkár	1956. december 8. (Bp. IPB)/1957. június 10.	1959. november 1.
Csikesz Józsefné	titkár	1956. december 8. (Bp. IPB)/1957. június 10.	1964. december 17.
Kelen Béla	titkár	1956. december 23. (Bp. IIB)/1957. június 10.	1962. október 31.
Cservenka Ferencné	titkár	1957. december 18.	1962. október 31.
Kiss Dezső	titkár	1959. november 1.	1961. szeptember 13.
Venéczi János	titkár	1961. október 27.	1970. november 1.
Kiss Dezső	titkár	1962. október 31.	1963. december 6.
Méhes Lajos	titkár	1962. október 31.	1964. január 6.
Szépvölgyi Zoltán	titkár	1964. január 6.	1971. május 7.
Katona Imre	titkár	1964. december 17.	1974. március 21.
Somogyi Sándor	titkár	1970. november 1.	1983. október 18.
Nagy Richárd	titkár	1971. május 7.	1974. szeptember 11.
Király Andrásné	titkár	1974. május 30.	1983. november 29.
Gérnyi Kálmán	titkár	1974. szeptember 11.	1978. október 2. ¹⁴⁰
Molnár Endre	titkár	1974. szeptember 11.	1981. május 19.
Bozsó László	titkár	1978. október 2. ¹⁴¹	1981. június 22.
Borbély Gábor	titkár	1981. június 22.	1985. december 16.
Békesi László	titkár	1981. június 22.	1985. március 10.
Jassó Mihály	titkár	1983. október 18.	1988. június 27.
Pusztai Ferenc	titkár	1983. november 29.	1986. február 24.
Köteles Zoltán	titkár	1985. március 10.	1988. november 4.
Hajdu István	titkár	1986. február 24.	1988. augusztus 29.

¹⁴⁰ Az előterjesztésben október 1-jei hatálybalépés szerepel. BFL XXXV.1.a.3. 152. őe. (1978. október 2.)

¹⁴¹ Az előterjesztésben október 1-jei hatálybalépés szerepel. BFL XXXV.1.a.3. 152. őe. (1978. október 2.)

Név	Funkció	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Markovics Ferenc	titkár	1986. február 24.	1988. november 4.
Barabás János	titkár	1988. augusztus 29.	1989. június 26.
Steiner Arnold	titkár	1988. augusztus 29.	1989. október 7.
Katona Béla	titkár	1988. december 19.	1989. október 7.
Fabriczki András	titkár	1989. június 26.	1989. október 7.

2.6. A Budapesti Fegyelmi Bizottság

A párt a párttagok ellenőrzésének egyik leghatékonyabb módszereként használta fel a fegyelmi büntetéseket. Ennek különböző fokozatai voltak: dorgálás, megrovás, szigorú megrovás, szigorú megrovás végső figyelmeztetéssel és kizárás. A fegyelmi ügyek és ezek fellebbezéseinek vizsgálatára a Bp. PB Fegyelmi Bizottságot választott, amelynek döntéseit a Bp. VB hagyta jóvá. A bizottságnak 1957-ben hét tagja és két póttagja, 1959-től 11 tagja volt, majd 1975-től még két fővel bővítették létszámát.

A Bp. PB az 1957. évi szervezeti szabályzat értelmében saját tagjai közül választotta meg a Fegyelmi Bizottságot.¹⁴² Az 1959-ben módosított szervezeti szabályzat már lehetővé tette, hogy a tagok ne csak a Bp. PB tagjai közül kerülhessenek ki. Ettől fogva a szabályzat csupán a bizottsági elnök kötelező Bp. PB-tagságát írta elő.¹⁴³ 1962 után a Bp. PB ki is használta a lehetőséget, ettől fogva ugyanis az elnökön kívül a fegyelmi bizottsági tagsága idején senki nem volt aktuálisan Bp. PB-tag. Az egyedüli kivétel a későbbi bizottsági elnök, Bihari László volt 1975 és 1980 között, de ő ekkor a Fegyelmi Csoport vezetői pozícióját is betöltötte. Az 1962. évi VIII. kongresszus döntése szerint „a fegyelmi határozatot hozó szerv a döntést követő három év múlva köteles megvizsgálni, indokolt-e még a pártbüntetés fenntartása avagy az törölhető”.¹⁴⁴ Ez a kötelezettség a IX. kongresszuson elfogadott szervezeti szabályzatban már nincs benne, sőt még azzal is szigorították a fegyelmi ügyeket, hogy a pártbüntetés rögtön az elsőfokú döntés megszületése után hatályba lépett, a pártból való kizárás esetén pedig azonnal – még a fellebbezés elbírálása előtt – le kellett adni a párttagsági könyvet.¹⁴⁵ Az 1985-től hatályos szervezeti szabályzat már nem rendelkezett arról, hogy kik lehetnek a Fegyelmi Bizottság tagjai. Még fontosabb újítás volt ekkortól, hogy immár saját hatáskörben határozott a pártfegyelmi ügyekben, nem csupán javaslatokat terjesztett a Bp. VB elé, azzal az egyetlen megkötéssel, hogy tevékenységéről rendszeresen be kell számolnia a Bp. PB-nek.¹⁴⁶

¹⁴² MSZMP, 1957. 283.

¹⁴³ MSZMP, 1959. 625.

¹⁴⁴ MSZMP, 1962. 475–476.

¹⁴⁵ MSZMP, 1966. 487.

¹⁴⁶ MSZMP, 1985. 602–603.

10. táblázat: A Budapesti Fegyelmi Bizottság tagjai (1957–1989)¹⁴⁷

Név	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Csendes Károly (elnök)	1957. június 10.	1962. október 31.
Varró György (elnök)	1962. október 31.	1965. október 1.
Szegedi Andor (elnök)	1965. október 1.	1975. március 2.
Lantos Zoltán (elnök)	1975. március 2.	1975. október 31.
Keszei Károly (elnök)	1975. október 31.	1980. március 9.
Bihari László (elnök)	1980. március 9.	1985. március 10.
Kurucz Imre (elnök)	1985. március 10.	1989. október 7.
Szabó Piroska	1957. június 10.	1962. október 31.
Szász Ferencné	1957. június 10.	1959. november 1.
Döbrentei Károly	1957. június 10.	1975. március 2.
Polyák János	1957. június 10.	1962. október 31.
Tóth Lajos	1957. június 10.	1962. október 31.
Szabó Albert	1957. június 10.	1959. november 1.
Haász Árpád (póttag) (tag)	1957. június 10. 1959. november 1.	1959. november 1. 1962. október 31.
Gyárfás Kálmán (póttag) (tag)	1957. június 10. 1959. november 1.	1959. november 1. 1975. március 2.
Horváth Vera	1959. november 1.	1970. november 1.
Lakatos Dezső	1959. november 1.	1962. október 31.
Szántó József	1959. november 1.	1980. március 9.
Kun Mihály	1959. november 1.	1966. november 5.
Bíró Mihályné	1962. október 31.	1975. március 2.
Járai Gézané	1962. október 31.	1970. október 31.
Lantos Zoltán	1962. október 31.	1975. március 2.
Miklós Jánosné	1962. október 31.	1966. november 5.
Szabó József	1962. október 31.	1966. november 5.
Horváth János	1966. november 5.	1975. március 2.
Molnár László	1966. november 5.	1970. október 31.

¹⁴⁷ Az MSZMP XIV. kongresszusa 1989. október 7-én mondta ki a párt megszűnését, ezért az akkor is bizottsági tagok felmentési dátumát ezzel a záró dátummal határoztuk meg.

Név	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Tóth Károly	1966. november 5.	1970. október 31.
Antony Miklós	1970. november 1. 1987. február 9.	1985. március 10. 1989. október 7.
Dóra János	1970. november 1.	1985. március 10.
Oláh István	1970. november 1.	1987. február 9.
Székely Tibor	1970. november 1.	1980. március 9.
Petrák Ferenc	1975. március 2.	1975. október 31.
Bihari László	1975. március 2.	1980. március 9.
Csillik András	1975. március 2.	1985. március 10.
Kiss János	1975. március 2.	1983. április 20.
Okner Ernőné	1975. március 2.	1980. március 9.
Takács Pálné	1975. március 2.	1980. március 9.
Újfalusi Sándor	1975. március 2.	1985. március 10. ¹⁴⁸
Peják Emil	1975. október 31.	1980. március 9.
Takács Jánosné	1978. április 7.	1985. március 10.
Szente Antal (titkár)	1980. március 9.	1989. október 7.
Bartik Istvánné	1980. március 9.	1985. március 10.
Égető Lajos	1980. március 9.	1985. március 10.
Juszt Lajos	1980. március 9.	1985. március 10.
Szikinger János	1980. március 9.	1989. október 7.
Farsang Ferencné	1983. október 18.	1989. október 7.
Benkő Ágnes	1985. március 10.	1989. október 7.
Csontos Lajos	1985. március 10.	1989. október 7.
Darvas Dániel	1985. március 10.	1989. október 7.
Greff Lajos	1985. március 10.	1989. október 7.
Hantos János	1985. március 10.	1989. október 7.
Káder Gyula	1985. március 10.	1989. október 7.
Szlovák Györgyné	1985. március 10.	1989. október 7.
Vörös Lajos	1985. március 10.	1989. október 7.

¹⁴⁸ Újfalusi Sándor 1982. szeptember 29-én nyugdíjba vonult, de valószínűleg a Fegyelmi Bizottság tagja maradt, mivel nem döntöttek az utódjáról. BFL XXXV.1.a.3. 182. öe. (1982. szeptember 29.)

Név	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Csáki Tiborné	1988. január 11.	1989. október 7.
Galántai Pál	1988. január 11.	1989. október 7.

2.7. A Budapesti Pártbizottság munkabizottságai

Az 1970-es évektől egyre nagyobb szerepet kaptak a pártbizottság munkájának segítésében az 1966-tól mellette működő, a Bp. PB alakuló ülésein megválasztott munkabizottságok, amelyek szakterületükön részt vettek a vezető testületek döntéseinek előkészítésében. A munkabizottságokat az egyik budapesti titkár vezette, tagjai az illetékes Bp. PB-osztályvezető mellett az adott téma szakemberei, pártmunkások, valamint állami szervek és társadalmi szervezetek képviselői voltak. A munkabizottsági munkának nem volt feltétele a Bp. PB-tagság.

1966-ban a pártbizottság tagjainak „két ülés közötti foglalkoztatására” már létrehozták a Párt- és Tömegszervezeti, a Propaganda és Művelődési, illetve az Ipari, Közlekedési és Városgazdálkodási Munkabizottságot.¹⁴⁹ 1970-ben a pártértekezlet megállapította, hogy „[a] munka hatékonyságát és demokratizmusát növelte a BPB munkabizottságainak rendszeres működtetése. A munkabizottságok több esetben önállóan terjesztettek elő napirendet a pártbizottság ülésére. A bizottságok munkájában rejlő lehetőségeket azonban még nem használtuk ki megfelelően.”¹⁵⁰ Ennek ellenére a bizottságok a szervezeti szabályzatban először csak 1975-ben szerepelnek, mint a Bp. PB munkájának állandó segítői.¹⁵¹

1970-ben a Bp. PB alakuló ülése a következő munkabizottságok 15-15 tagját választotta meg: Gazdaságpolitikai, Propaganda és Művelődési, illetve Pártépítési Munkabizottság.¹⁵² 1970 decemberében létrejött a 17 fős Ifjúsági Munkabizottság, 1974 februárjában a 19 tagot számláló és az eredeti tervek szerint csak ideiglenes jelleggel működő Testnevelési és Sportbizottság, 1976-ban pedig a Bp. PB létrehozta a 22 fős Várospolitikai Munkabizottságot is.¹⁵³

1980-ban újból a korábbi hat munkabizottság jött létre: 21 fős tagsággal állt fel a Pártépítési, a Propaganda és Művelődési, valamint a Gazdaságpolitikai Munkabizottság, 19 fővel alakult meg a Várospolitikai, az Ifjúságpolitikai Munkabizottság, valamint a Testnevelési és Sportbizottság. 1985-ben csökkentett létszámban, 15 fős tagsággal már csak négy munkabizottság alakult meg, a Propaganda és Művelődési, a Pártépítési, az Ifjúságpolitikai és a Gazdaságpolitikai Munkabizottság.

¹⁴⁹ BFL XXXV.1.a.3. 72. őe. (1966. december 19.)

¹⁵⁰ BFL XXXV.1.a.2. 5. őe. (1970. október 31–november 1.)

¹⁵¹ MSZMP, 1975. 532.

¹⁵² BFL XXXV.1.a.3. 99. őe. (1970. november 1.)

¹⁵³ BFL XXXV.1.a.3. 100. őe. (1970. december 14.); uo. 101. őe. (1971. február 2.); uo. 118. őe. (1974. február 21.); BFL XXXV.1.a.4. 420. őe. (1974. február 15.); BFL XXXV.1.a.3. 128. őe. (1975. március 2.); uo. 139. őe. (1976. november 1.); BFL XXXV.1.a.4. 493. őe. (1976. október 20.)

1988 decemberében ezek megszűntek, helyettük három új testület alakult meg: a Pártszervezési, a Város- és Gazdaságpolitikai, valamint a Társadalompolitikai Munkabizottság.¹⁵⁴ Mellettük lehetőség nyílt ún. ad hoc bizottságok alakítására, így például 1989 februárjában megalakult a felsőoktatási ad hoc bizottság.¹⁵⁵

3. A Budapesti Pártbizottság alá tartozó osztályok: az apparátus felépítése

A pártszervezetek felügyeletében nagyon fontos szerepet játszott a választott vezető testületek mellett működő, osztályokra tagolt apparátus.¹⁵⁶ Az 1956-os forradalom során széttzilálódott budapesti MDP-apparátus hatalmát azonban csak hosszú hónapok eredményével tudták helyreállítani.¹⁵⁷ A kezdeti rendszertelenség után 1956 decemberében csoportszinten indult meg az apparátus újjászervezése.¹⁵⁸ Ezt követően az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottság (MSZMP IKB) Titkársága 1957. április 8-ai döntése hozott ismét változást,¹⁵⁹ amelynek nyomán a Bp. IIB 1957. április 23-án határozott arról, hogy újra osztályok alakuljanak az addigi ideiglenes csoportok helyett.¹⁶⁰ Ez a döntés felülbírálta az 1956. decemberi, a pártapparátus létszámának csökkentéséről hozott határozatokat, illeszkedve abba a folyamatba, amely során a bürokrácia visszavette 1956-ban megrendült pozícióit.¹⁶¹ Az 1957. évi pártértekezlet után továbbra is az áprilisban elfogadott osztályok működtek a budapesti apparátusban. Ezek közül mindegyik létezett már az MDP-időszakban, sőt még a későbbiekben létrehozott osztályok is MDP-előzményekkel bírtak – 1959-re tehát az MDP teljes budapesti osztálystruktúrája helyreállt.

A korábbi időszak örökségének tekinthető az is, hogy több osztály is foglalkozhatott ugyanazzal a területtel, például a tanácsok politikai irányítása a PTO-hoz, a városigazgatás a Várospolitikai Osztályhoz (VPO), míg a tanácsi kulturális és egészségügyi tevékenység a Kulturális és Köznevelési Osztályhoz (KKO) tartozott. A feladatok ilyen szintű megosztása viszont az apparátus túlburjánzásához és a nem hatékony ügyintézéshez vezetett.¹⁶² Bár formálisan az osztályok munkatársai és az osztályvezetők nem hozhattak döntéseket, valójában a központi szervek és a Bp. PB titkárai mellett ők gyakorolhattak leginkább hatást az egyes (helyi) ügyekre. Szerepüket az is erősítette, hogy a már meghozott határozatok végrehajtása, illetve annak ellenőrzése is – viszonylag tág mozgástérrel – az osztályok feladata volt. Be-

¹⁵⁴ BFL XXXV.1.a.3. 225. öe. (1988. december 19.)

¹⁵⁵ BFL XXXV.1.a.3. 226. öe. (1989. február 6.)

¹⁵⁶ Az állampárti bürokráciáról és az apparátusról I. KORNAI, 1993. 68, 72–75; a fővárosi apparátus osztályainak helyzetéről bővebben I. GERHARD–KOLTAI, 2010b. 24–26; RÁCZ–V. LÁSZLÓ, 2010b. 26–27.

¹⁵⁷ A budapesti apparátus szervezéséről bővebben I. KOLTAI–RÁCZ, 2008b.

¹⁵⁸ Hat csoport jött létre: Szervezési, Agitprop, Káder, Adminisztratív, Gazdasági Csoport, valamint a Titkárság. KOLTAI–RÁCZ, 2008a. 110, 115–116; BARÁTH–FEITL, 1998. 48.

¹⁵⁹ BARÁTH–FEITL, 1998. 135–136, 149–150, 158–159.

¹⁶⁰ KOLTAI–RÁCZ, 2008a. 495.

¹⁶¹ KOLTAI–RÁCZ, 2008b. 21, 23–24; illetve NYÍRŐ, 1990. 55–63.

¹⁶² Az MDP budapesti pártinformációs rendszerének vizsgálata megerősíti ezt a feltevést. Vö. KOLTAI, 2006. 367–369, 396.

folyásuk azonban nem egyforma súllyal jelentkezett a Bp. PB és a Bp. VB ülésein: a pártszervezési terület 1957 és 1989 között 1306, az agitációs, kulturális, illetve oktatási terület 595, a gazdasági, ipari, városgazdálkodási terület 380, a pártgazdasági részleg 142, az adminisztratív, közigazgatási terület 92, a PB Iroda és a Titkárság 28 előterjesztést nyújtott be a testület elé. E statisztikát, valamint a Káderosztály, a Fegyelmi Csoport és a PTO, PSZO munkáját és fontosságát árnyalja az, hogy az MSZMP időszakban összesen 564 esetben tárgyaltak fegyelmi ügyeket, személyi javaslatokat pedig majd minden ülésen, összesen 1011 alkalommal tárgyaltak.

Az alábbiakban az egyes osztályok feladatait és tevékenységüket mutatjuk be, a különböző nevek alatt működő, de azonos feladatokat ellátó szervezeti egységeket együtt tárgyaljuk.

3.1. Párt- és Tömegszervezetek Osztálya (PTO), Pártszervezési Osztály (PSZO)

A Bp. PB apparátusának legfontosabb osztálya, a Párt- és Tömegszervezetek Osztálya a Szervezési Csoportból jött létre 1957 áprilisában, és lényegében változatlan névvel és feladatkörrel működött egészen az 1988. december 19-ei átszervezéséig. A PTO a pártszervezés koordinálásával, az ún. pártépítéssel, a káder- és tagfelvételi ügyekkel, ezek statisztikáinak összeállításával, a hatásköri listák gondozásával, a Bp. PB-hez érkező munkáslevelekkel, a panaszügyekkel, a pártszervezetek, valamint a tömegszervezetek (SZOT, KISZ, Nótanács stb.) felügyeletével foglalkozott. Hatáskörében iskoláztatási és kitüntetési javaslatokat tett. Figyelemmel kísérte és tanulmányozta a pártélet jelenségeit, azok tapasztalatait pedig havonta készített információs jelentésében rendszeresen elemezte és továbbította a Bp. PB-nek, valamint a felsőbb pártszervezeteknek. A PTO tartotta nyilván a határozatokat, ellenőrizte végrehajtásukat, továbbá kidolgozta a Bp. PB külügyi programját, koordinálta nemzetközi kapcsolatait és a küldöttségek programját.¹⁶³ A PTO 1963-ban a megszűnő Bp. PB Irodától átvette a budapesti vezető testületi ülések, titkári értekezletek szervezési feladatait is, illetve koordinálta a Bp. PB-tagok részvételét az alsóbb választott szervek ülésein.¹⁶⁴

A káderekinevezések előkészítése a korszak elején a Káderosztály hatáskörébe tartozott. Az osztály csupán 1957-ben működött, ám éppen az ideiglenes időszaktól való átmenet során fontos szerep hárult rá a Budapesti Bizottság hatáskörébe tartozó párthű káderek kiválasztásakor.¹⁶⁵ Az osztály vezetője az a Kovács János volt, aki az MDP-időszak végén a budapesti PTO-t irányította. Miután az MSZMP helyzete stabilizálódott, már nem volt szükség a centralizált, csak a káderekkel

¹⁶³ BFL XXXV.1.a.4. 492. öe. (1976. október 6.)

¹⁶⁴ A PTO feladatait, munkamódszerét l. BFL XXXV.1.a.3. 42. öe. (1963. május 27.), illetve BFL XXXV.1.a.4. 144. öe. (1963. április 18.); uo. 319. öe. (1970. február 6.); uo. 619. öe. (1981. szeptember 13.) A Bp. PB Iroda szervezetét l. BFL XXXV.1.b. 89. öe. (1963. október 1.) Feljegyzés a Bp. PB irányító munkájának, a vezetés módszereinek és szervezeti formáinak javításáról szóló határozata végrehajtásáról.

¹⁶⁵ A központi és a megyei káderosztályokat az MDP Politikai Bizottsága 1952-ben szüntette meg, feladataikat szétosztották az apparátus többi osztálya között, a kádernyilvántartások a PTO-kra kerültek. A központi apparátusban azonban 1956 májusában ismét felállították a Káderosztályt. MOL M-KS-276.53. 95. öe. (1952. március 20.); uo. 288. öe. (1956. május 24.)

foglalkozó osztály működésére, ezért 1957 decemberében országos és alsóbb szinteken, így a fővárosi pártszervezetnél is megszűnt a Káderosztály.¹⁶⁶ Az osztály feladatait ezután a PTO és az újonnan alakuló Adminisztratív Osztály vette át. A káder-kiválasztási feladat súlyára való tekintettel a PTO vezetése a Káderosztály beolvasása után fokozottan bizalmi pozíció lett, így nem véletlen, hogy 1957-től – a már az MDP-korszakban is, de főleg a Kádár-érában jelentős politikai pályát befutó – Méhes Lajos irányította az osztályt.

A Bp. PB a PTO-n dolgozó politikai munkatársakon és instruktorokon keresztül irányította a hatáskörébe tartozó szervezeteket. A pártszervezés kérdései minden szakterületen az osztály hatáskörébe tartoztak, a Bp. PB többi osztálya pedig a szakmai jellegű felügyeletet gyakorolta, ezzel gyakorlatilag a PTO a többi osztály fölé került a budapesti apparátus hierarchiájában.

1988. december 19-én a PTO-t Pártszervezési Osztály néven alakították át, feladat körében a legfőbb változást az jelentette, hogy átvette a megszűnő Fegyelmi Csoport, valamint a Közigazgatási és Adminisztratív Osztály feladatait, azaz a pártfegyelmi munka, valamint az ún. adminisztratív terület irányítását.

11. táblázat: A Párt- és Tömegszervezetek Osztálya (PTO), Pártszervezési Osztály (PSZO) osztályvezetői (1957–1989)¹⁶⁷

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Méhes Lajos	PTO	1957. április 8. (MSZMP IKB Titkárság)	1961. július 10. (Bp. VB)
Szatmári István	PTO	1961. július 10. (Bp. VB)	1966. december 19.
Ujvári István	PTO	1967. január 25.	1968. április 26.
Prieszol Olga (Antonovits Lászlóné)	PTO	1968. április 26.	1970. június 15.
Péter János	PTO	1970. június 15.	1974. július 25. ¹⁶⁸
Závorai László	PTO	1974. július 25.	1980. május 7. ¹⁶⁹
Kékedi György	PTO	1980. május 7.	1988. január 11.
Szabó Károly	PTO	1988. január 11.	1988. december 19.
Szabó Károly	PSZO	1989. február 22. (Bp. VB)	1989. október 7.

¹⁶⁶ BARÁTH-FEITL, 2006. 789–790, 837–847.

¹⁶⁷ Az MSZMP XIV. kongresszusa 1989. október 7-én mondta ki a párt megszűnését, ezért az ekkor is osztályvezetői pozíciót betöltő személyek felmentési dátumát ezzel a záró dátummal határoztuk meg.

¹⁶⁸ Az 1974. július 25-ei ülésén a Bp. PB tudomásul vette Péter János MSZMP KB PTO osztályvezető-helyettesi kinevezését. BFL XXXV.1.a.3. 122. óe. (1974. július 25.)

¹⁶⁹ Az előterjesztésben május 15-ei határidő szerepel.

3.2. *Agitációs és Propaganda Osztály (APO), Kulturális és Köznevelési Osztály (KKO), Agitációs és Művelődési Osztály (AMO), Propaganda és Művelődési Osztály (PMO), Művelődési Osztály (MÚO), Társadalompolitikai Osztály (TPO)*

A forradalom után újjáalakuló párt szempontjából rendkívül fontos agitációs tevékenység: a propaganda, a pártoktatás és a sajtó, valamint e terület káderügyeinek irányítására szervezték meg az APO-t. Az osztály egyik legfontosabb feladata az ún. információs, illetve hangulatjelentések készítése volt, amelyeket az alsóbb szervek jelentéseiből állítottak össze a Bp. PB vezetőinek tájékoztatására.¹⁷⁰ Emellett a tömegszervezetek agitációs munkáját, az üzemi lapokat is ellenőrizte, továbbá budapesti tömegpolitikai rendezvényeket szervezett. A propagandára vonatkozó határozatok végrehajtása mellett a propagandistaképzésért is felelt: általános felügyeletet gyakorolt a Marxizmus–Leninizmus Esti Egyetem, az Amerikai úti és az Ajtósi Dürer sori pártiskolák felett, továbbá felelős volt a budapesti felső- és közoktatás, a tudományos kutatások, a népművelés, a művészetek irányításáért, illetve az e területeken működő pártszervezetek felügyeletéért.¹⁷¹

A KKO 1958. évi megalakulása előtt az osztály foglalkozott a kulturális, művelődési és művészeti ügyekkel, illetve e területek káderügyeivel is. 1963. május 27-én határozat született az APO és ebből az osztályból 1958-ban kivált, a kulturális, művelődési és művészeti ügyekkel foglalkozó KKO¹⁷² ismételt összevonásáról Agitációs és Művelődési Osztály néven.¹⁷³

A Politikai Bizottság 1964. május 13-ai határozata értelmében az osztály nevét Propaganda és Művelődési Osztályra módosították, de tevékenysége lényegében nem változott.¹⁷⁴ 1978-ban az osztályt két részre: Agitációs és Propaganda, illetve Művelődési Osztályra osztották.¹⁷⁵ Az APO visszakapta az agitációs tevékenység irányítását, míg a MÚO feladata a főváros művelődési, művészeti, tudományos életének, az itt működő állami és társadalmi szervek kulturális munkájának, az állami oktatásra, közművelődésre és egészségügyre vonatkozó határozatok végrehajtásának ellenőrzése lett.¹⁷⁶

Az 1988-ban a két osztály egyesítéséből létrehozott Társadalompolitikai Osztály átvette elődei feladatait, kibővítve azokat olyan új tevékenységekkel, mint a társadalompolitikai folyamatok elemzése, az alkotmányozás, a jogpolitikai kérdések, a társadalmi viták nyomon követése, az új, alternatív szerveződések prog-

¹⁷⁰ Korábban, az MDP Budapesti Bizottságán az információs jelentések készítése a PTO-hoz, míg a hangulatjelentéseké az APO-hoz tartozott. Vö. KOLTAI, 2006.

¹⁷¹ BFL XXXV.1.a.4. 319. öe. (1970. február 6.); BFL XXXV.1.c. 99. öe. (1963. május 31.) Az AMO feladatköre, munkamódszere és szervezete.

¹⁷² Az osztályt gyakran hívták Kulturális Osztálynak, illetve Tudományos és Kulturális Osztálynak is.

¹⁷³ BFL XXXV.1.a.3. 42. öe. (1963. május 27.); BFL XXXV.1.a.4. 144. öe. (1963. április 18.) Az AMO szervezetét l. BFL XXXV.1.b. 89. öe. (1963. október 1.) Feljegyzés a Bp. PB irányító munkájának, a vezetés módszereinek és szervezeti formáinak javításáról szóló határozata végrehajtásáról. BFL XXXV.1.c. 99. öe. (1963. május 31.) Az AMO feladatköre, munkamódszere és szervezete.

¹⁷⁴ MSZMP, 1978. 76.

¹⁷⁵ BFL XXXV.1.a.4. 539. öe. (1978. augusztus 9.); MOL M-KS-288.7. 556. öe. (1978. július 31.)

¹⁷⁶ BFL XXXV.1.a.4. 547. öe. (1978. november 29.)

ramjainak, akcióinak elemzése.¹⁷⁷ A TPO egyik legfontosabb, az APO-tól átvett feladata a hangulatjelentések készítése volt, amelyeket az alsóbb szervek jelentéseiből állítottak össze a Bp. PB vezetőinek tájékoztatására.¹⁷⁸

12. táblázat: Az Agitációs és Propaganda Osztály (APO), Propaganda és Művelődési Osztály (PMO), Társadalompolitikai Osztály (TPO) osztályvezetői (1957–1989)¹⁷⁹

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Venéczi János	APO	1957. április 8. (MSZMP IKB Titkárság)	1961. október 16. (Bp. VB)
Katona Imre	APO	1961. október 16. (Bp. VB)	1963. május 27.
Hantos János	AMO	1963. május 27.	1964. szeptember 22. (Bp. VB)
Hantos János	PMO	1964. szeptember 22. (Bp. VB)	1964. november 30. (Bp. VB)
Nagy Richárd	PMO	1964. december 17.	1968. december 11.
Peják Emil	PMO	1968. december 11.	1972. október 5.
Pataki János	PMO	1972. október 5.	1978. október 2.
Paizs Gábor	APO	1978. október 2.	1983. április 20. ¹⁸⁰
Barsi Tomaj Zoltán	APO	1983. július 8.	1986. február 24.
Bródy Péter	APO	1986. szeptember 22. ¹⁸¹	1988. december 19.
Bródy Péter	TPO	1989. február 22. (Bp. VB)	1989. október 7.

13. táblázat: A Kulturális és Köznevelési Osztály (KKO) osztályvezetői (1958–1963)

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. VB)	Felmentés dátuma
Molnár János	KKO	1958. május 12.	1959. június 16. (MSZMP Politikai Bizottság)
Hantos János	KKO	1959. július 22.	1963. május 27. (Bp. PB)

¹⁷⁷ BFL XXXV.1.a.3. 225. őe. (1988. december 19.)

¹⁷⁸ A közvetlenül a rendszerváltást megelőzően készült budapesti hangulatjelentésekből közöl válogatást egy, a közelmúltban megjelent forráskiadvány: KATONA–RÁCZ, 2010.

¹⁷⁹ Az MSZMP XIV. kongresszusa 1989. október 7-én mondta ki a párt megszűnését, ezért az ekkor is osztályvezetői pozíciót betöltő személyek felmentési dátumát ezzel a záró dátummal határoztuk meg.

¹⁸⁰ Az előterjesztésben június 1-jei hatálybalépés szerepel.

¹⁸¹ 1986. február 24-től megbízott osztályvezetőként irányította az osztályt. BFL XXXV.1.a.3. 205. őe. (1986. február 24.)

14. táblázat: A Művelődési Osztály (MÚO) osztályvezetői (1978–1988)

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Murai György	MÚO	1978. október 2.	1982. szeptember 29.
Lehoczky István	MÚO	1983. január 20.	1988. december 19.

3.3. Oktatási Igazgatóság, Politikai Propaganda és Művelődési Központ (PPMK)

A Politikai Bizottság 1967. május 9-én a pártiskolai rendszerről szóló határozatában intézkedett a megyei pártbizottságok mellett létrehozandó egységes oktatási igazgatóságokról,¹⁸² ennek folytán 1971-ig 16 megyében jöttek létre oktatási igazgatóságok.¹⁸³ A határozatnak megfelelően a Bp. VB 1971. szeptember 24-én elrendelte egy, a Bp. PB mellett működő, önálló osztály létrehozását,¹⁸⁴ amelynek személyi állományáról 1972. február 25-én és március 24-én,¹⁸⁵ programjáról pedig június 16-án rendelkeztek.¹⁸⁶

Az Oktatási Igazgatóság végül 1972. október 1-jén alakult meg a három hónapos pártiskola, az öt hónapos pártiskola, az egyéves pártiskola és a Marxizmus–Leninizmus Esti Egyetem összevonásával, átvéve ezzel a PMO-tól a pártoktatás irányítását.¹⁸⁷ Az Oktatási Igazgatóság olyan káderek politikai képzését is ellátta továbbá, akiknek az állami vezetőképzés és továbbképzés keretében kellett volna tanulniuk.¹⁸⁸ A kádereképzés érdekében a párt rengeteg embert iskolázott be: a Bp. PB felügyelete alá tartozó pártiskolák közül az Marxizmus–Leninizmus Esti Egyetemen tanulók létszáma emelkedett a leglátványosabban: a kezdeti 403 főről 1966-ra 10 000-re növekedett a létszám, 1985-ben pedig már több mint 33 000-en tanultak az Amerikai úti épületben. A pártoktatásban egyébként nem csak párttagok vettek részt, az 1970-es években a hallgatók 40%-a pártönkívüli volt.¹⁸⁹

Az igazgatóság 1988. december 19-én megszűnt, helyette alakult meg a Politikai Propaganda és Művelődési Központ, amely már nemcsak a pártoktatás felügyeleti szerve volt, hanem az agitációs munkáé is, olyan „korszerű” elemekkel kibővítvé, mint az „ideológiai munka (háttéranyagok, tudományos kutatás, ideológiai műhelyekben témák kutatásának megrendelése) politikai információgyűj-

¹⁸² MSZMP, 1974. 70.

¹⁸³ MSZMP Titkárság 1971. május 10-ei határozata az oktatási igazgatóságok létrehozásáról szóló határozatok végrehajtásáról. MSZMP 1978, 61–64.

¹⁸⁴ BFL XXXV.1.a.4. 361. öe. (1971. szeptember 24.)

¹⁸⁵ BFL XXXV.1.a.4. 372. öe. (1972. február 25.); uo. 374. öe. (1972. március 24.)

¹⁸⁶ BFL XXXV.1.a.4. 379. öe. (1972. június 16.)

¹⁸⁷ BFL XXXV.1.a.4. 402. öe. (1973. május 25.)

¹⁸⁸ BFL XXXV.1.a.4. 402. öe. (1973. május 25.)

¹⁸⁹ BFL XXXV.1.a.4. 535. öe. (1978. június 14.) A pártoktatásról szóló statisztikákban a párttagság mellett nyilvántartották a nők, a fiatalok, a társadalmi munkát végzők, a fizikai munkások és a vezetők arányát is.

tés és elemzés, közvélemény-kutatás, közművelődési és szabadidős tevékenység szervezése”.¹⁹⁰ Ekkor került a PPMK irányítása alá a Bp. PB Archívuma is, ami korábban közvetlenül az APO-t, a MÚO-t és az Oktatási Igazgatóságot felügyelő titkár alá tartozott.

15. táblázat: Az Oktatási Igazgatóság, a Politikai Propaganda és Művelődési Központ vezetői (1972–1989)¹⁹¹

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Peják Emil	Oktatási Igazgatóság	1972. október 5.	1974. július 25. ¹⁹²
Kurucz István	Oktatási Igazgatóság	1974. július 25.	1984. október 24.
Fukász György	Oktatási Igazgatóság	1984. október 24.	1988. december 19.
Fukász György	PPMK	1989. február 22. (Bp. VB)	1989. október 7.

3.4. *Ipari és Közlekedési Osztály (IKO) Ipari, Közlekedési és Városgazdálkodási Osztály (IKVO), Gazdaságpolitikai Osztály (GPO), Város- és Gazdaságpolitikai Osztály (VGPO)*

A Fővárosi Tanács és a kerületi tanácsok várospolitikai, tömegmozgalmi és kádermunkáját az 1957 áprilisától működő Községpolitikai Csoport, majd az 1959-ben létrehozott Várospolitikai Osztály felügyelte. Az osztály tett javaslatot a fővárosi országgyűlési képviselők és tanácsstagok jelölésére, foglalkozott a lakosság ellátásával, a budapesti lakás- és munkaerőhelyeztetel, valamint a fővárosi termelőszövetkezetekkel.

Az Ipari és Közlekedési Osztály a helyi ipar és közlekedés vállalatainak párt-irányításával, tágabb értelemben a fővárosi gazdaság és termelés kérdéseivel foglalkozott. Az IKO irányította a Fővárosi Tanács iparpolitikáját és az osztály hatáskörébe tartozó káderek kiválasztását is.¹⁹³ Az osztály feladata volt továbbá a központi tervutasítások helyi szintű lebontása, valamint végrehajtása, ezzel összefüggésben a gazdasági területtel foglalkozó tanácsi osztályok felett is felügyeletet gyakorolt.

1963. május 27-én az előbbi két osztály összevonásából jött létre az Ipari, Közlekedési és Városgazdálkodási Osztály. Feladata a gazdaságpolitikai célkitűzések megvalósításának elősegítése és ellenőrzése, ezen belül a termelés, a kül- és belkereskedelem, a közlekedés és a szolgáltatások, valamint a dolgozók munkakörülményeinek, a munkavédelmi és szociális viszonyainak, a fővárosi lakosság árúellátásának, a fővárosi beruházások, az állami és helyi ipar, a főváros kommunális gazdálkodásának, a terv- és pénzügyek, az építőipar, a lakásgazdálkodás és a me-

¹⁹⁰ BFL XXXV.1.a.3. 225. öe. (1988. december 19.)

¹⁹¹ Az MSZMP XIV. kongresszusa 1989. október 7-én mondta ki a párt megszűnését, ezért az ekkor is vezetői pozíciót betöltő személyek felmentési dátumát ezzel a záró dátummal határoztuk meg.

¹⁹² Az előterjesztés szerint a személycsere 1974 szeptemberében realizálódik.

¹⁹³ BFL XXXV.1.a.5. 5. öe. (1960. március 24.)

zőgazdaság felügyelete volt. Az osztály koordinálta továbbá a Bp. PB más osztályainak a tanácsokkal kapcsolatos feladatait, valamint a tanácsok káderügyeit is.¹⁹⁴

Az 1967. június 9-ei Bp. VB-ülésen az osztály vezetője, Somogyi Sándor felvette, hogy a szervezetet nevezzék át Gazdaságpolitikai Osztálynak. Határozat erről a kérdésről ugyan nem született, de az ülést követő előterjesztések címében már az új megnevezés szerepelt.¹⁹⁵

Az 1988-ban végbement átalakulás után a főváros lakossága életkörülményeinek javításával összefüggő tevékenységek (ellátás, szociális biztonság, környezetvédelem) váltak hangsúlyosabbá a Város- és Gazdaságpolitikai Osztálynak átnevezett szerv feladatai között.

16. táblázat: Az Ipari és Közlekedési Osztály (IKO); az Ipari, Közlekedési és Városgazdálkodási Osztály (IKVO), a Gazdaságpolitikai Osztály (GPO) és a Város- és Gazdaságpolitikai Osztály (VGPO) osztályvezetői (1957–1989)¹⁹⁶

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma
Szikra Sándor ¹⁹⁷	IKO	1957. április 8. (MSZMP IKB Titkárság)	1957. augusztus 12. (Bp. VB)
Jochlik Lajos	IKO	1957. november 11. (Bp. VB)	1960. szeptember 26. (Bp. VB)
Kovács Béla	IKO, IKVO	IKO: 1960. szeptember 26. (Bp. VB) IKVO: 1963. május 27.	1963. május 27. 1965. október 1.
Lénárt József (mb.)	IKVO	1965. október 1.	1967. január 25.
Somogyi Sándor	IKVO, GPO	IKVO: 1967. január 25. GPO: 1967. június 9.	1967. június 9. 1968. február 16. ¹⁹⁸
Gérnyi Kálmán	GPO	1968. március 25. ¹⁹⁹	1974. szeptember 11.
Mészáros Vilmos	GPO	1974. november 28. ²⁰⁰	1976. november 1.
Giltner László	GPO	1976. november 1.	1980. február 15.

¹⁹⁴ BFL XXXV.1.a.3. 42. öe. (1963. május 27.); BFL XXXV.1.a.4. 144. öe. (1963. április 18.); uo. 319. öe. (1970. február 6.); uo. 493. öe. (1976. október 20.); BFL XXXV.1.b. 89. öe. (1963. október 1.) Feljegyzés a Bp. PB irányító munkájának, a vezetés módszereinek és szervezeti formáinak javításáról szóló határozata végrehajtásáról.

¹⁹⁵ BFL XXXV.1.a.4. 251. öe. (1967. június 9.)

¹⁹⁶ Az MSZMP XIV. kongresszusa 1989. október 7-én mondta ki a párt megszűnését, ezért az ekkor is osztályvezetői pozíciót betöltő személyek felmentési dátumát ezzel a záró dátummal határoztuk meg.

¹⁹⁷ A Bp. VB Szikra Sándor helyett 1957. augusztus 26-án Mics Jánost nevezte ki az IKO vezetőjének. A javaslattal azonban az MSZMP KB Titkársága nem értett egyet, ezután került sor 1957. november 11-én Jochlik Lajos osztályvezetői kinevezésére. MOL M-KS-288.7. 16. öe. (1957. november 8.); BFL XXXV.1.a.4. 11. öe. (1957. november 11.)

¹⁹⁸ A felmentés 1968. március 1-jén lépett hatályba. BFL XXXV.1.a.3. 80. öe. (1968. február 16.)

¹⁹⁹ 1968. február 16-ától megbízott osztályvezetőként irányította az osztályt. BFL XXXV.1.a.3. 80. öe. (1968. február 16.)

²⁰⁰ 1974. szeptember 11-étől megbízott osztályvezetőként irányította az osztályt. BFL XXXV.1.a.3. 123. öe. (1974. szeptember 11.)

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma
Iványi Pál	GPO	1980. február 15.	1984. december 13. ²⁰¹
Győri Lajos	GPO	1985. március 6. (Bp. VB) ²⁰²	1988. december 19.
Győri Lajos	VGPO	1989. február 22. (Bp. VB)	1989. október 7.

17. táblázat: A Várospolitikai Osztály osztályvezetői (1959–1963)

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. VB)	Felmentés dátuma (Bp. VB)
Fajkos Aladárné	VPO	1959. január 19.	1960. október 10.
Péter János	VPO	1960. október 10.	1963. május 27. (Bp. PB)

3.5. Pártgazdasági és Ügykezelési Osztály, Pártgazdálkodási Osztály (PGO)

Az osztályt 1957-ben még Gazdasági, majd Gazdasági és Ügykezelési Osztálynak nevezték, de mivel nevét nem használták következetesen, ezért alkalmazzuk a később állandósult, és 1988-ig fennmaradt Pártgazdasági és Ügykezelési Osztály elnevezést.

Az osztály feladata 1956–1957-ben még a párt vagyonának megmentése, a fővárosi pártszékházak visszaszerzése, az induló pártszervezés költségeinek biztosítása,²⁰³ majd a Budapesti Pártbizottság költségvetésének kezelése, az apparátusi dolgozók bér-, munka- és lakásügyeinek intézése, a Bp. PB nem politikai munkatársainak ellenőrzése, a budapesti pártszervezetek anyagi helyzetének és ügykezelésének felügyelete, a munkáslevelek, illetve a tagdíjfizetések nyilvántartása lett. Az osztály kezelte a budapesti pártszervezetek vagyonát, továbbá felügyelte iratkezelésüket és ügyvitelüket is, itt készítették a fenti szervek költségvetését, mérlegbeszámolóit, egyéb jelentéseket és kimutatásokat, továbbá a beruházási terveket is.²⁰⁴

1963. május 27-étől átvette a megszűnt Bp. PB Iroda adminisztratív és technikai munkáját is,²⁰⁵ majd 1963. július 1-jétől a pártarchívum is a PGO ellenőrzése alá került.²⁰⁶ Az osztály vette át 1966-tól a megszűnt Revíziós Bizottság feladatait is.²⁰⁷ Az Archívum az 1970-es évek elején újra kikerült az osztály fennhatósága

²⁰¹ A felmentés 1985. január 1-jén lépett hatályba. BFL XXXV.1.a.3. 197. öe. (1984. december 13.)

²⁰² Győri Lajos 1985. január 1-jétől megbízott osztályvezetőként irányította az osztályt. BFL XXXV.1.a.3. 197. öe. (1984. december 13.); BFL XXXV.1.a.4. 708. öe. (1985. március 6.)

²⁰³ A pártgazdasági osztályok helyzetével 1957 májusában foglalkozott az MSZMP IKB Titkársága. MOL M-KS-288.7. 7. öe. (1957. május 3.)

²⁰⁴ BFL XXXV.1.f. 50. öe. (1963. május 13.) A PGO ügyrendje; BFL XXXV.1.a.4. 319. öe. (1970. február 6.)

²⁰⁵ BFL XXXV.1.a.3. 42. öe. (1963. május 27.)

²⁰⁶ Az 1962-ben – az MSZMP KB Titkársága egy évvel korábbi határozata értelmében – megszervezett Bp. PB Archívum kezdetben Méhes Lajos titkár ellenőrzése alatt működött. MOL M-KS-288.7. 107. öe. (1961. május 23.); BFL XXXV.1.a.4. 149. öe. (1963. július 1.)

²⁰⁷ BFL XXXV.1.f. 64. öe. (1966. december 15.) A Revíziós Bizottság megszűnésével kapcsolatos feladatok.

alól, és közvetlenül az ideológiai titkárnak alárendelten működött tovább.²⁰⁸ A PGO a továbbiakban döntően a pártgazdálkodás és az ügykezelés ellenőrzésével, a költségvetésekkel foglalkozott.

Az osztály 1989 folyamán Pártgazdálkodási Osztály néven működött, és új vállalkozási formákat is megpróbált bevonni a pártgazdálkodás folyamatába. Az év második felében pedig tevékenysége jelentős részben arra összpontosult, hogy megkíséreljen elszámolni a budapesti pártvagyonnal.

18. táblázat: A Pártgazdasági és Ügykezelési Osztály, Pártgazdálkodási Osztály (PGO) osztályvezetői (1957–1989)²⁰⁹

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Kertész István	PGO	1952/1957. április 8. (MSZMP IKB Titkárság)	1959. március 2. (Bp. VB)
Lakatos Dezső	PGO	1959. március 2. (Bp. VB)	1961. szeptember 18. (Bp. VB)
Révai Ernőné	PGO	1961. október 2. (Bp. VB)	1968. december 11.
Uzsoki István	PGO	1968. december 11.	1984. december 13. ²¹⁰
Hován Gábor	PGO	1984. december 13.	1988. december 19.
Hován Gábor	PGO	1989. február 22. (Bp. VB)	1989. március 13.
Hernádi Károly	PGO	1989. április 24.	1989. október 7.

3.6. Adminisztratív Osztály (ADMO), Közigazgatási és Adminisztratív Osztály (KAO)

A már 1957-től működő Adminisztratív Csoport, átvéve a Káderosztály egyes feladatait, 1958 elején szerveződött osztállyá. Feladata a fővárosi honvédelmi és polgári védelmi, állam- és közbiztonsági, igazságügyi, közigazgatási tevékenységet végző szervek felügyelete volt. Az ADMO feladatköre 1962-ig fokozatosan szűkült: időközben a sportmozgalom és a munkásörtség a PTO, az egészségügyi intézmények pedig a KKO felügyelete alá kerültek, 1962. február 26-án pedig az osztályt újra csoporttá minősítették vissza.

Az osztályt a Politikai Bizottság 1967. május 9-ei határozata alapján – 1967. június 28-án – szervezték újjá Közigazgatási és Adminisztratív Osztály néven. A KAO ellenőrizte a fővárosban a honvédelmi munkát, a bűnüldözést és az igazság-szolgáltatást, továbbá a Fővárosi Tanács és a szakigazgatási szervek közigazga-

²⁰⁸ Az Archívum működésének szabályzásáról I. MOL M-KS-288.7. 397. öe. (1972. február 28.); BFL XXXV.1.a.4. 403. öe. (1973. június 8.)

²⁰⁹ Az MSZMP XIV. kongresszusa 1989. október 7-én mondta ki a párt megszűnését, ezért az ekkor is osztályvezetői pozíciót betöltő személyek felmentési dátumát ezzel a záró dátummal határoztuk meg.

²¹⁰ A felmentés 1985. január 1-jén lépett hatályba. BFL XXXV.1.a.3. 197. öe. (1984. december 13.)

tási és hatósági tevékenységét. 1976-ban feladatait kiegészítették a testnevelési és sportügyek felügyeletével, a budapesti országgyűlési képviselők és tanácsstagok választásának előkészítésével, valamint a fővárosi országgyűlési képviselők közéleti tevékenységének nyomon követésével.²¹¹ Az osztály 1988. december 19-én megszűnt, feladatait a Pártszervezési Osztály vette át.

19. táblázat: Az Adminisztratív Osztály (ADMO), Közigazgatási és Adminisztratív Osztály (KAO) csoport- és osztályvezetői (1958–1988)

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Szatmári Miklós	ADMO, előtte Adminisztratív Csoport	1958. szeptember 8. (Bp. VB)	1960. március ²¹²
Toldi Lajos	ADMO	1960. szeptember 26. (Bp. VB) ²¹³	1962. február 23.
Vida Kálmán	Adminisztratív Csoport, KAO	1962. február 26. (Bp. VB) ²¹⁴	1978. október 2. ²¹⁵
Zathureczky Tibor	KAO	1978. október 2.	1988. december 19.

3.7. Fegyelmi Csoport

Az apparátus részeként működő – csoportnak nevezett, de valójában osztályként működő – Fegyelmi Csoport a választott Fegyelmi Bizottság javaslatait készítette elő, amelyeket azután a bizottság a Bp. VB elé terjesztett. A Bp. VB döntött ugyanis a hatáskörbe tartozó káderek fegyelmi ügyeiben, illetve bírálta el az alsóbb szinten meghozott fegyelmi határozatok fellebbezéseit.

A pártszervezet ellenőrző funkcióinak háttérbe kerülését mutatja, hogy e korábban prioritásként kezelt terület 1988 decemberében elveszítette szervezeti önállóságát, és a fegyelmi munka felügyelete az újonnan létrehozott Pártszervezési Osztálynak lett az egyik, még csak nem is a legkiemeltebb feladata.

²¹¹ A KAO feladataira, szervezeti felépítésére l. BFL XXXV.1.a.4. 319. őe. (1970. február 6.); uo. 493. őe. (1976. október 20.)

²¹² Felmentésének pontos dátuma nem ismert, annyit tudni, hogy 1960 márciusától már nem volt az ADMO vezetője.

²¹³ 1960. márciusától megbízott osztályvezető volt. BFL XXXV.1.a.4. 85. őe. (1960. szeptember 26.)

²¹⁴ 1962. február 26-a és 1967. június 28-a között csoportvezetőként, majd a KAO osztályvezetőjeként tevékenykedett. BFL XXXV.1.a.3. 76. őe. (1967. június 28.); BFL XXXV.1.a.3. 76. őe. (1967. június 28.)

²¹⁵ A Bp. VB már 1978. július 26-ai ülésén döntött a nyugdíjazásáról. BFL XXXV.1.a.4. 538. őe. (1978. július 26.)

20. táblázat: A Fegyelmi Csoport vezetői (1957–1988)

Név	Osztály	Kinevezés dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
Szabó Piroska	Fegyelmi Csoport	1954/1957. április 8. (MSZMP IKB Titkárság)	1962. november 19. (Bp. VB)
Bíró Mihályné	Fegyelmi Csoport	1962. november 19. (Bp. VB)	1971. december 3. (Bp. VB)
Kiss József	Fegyelmi Csoport	1972. január 28. (Bp. VB)	1972. szeptember 22. (Bp. VB)
Bihari László	Fegyelmi Csoport	1972. október 5.	1980. február 15.
Szente Antal	Fegyelmi Csoport	1980. február 15.	1987. június 15.
Darvas Dániel	Fegyelmi Csoport	1987. június 15.	1988. december 19.

3.8. Bp. PB Iroda, Titkárság

A Bp. PB Irodát 1957 júniusában hozták létre a korábban vezető testületként működő Titkárság utódként. Feladata a párt budapesti vezető testületi üléseinek és titkári értekezleteinek az előkészítése, megszervezése, illetve az ülések jegyzőkönyveinek elkészítése volt. A szervet, melyet mindvégig Chajes Ida vezetett, 1963. május 27-én megszüntették, feladatait a PTO vette át.

Az 1988. december 19-én elfogadott szervezeti változások keretében ismételtén létrehozták a Titkárságot, amelynek feladata a budapesti vezető testületi ülések, titkári értekezletek előkészítése, megszervezése, illetve az ülések jegyzőkönyveinek vezetése, politikai elemzések készítése, az állami, társadalmi és tömegszervezeti vezetők politikai koordinációs értekezletének megszervezése, a Konzultatív Tanács és a Bejelentéseket Intéző Csoport működtetése volt. A Titkárságot megalakulásától – 1989. február 6-ától osztályvezetői rangban – Botos Péter vezette.

4. Összegzés – a rendszerváltás felé vezető úton

A budapesti vezető testületek üléseinek napirendjeit áttekintve megállapíthatóak a fővárosi pártvezetést leginkább foglalkoztató témacsoportok. Első közelítésben mindebből azt állapíthatjuk meg, hogy a Kádár-rendszer stabilizálódásával párhuzamosan az ideológiai és a pártszervezési tárgyú előterjesztésektől a termelésirányítás és a lakossági ellátás kérdései felé mozdultak el eme testületek előtt tárgyalta ügyek. Az ellátás és a lakáselosztás témaköre az 1960-as évek közepén

kapott leginkább kiemelt figyelmet, utána azonban érzékelhetően kevesebb teret szenteltek ennek a témacsoportnak. Természetesen a lakáskérdés mindvégig égető probléma maradt, annak ellenére (vagy éppen azért), mivel a Budapestre való beköltözést a korszak majdnem teljes időtartama alatt adminisztratív úton korlátozták. A budapesti pártvezetők érdeklődésének megcsappanását így a fogyasztási cikkek és az élelmiszerárak ellátási zavarainak csökkenése magyarázhatja. Ezzel párhuzamosan 1968 körül, az új gazdasági mechanizmus bevezetése idején, a gazdaságirányítás kérdései értékelődtek fel.

Mindvégig nagy arányban szerepeltek a testületi üléseken a párt belső szervezeti, gazdasági ügyei, a tömegszervezetekkel kapcsolatos kérdések, mondhatni, a párt leginkább saját magával, pontosabban fogalmazva: uralmi rendszerének folyamatos fenntartásával, továbbcsiszolásával foglalkozott.

Amint azt már korábban is említettük, a különböző személyi és fegyelmi ügyek lényegében minden ülésen előfordultak. Természetesen nagy hangsúlyt kaptak a napirendek között az évfordulók idején az ünnepek, továbbá esedékességükkor az országgyűlési- és tanácsválasztások is.

A rendszerváltás idejéhez közeledve azonban új témák is megjelentek, illetve a korábban tárgyalt témacsoportok jelentősége is átértékelődött. Az ekkor hangsúlyosabbá vált témák között említhetjük a gazdasági formák és intézmények átalakulását, az ellenzéki mozgalmakat, illetve – a Kádár-korszak kezdeteihez hasonlóan – a kultúrpolitika, valamint az 1956-os forradalom kérdéseit. A rendszerváltást megelőző hónapokban – a társadalmi változásokkal összhangban – emelkedett a társadalompolitikai, illetve csekélyebb mértékben a pártgazdálkodási tárgyú napirendek száma. Az új témák között a legfeltűnőbb a párttól függetlenül létrejött társadalmi szervezetekhez, pártkezdeményekhez való megváltozott viszonyulás. Ezek a változások azonban nem a pártvezetés saját elhatározásából, hanem a világpolitikai átalakulásokból adódtak. Ezt az is mutatja, hogy 1988-tól kezdve a külpolitikai jellegű – köztük az erdélyi magyarok helyzetével vagy a bős-nagymarosi vízlépcsővel foglalkozó – témák is egyre sűrűbben bukkannak fel a vezető testületi üléseken, ami az ország és a szocialista rendszer változóban lévő nemzetközi helyzetét mutatja.

Bár tanulmányunknak nem célja és nem is törekedhet arra, hogy a rendszerváltás történéseiről, illetve az állampárt szervezetének korszerűsítési kísérleteiről, majd felbomlásáról teljes körű leírást adjon, de néhány, a budapesti pártszervezetet is érdemben érintő kérdést nem kerülhetünk meg. Az egyik ilyen téma az ún. káderhatáskör megszüntetése. Ezt a Bp. PB kezdeményezte 1989. március 13-ai ülésén,²¹⁶ amit az MSZMP KB 1989. március 29-én megtárgyalt,²¹⁷ majd az ott elfogadott állásfoglalást 1989. május 8-ai ülésén megerősítette.²¹⁸ Saját hatáskörében 1989. június 26-ai ülésén intézkedett a Bp. PB a személyi ügyekben való új eljárásokról, illetve fővárosi szinten megszüntette a pártszervezet hatásköri listáját. Ez azt jelentette, hogy miként az MSZMP KB lemondott előzetes állásfoglalási jogáról – többek között – a Bp. PB vezető tisztségviselői kinevezése kapcsán, hason-

²¹⁶ BFL XXXV.1.a.3. 227. óe. (1989. március 13.)

²¹⁷ MOL M-KS-288.4. 257–258. óe. (1989. március 29.)

²¹⁸ MOL M-KS-288.4. 260–261. óe. (1989. május 8.)

lóképpen a Bp. PB hozzájárulási joga is megszűnt az általa irányított pártszervek választott funkcióit betöltők kinevezése esetében.²¹⁹

A nyolcvanas évek folyamán visszatérően napirendre került a párt belső szervezetének hatékonyabbá tétele. Az első szervezeti korszerűsítési törekvés a XI. kerületi lakóterületi-körzeti alapszervezetekből összevont kísérleti pártbizottság megalakítása volt. Ezt az 1980-ban bevezetett, de időközben sikertelennek minősített modellt már 1984-ben megszüntették. Ezzel egyidejűleg adták meg viszont a nagyobb egyetemek pártbizottságainak – szintén kísérleti jelleggel – a kerületi, illetve városi jogú pártbizottsági státust.²²⁰ A fővárosban az ELTE-t, a BME-t, az MKKE-t és a SOTE-t érintő szervezeti változás sem váltotta be azonban a hozzá fűzött reményeket, ezért 1987-ben az MSZMP Politikai Bizottság a Budapesti Pártbizottságra bízta a kerületi jogú egyetemi pártbizottságok státusának rendezését,²²¹ a Budapesti Pártbizottság azonban nem tűzte napirendjére a témát. A korszakban az utolsó szervezeti változás az egyszintű, tehát külön pártbizottság és végrehajtó bizottság nélkül működő kerületi vezető testületek létrehozása volt. Az MSZMP Politikai Bizottság először a fővárosi, illetve a megyei szintű pártbizottságok által kijelölt 4-5 alapszervezetben tette lehetővé 1984-től kezdve 13–19 fős, végrehajtó bizottság nélküli pártbizottságok létrehozását.²²² Ezt a szervezeti változást már pozitívan értékelte a pártvezetés, így az MSZMP KB 1987. november 11-én már valamennyi pártbizottságot egyszintű, 7–19 fős létszámú pártbizottsággá alakította át, kivéve a legjelentősebbeket: Budapesten a fővárosi, a kerületi és a kerületi jogú pártbizottságokat.²²³ 1988-ra azonban már azt is lehetővé tették, hogy – igény esetén – a nagyobb pártbizottságok is egyszintű pártbizottságot alakíthassanak. 1988 szeptemberéig ezt az igényét öt fővárosi kerület jelezte.²²⁴

A rendszerváltás közeledtével Budapesti Bizottság szervezeti és személyi felépítése is egyre gyakrabban módosult. A központi pártszervezetben a megváltozott körülmények miatt 1989 folyamán ismét felmerült az 1988. évi, jelentős személyi és szervezeti átrendeződést hozó, de az MSZMP állampárti státusát még nem bolygató országos pártértekezlet után egy újabb, az MSZMP jelentősebb átalakulását eredményező pártértekezlet vagy kongresszus megrendezése. Ennek előkészítéseként ült össze a fővárosi pártszervezet utolsó pártértekezlete is, amelyen a kongresszusi küldöttek megválasztása mellett megvitatták az új programnyilatkozat, illetve szervezeti szabályzat tervezetét.²²⁵ Az 1989. október 6-án megnyílt XIV. kongresszus azonban kimondta az MSZMP feloszlását, helyette az állampárti helyzetéről lemondó Magyar Szocialista Párt megalakulását, és másnap már az új párt I. kongresszusaként folytatta munkáját. Így ez a dátum a fővárosi MSZMP-korszaknak is a végét jelentette.

²¹⁹ BFL XXXV.1.a.3. 230. öe. (1989. június 26.)

²²⁰ MOL M-KS-288.5. 917. öe. (1984. július 31.)

²²¹ MOL M-KS-288.5. 1010. öe. (1987. október 20.)

²²² MOL M-KS-288.5. 917. öe. (1984. július 31.)

²²³ MOL M-KS-288.4. 228–229. öe. (1987. november 11.)

²²⁴ MOL M-KS-288.5. 1035. öe. (1988. szeptember 6.); MOL M-KS-288.4. 242–243. öe. (1988. szeptember 27.)

²²⁵ BFL XXXV.1.a.2. 9. öe. (1989. szeptember 23–24.)

Forrás- és irodalomjegyzék

Kiadatlan források

BFL		Budapest Főváros Levéltára
	XXXV.1.a.2	Az MSZMP budapesti pártértekezleteinek jegyzőkönyvei
	XXXV.1.a.3	Az MSZMP Budapesti Pártbizottsága üléseinek jegyzőkönyvei
	XXXV.1.a.4	Az MSZMP Budapesti Végrehajtó Bizottsága üléseinek jegyzőkönyvei
	XXXV.1.a.5	Az MSZMP budapesti vezetői értekezleteinek iratai
	XXXV.1.a.7	Az MSZMP Budapesti Bizottság kerületi titkári értekezleteinek jegyzőkönyvei
	XXXV.1.b	Az MSZMP Budapesti Bizottsága Párt- és Tömegszervezetek Osztályának iratai
	XXXV.1.c	Az MSZMP Budapesti Bizottsága Agitációs és Propaganda Osztályának iratai
	XXXV.1.f	Az MSZMP Budapesti Bizottsága Pártgazdasági és Ügykezelési Osztályának iratai
	XXXV.1.g	Az MSZMP Budapesti Pártbizottság Archívumának iratai
	XXXV.9.a.3	Az MSZMP IV. Kerületi Pártbizottsága üléseinek jegyzőkönyvei
	XXXV.12.a.1	Az MSZMP VII. Kerületi Bizottsága pártértekezleteinek jegyzőkönyvei
	XXXV.18.a.1	Az MSZMP XIII. Kerületi Bizottsága pártértekezleteinek jegyzőkönyvei
	XXXV.20.a.1	Az MSZMP XV. Kerületi Bizottsága pártértekezleteinek jegyzőkönyvei
	XXXV.20.a.3	Az MSZMP XV. Kerületi Pártbizottsága üléseinek jegyzőkönyvei
	XXXV.24.a.1	Az MSZMP XIX. Kerületi Bizottsága pártértekezleteinek jegyzőkönyvei
	XXXV.26.a	Az MSZMP XXI. Kerületi Bizottsága vezető testületeinek jegyzőkönyvei
	XXXV.28.a	Az MSZMP Csepel Vas- és Fémművek (Csepel Művek) Bizottsága vezető testületeinek jegyzőkönyvei
MOL		Magyar Országos Levéltár
	M-KS-276.53	Az MDP Politikai Bizottsága üléseinek jegyzőkönyvei
	M-KS-288.4	Az MSZMP Központi Bizottság üléseinek jegyzőkönyvei
	M-KS-288.5	Az MSZMP Politikai Bizottsága üléseinek jegyzőkönyvei
	M-KS-288.7	Az MSZMP Központi Bizottság Titkársága üléseinek jegyzőkönyvei
	M-KS-288.21	Az MSZMP Központi Bizottsága Párt- és Tömegszervezetek Osztálya (Pártpolitikai Osztálya) iratai

Kiadott források

- BARÁTH–FEITL
1993 *A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. III. kötet, 1957. április 5.–1957. május 17. Szerk. BARÁTH Magdolna–FEITL István. Bp., 1993.*
- BARÁTH–FEITL
1998 *A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. V. kötet, 1956. november 14.–1957. június 26. Szerk. BARÁTH Magdolna–FEITL István. Bp., 1998.*
- BARÁTH–FEITL
2006 *A Magyar Szocialista Munkáspárt Politikai Bizottságának jegyzőkönyvei. 1957. július 2.–december 28. Szerk. BARÁTH Magdolna–FEITL István. Bp., 2006.*
- KATONA–RÁCZ
2010 *Hangulatjelentések a fővárosból, 1988 októberétől 1989 októberéig. Szerk. KATONA Csaba–RÁCZ Attila. Bp., 2010.*
- KOLTAI–RÁCZ
2008a *A Magyar Szocialista Munkáspárt budapesti ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. 1956. november 8.–1957. május 27. I–II. köt. Szerk. KOLTAI Gábor–RÁCZ Attila. Bp., 2008.*

Felhasznált irodalom

- ARENDT
1992 ARENDT, Hannah: *A totalitarizmus gyökerei. Bp., 1992.*
- BENCSIK
é. n. *Az államszocializmus kora Magyarországon és Kelet-Közép-Európában. Szerk. BENCSIK Péter. <http://allamszocializmus.lapunk.hu>*
- BIHARI
2005 BIHARI Mihály: *Magyar politika 1944–2004. Politikai és hatalmi viszonyok. Bp., 2005.*
- BUDAPEST
1966 Budapest Statisztikai Évkönyve. Bp., 1966.
- BUDAPEST
1973 Budapest Statisztikai Évkönyve. Bp., 1973.
- FEHÉRNÉ–RÁCZ–KOLTAI
2007 *A Magyar Dolgozók Pártja Budapesti Bizottsága vezető testületeinek napirendi jegyzékei, 1948–1956. Szerk. FEHÉRNÉ BOZSICS Mária–RÁCZ Attila–KOLTAI Gábor. Bp., 2007.*

FORRAI-RÁCZ-V. LÁSZLÓ

- 2011 *A Magyar Szocialista Munkáspárt Budapesti Bizottsága vezető testületeinek napirendi jegyzékei, 1962. október 31–1970. október 23. III. köt. Szerk. FORRAI Attila–RÁCZ Attila–V. LÁSZLÓ Zsófia. Bp., 2011.*

GERHARD-KOLTAI

- 2010a *A Magyar Szocialista Munkáspárt Budapesti Bizottsága vezető testületeinek napirendi jegyzékei, 1957. június 8–1962. október 22. I. köt. Szerk. GERHARD Péter–KOLTAI Gábor. Bp., 2010.*

GERHARD-KOLTAI

- 2010b GERHARD Péter–KOLTAI Gábor: Az MSZMP budapesti vezetése 1957 és 1962 között. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Budapesti Bizottsága vezető testületeinek napirendi jegyzékei, 1957. június 8–1962. október 22. I. köt. Szerk. Uő. Bp., 2010. 11–36.*

GERHARD-KOLTAI

- 2011a *A Magyar Szocialista Munkáspárt Budapesti Bizottsága vezető testületeinek napirendi jegyzékei, 1980. március 8–1989. szeptember 24. IV. köt. Szerk. GERHARD Péter–KOLTAI Gábor. Bp., 2011.*

GERHARD-KOLTAI

- 2011b Gerhard Péter–Koltai Gábor: Az MSZMP budapesti vezetése 1980 és 1989 között. *A Magyar Szocialista Munkáspárt Budapesti Bizottsága vezető testületeinek napirendi jegyzékei, 1980. március 8–1989. szeptember 24. IV. köt. Szerk. Uő. Bp., 2011. 11–40.*

GYARMATI

- 2011 GYARMATI György: *A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1948–1956. Bp., 2011.*

KOLTAI

- 2006 KOLTAI Gábor: A Magyar Dolgozók Pártja Budapesti Bizottságának párt- és tömegszervezeti információs rendszere (1948–1956). *Fons*, 13. (2006) 3. sz. 355–396.

KOLTAI

- 2007 KOLTAI Gábor: Bevezető. *A Magyar Dolgozók Pártja Budapesti Bizottsága vezető testületeinek napirendi jegyzékei, 1948–1956. Szerk. FEHÉRNÉ BOZSICS Mária–RÁCZ Attila–KOLTAI Gábor. Bp., 2007. 7–16.*

KOLTAI-RÁCZ

- 2008b KOLTAI Gábor–RÁCZ Attila: Bevezetés. *A Magyar Szocialista Munkáspárt budapesti ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. 1956. november 8.–1957. május 27. I. köt. Szerk. Uő. Bp., 2008. 15–30.*

KORNAI

- 1993 KORNAI János: *A szocialista rendszer. Kritikai politikai gazdaságtan. Bp., 1993.*

KRAUSZ

- 2007 *Államszocializmus: értelmezések, viták, tanulságok. Szerk. KRAUSZ Tamás–SZIGETI Péter. Bp., 2007.*

- MAROSÁN
1989 MAROSÁN György: *Fel kellett állnom*. [Bp.], 1989.
- MSZMP
1957 *A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezletének jegyzőkönyve*. 1957. június 27–29. Bp., 1957.
- MSZMP
1959 *A Magyar Szocialista Munkáspárt VII. kongresszusának jegyzőkönyve*. 1959. november 30–december 5. Bp., 1960.
- MSZMP
1962 *A Magyar Szocialista Munkáspárt VIII. kongresszusának jegyzőkönyve*. 1962. november 20–24. Bp., 1963.
- MSZMP
1966 *A Magyar Szocialista Munkáspárt IX. kongresszusának jegyzőkönyve*. 1966. november 28–december 3. Bp., 1967.
- MSZMP
1970 *A Magyar Szocialista Munkáspárt X. kongresszusának jegyzőkönyve*. 1970. november 23–28. Bp., 1971.
- MSZMP
1974 *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1967–1970*. Bp., 1974.
- MSZMP
1975 *A Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kongresszusának jegyzőkönyve*. 1975. március 17–22. Bp., 1975.
- MSZMP
1978 *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1971–1975*. Bp., 1978.
- MSZMP
1980 *A Magyar Szocialista Munkáspárt XII. kongresszusa*. 1980. március 24–27. Bp., 1980.
- MSZMP
1983 *A Magyar Szocialista Munkáspárt határozatai és dokumentumai 1975–1980*. Bp., 1983.
- MSZMP
1985 *A Magyar Szocialista Munkáspárt XIII. kongresszusának jegyzőkönyve*. 1985. március 25–28. Bp., 1985.
- NÉMETHNÉ
1995 *Az MSZMP központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei*. I. köt. 1956–1962. Összeállította: NÉMETH Jánosné. Bp., 1995.
- NÉMETHNÉ
1998 *Az MSZMP központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei*. II. köt. 1963–1970. Összeállította: NÉMETH Jánosné. Bp., 1998.

- NÉMETHNÉ
2000 *Az MSZMP központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei. III. köt. 1971–1980. Összeállította: NÉMETH Jánosné. Bp., 2000.*
- NÉMETHNÉ
2001 *Az MSZMP központi vezető szervei üléseinek napirendi jegyzékei. IV/1. köt. 1981–1989. Összeállította: NÉMETH Jánosné. Bp., 2001.*
- NYÍRÓ
1990 NYÍRÓ András: *Harcok a kommunista bürokráciában: esettanulmány 1956/57-ről. Politikai szociológiai tanulmányok a kommunista bürokrácia vezérkaráról. Műhelytanulmányok. Szerk. Uő. Bp., 1990. 55–63.*
- RÁCZ-V. LÁSZLÓ
2010a *A Magyar Szocialista Munkáspárt Budapesti Bizottsága vezető testületeinek napirendi jegyzékei, 1962. október 31–1970. október 23. II. köt. Szerk. RÁCZ Attila–V. LÁSZLÓ Zsófia. Bp., 2010.*
- RÁCZ-V. LÁSZLÓ
2010b RÁCZ Attila–V. LÁSZLÓ Zsófia: *Az MSZMP budapesti vezetése 1962 és 1970 között. A Magyar Szocialista Munkáspárt Budapesti Bizottsága vezető testületeinek napirendi jegyzékei, 1962. október 31–1970. október 23. II. köt. Szerk. Uő. Bp., 2010. 11–37.*
- RÁCZ-V. LÁSZLÓ
2011 RÁCZ Attila–V. LÁSZLÓ Zsófia: *Az MSZMP budapesti vezetése 1962 és 1970 között. A Magyar Szocialista Munkáspárt Budapesti Bizottsága vezető testületeinek napirendi jegyzékei, 1962. október 31–1970. október 23. III. köt. Szerk. FORRAI Attila– RÁCZ Attila–V. LÁSZLÓ Zsófia. Bp., 2011. 11–48.*
- ROMSICS
2010 ROMSICS Ignác: *Magyarország története a XX. században. 4. bőv., jav. kiad. Bp., 2010.*
- SÁGVÁRI
1989 SÁGVÁRI Ágnes: *Mert nem hallgathatok. Egy jóházból való pártmunkás emlékei. [Bp.], 1989.*
- SZAKADÁT
1992 SZAKADÁT István: *Káderfo(r)gó. A hatásköri listák elemzése. Társadalmi Szemle, 47. (1992) 8–9. sz. 97–120.*
- SZENES
1981. SZENES Iván: *A kommunista párt újjászervezése Magyarországon. 1956–1957. [Budapest], 1981.*
- T. VARGA–SZAKADÁT
1992 T. VARGA György–SZAKADÁT István: *Íme, a nómenklatúrák. Társadalmi Szemle, 47. (1992) 3. sz. 73–96.*

- VALUCH
2005 VALUCH Tibor: *Magyarország társadalomtörténete a XX. század második felében.* Bp., 2005.
- VASS ET AL.
1972 *Munkásmozgalom-történeti lexikon.* Szerk. VASS Henrik et al. Bp., 1972.

Melléklet

21. táblázat: Az MSZMP Budapesti Bizottság kerületi és kerületi jogú pártbizottságainak első titkárai (1957–1989) ²²⁶

Kerület	Kerületi első titkár	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
I.	Anda János	1955/1956. november	1963. július 29. (Bp. VB) ²²⁷
	Somogyi Sándor	1963. július 29. (Bp. VB)	1967. január 25.
	Kada István	1967. január 25.	1973. október 30.
	Kékedi György	1973. október 30.	1980. május 7.
	Fehér Józsefné	1980. május 7.	1989. október 7.
II.	Sztaskó László	1956. november	1958. december 10. (Bp. VB)
	Borbándi János	1958. december 10. (Bp. VB)	1961. szeptember 4. (Bp. VB)
	Prieszol Olga	1961. szeptember 4. (Bp. VB)	1968. április 26.
	Kovács Ottó	1968. április 26.	1974. május 30.
	Záhorzik Teréz	1974. május 30.	1984. március 28.

²²⁶ A kerületi pártbizottsági iratok feldolgozatlansága miatt a táblázatban megadott időpontok esetében a budapesti vezető testületi jóváhagyások ülésdátumai szerepelnek. Az 1956. október előtti dátumok az MDP kerületi PB-titkári posztra történt kinevezésre utalnak. Az „1956. november” dátumok azt jelzik, hogy az újjászerveződő pártban a kerületi intéző bizottsági elnökök formális kinevezés nélkül kerültek posztjukra, így hivatalviselésük kezdő időpontját sem lehet pontosan megállapítani. Az MSZMP XIV. kongresszusa 1989. október 7-én mondta ki a párt megszűnését, ezért az ekkor is kerületi első titkári pozíciót betöltő személyek felmentési dátumát ezzel a záró dátummal határoztuk meg.

²²⁷ A felmentésről és az új első titkár kinevezéséről szóló 1963. július 17-ei röpszavazást l. BFL XXXV.1.a.4. 43. öe. (1963. július 29.)

Kerület	Kerületi első titkár	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
II.	Dérfalvi István	1984. április 24.	1989. október 7.
III.	Molnár Ernő	1955/1956. november	1959. november 23. (Bp. VB)
	Bihari László	1959. november 23. (Bp. VB)	1972. október 5.
	Hart Jánosné (Juhász Lajosné) ²²⁸	1972. október 5.	1981. szeptember 17.
	Égető Lajos	1981. október 28.	1985. október 9.
	Barabás Béla (mb.)	1985. október 9.	1985. december 16.
	Steiner Arnold	1985. december 16.	1988. augusztus 29.
	Barabás Béla	1988. szeptember 29.	1989. május 27. (III. kerületi pártértekezlet)
	Barát Tamás	1989. május 27. (III. kerületi pártértekezlet)	1989. október 7.
IV.	Ambrus János	1956. november	1957. augusztus 12. (Bp. VB)
	Nagy Mária	1957. augusztus 26. (Bp. VB)	1969. május 29.
	Somogyi Imre	1969. május 29.	1980. május 7. ²²⁹
	Závori László	1980. május 7.	1983. december 16.
	Káder Gyula	1984. január 25. (Bp. VB)	1989. április 15. (IV. kerületi pártértekezlet)
	Zentai Gábor	1989. április 15. (IV. kerületi pártértekezlet)	1989. október 7.
V.	Maros Józsefné	1957. április 23. (Bp. IIB)	1964. június 29. (Bp. VB)
	Fekete Károly	1964. június 29.	1970. július 29.
	Kurucz Imre	1970. július 29.	1977. június 27.
	Borbély Gábor	1977. augusztus 26. ²³⁰	1981. június 22.
	Szűcs Istvánné	1981. június 22.	1989. augusztus 26. (V. kerületi pártértekezlet)

Kerület	Kerületi első titkár	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
V.	Kalmár Lászlóné (ügyvezető titkár)	1989. augusztus 26. (V. kerületi pártértekezlet)	1989. október 7.
VI.	Ormos Tibor	1955/1956. november	1959. július 22. (Bp. VB)
VI.	Sarlós István	1959. július 22. (Bp. VB)	1963. március 23.
	Katona Imre	1963. március 23.	1964. december 17.
	Bakos Zsigmond	1964. december 17.	1970. október 23. (Bp. VB)
	Mórá István	1970. október 23. (Bp. VB)	1982. szeptember 29.
	Murai György	1982. szeptember 29.	1986. február 24.
	Barsi Tomaj Zoltán	1986. február 24.	1989. szeptember 15. (VI. Kerületi PB)
	Borsány György (ügyvezető titkár)	1989. szeptember 15. (VI. Kerületi PB)	1989. október 7.
VII.	Barinkai Oszkár	1956. november	1962. február 23.
	Lukács István	1962. február 23.	1970. június 15.
	Deák Lívia	1970. június 15.	1978. január 27. ²³¹
	Nádasdi József	1978. január 27.	1989. szeptember 16. (VII. kerületi pártértekezlet) ²³²
VIII.	Bakó Ágnes	1956. november	1963. augusztus 14. (Bp. VB)
	Dapsi Károly	1963. augusztus 14. (Bp. VB)	1968. december 11.
	Nagy Richárd	1968. december 11.	1971. május 7.
	Petrák Ferenc	1971. május 7.	1975. október 31. ²³³
	Szabó István	1975. október 31.	1979. december 13. ²³⁴
	Gál János	1979. december 13.	1988. január 11.
	Kékedi György	1988. január 11.	1989. február 18. (VIII. kerületi pártértekezlet)

Kerület	Kerületi első titkár	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
VIII.	Kártyás Gyula	1989. február 18. (VIII. kerületi pártértekezlet)	1989. október 7.
IX.	Horváth János	1950/1956. november	1962. május 14. (Bp. VB)
	Tóth István	1962. május 14. (Bp. VB)	1967. szeptember 11.
IX.	Duschek Lajosné	1967. szeptember 11.	1971. május 7.
	Gál Lászlóné	1971. május 7.	1985. január 30.
	Hajdu István	1985. január 30.	1986. február 24.
	Csányi Klára	1986. február 24.	1989. június 24. (IX. kerületi pártértekezlet)
	Gönci János	1989. június 24. (IX. kerületi pártértekezlet)	1989. október 7.
X.	Kelemen Lajos	1956. november	1960. október 10. (Bp. VB)
	Hévizi István	1960. október 10. (Bp. VB)	1967. június 28.
	Szakali József	1967. június 28.	1977. június 27.
	Zarnóczi József	1977. június 27.	1989. március 18. (X. kerületi pártértekezlet)
	Farkas Péter	1989. március 18. (X. kerületi pártértekezlet)	1989. október 7.
XI.	Diósi Imre	1956. november	1962. október 1. (Bp. VB)
	Kanczler Gyula	1962. október 1. (Bp. VB)	1967. szeptember 11.
	Pataki János	1967. szeptember 11.	1972. október 5.
	Bozsó László	1972. október 5.	1978. október 2. ²³⁵
	Szatmári István	1978. október 2.	1989. június 26. (1989. október 7.) ²³⁶
XII.	Fajkos Aladár	1954. szeptember 18.	1963. július 29.
	Ujvári István	1963. július 29.	1967. január 25.

Kerület	Kerületi első titkár	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
XII.	Tóth János	1967. január 25.	1979. november 9. ²³⁷
	Jassó Mihály	1979. november 9.	1983. október 18.
	Rónai Miklósné	1983. október 18.	1989. október 7.
XIII.	Kiss János	1956. november	1962. február 23.
	Kónyi Gyula	1962. február 23.	1970. szeptember 24–25.
	Kovács Károly	1970. szeptember 24–25. ²³⁸	1980. szeptember 19. ²³⁹
	Deák Gábor	1980. szeptember 19.	1986. június 24.
	Bornemissza Sándor	1986. június 24.	1989. április 8. (XIII. kerületi pártértekezlet)
	Angyal Ádám	1989. április 8. (XIII. kerületi pártértekezlet)	1989. október 7.
XIV.	Schumeth János	1952/1956. november	1961. július 14.
	Méhes Lajos	1961. július 14.	1962. október 31.
	Schumeth János	1962. október 31. ²⁴⁰	1974. július 25. ²⁴¹
	Szkokán Ferenc	1974. július 25.	1989. március 13. ²⁴²
	Sere József	1989. április 8. (XIV. kerületi pártértekezlet)	1989. október 7.
XV.	Kerti Henrik	1956. november	1960. október 3.
	Varga Péter	1960. október 3.	1963. március 23.
	Lantos Zoltán	1963. március 23. ²⁴³	1974. szeptember 27. (Bp. VB) ²⁴⁴
	Szabó László	1974. szeptember 27. (Bp. VB)	1988. november 4.
	Elek Imre	1989. március 18. (XV. kerületi pártértekezlet) ²⁴⁵	1989. október 7.
XVI.	Bialon Vilmos	1956. november	1959. augusztus 31. (Bp. VB)
	Uzsoki István	1959. augusztus 31. (Bp. VB)	1968. december 11.

Kerület	Kerületi első titkár	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
XVI.	Dóra János	1968. december 11.	1974. április 2.
	Somogyi József	1974. április 2.	1983. január 20.
	Darvas Dániel	1983. január 20.	1987. június 15.
	Mészáros József	1987. június 15.	1989. október 7.
XVII.	Tarcali Zoltán	1956. november	1957. szeptember 23. (Bp. VB)
	Kóbor Ferenc	1957. szeptember 23. (Bp. VB)	1959. február 2. (Bp. VB)
	Tóth István	1959. február 2. (Bp. VB)	1962. május 14. (Bp. VB)
	Kiss Ferencné	1962. május 14. (Bp. VB)	1964. október 24.
	Zsidi Gyula	1964. október 24.	1967. szeptember 11.
	Tóth Róbert	1967. szeptember 11.	1972. június 29.
	Égető Lajos	1972. június 29.	1981. október 28.
	Hartai Sándor (mb.)	1981. október 29. (XVII. Kerületi PB)	1982. január 29.
	Gregor Gábor	1982. január 29.	1989. augusztus 21. (Bp. vezetői értekeztetés)
	Dévényi Gábor (ügyvezető titkár)	1989. szeptember 1.	1989. október 7.
XVIII.	Újfalusi Sándor	1956. november	1962. október 1. (Bp. VB)
	Bakos Zsigmond	1962. október 1. (Bp. VB)	1964. december 17.
	Újfalusi Sándor	1964. december 17.	1974. július 25. ²⁴⁶
	Peják Emil	1974. július 25.	1984. december 13.
	Katona Béla	1984. december 13.	1988. december 19.
	Mester László	1989. február 15. (XVIII. Kerületi PB)	1989. október 7.
XIX.	Dóra János	1956. november	1957. augusztus 26. (Bp. VB)

Kerület	Kerületi első titkár	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
XIX.	Jánki Kálmán	1957. augusztus 26. (Bp. VB)	1963. november 16.
	Virágh Ferencné (mb.)	1963. október 21. (Bp. VB) ²⁴⁷	1964. január 6.
	Darabos Iván	1964. január 6.	1965. október 1. ²⁴⁸
	Virágh Ferencné (mb.)	1965. január 22. (Bp. VB)	1965. október 1.
	Molnár Endre	1965. október 1.	1974. szeptember 11.
	Szente Antal	1974. november 28. ²⁴⁹	1980. február 15.
	Hámori Csaba	1980. február 15.	1984. december 6.
	Fabriczki András	1984. december 6.	1989. június 26.
	Véninger Ferenc	1989. szeptember 15. (XIX. kerületi párttervezet) ²⁵⁰	1989. október 7.
XX.	Tóth Tiborné	1958. november 24. (Bp. VB)	1963. július 29.
	Háry Béla	1963. július 29.	1964. december 17.
	Balogh István	1964. december 17.	1974. május 30.
	Csillik András	1974. május 30.	1987. február 9.
	Szandtner Iván	1987. február 9.	1989. szeptember 29. (XX. kerületi párttervezet)
	Dersi Mihály (elnökséget vezető PB-titkár)	1989. szeptember 29. (XX. kerületi párttervezet)	1989. október 7.
XXI.	Karsai Ferenc	1957. április 9. ²⁵¹	1960. október 3.
	Kovács Antal	1960. október 3.	1966. június 27.
	Sándor Béla (mb.)	1966. június 27.	1966. augusztus 5.
	Borbély Sándor	1966. augusztus 5.	1970. június 15.
	Ribánszky Róbert	1970. június 15.	1976. március 4.
	Véghelyi Andor	1976. március 4.	1984. október 24.

Kerület	Kerületi első titkár	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
XXI.	Ernszt Antal	1984. október 24.	1989. április 8. (XXI. kerületi pártértekezlet)
	Tóth Mihály	1989. április 8. (XXI. kerületi pártértekezlet)	1989. október 7.
XXII.	Szőke Lajos	1954. szeptember 18.	1964. december 17.
	Péter János	1964. december 17.	1970. június 15.
	Kóber Ferenc	1970. június 15.	1987. március 23.
	Czank János	1987. március 23.	1989. október 7.
BM	Kardos Gyula	1956. november	1958. január 7. (MSZMP Politikai Bizottság)
	Kovács János	1958. január 7. (MSZMP Politikai Bizottság)	1963. július 30. (MSZMP Politikai Bizottság) ²⁵²
	Anda János	1963. július 29.	1975. március 1. ²⁵³
BME	Barta György	1981. szeptember 17. (BME PB)	1989. február 25. (BME pártértekezlet)
	Segesváry Gábor	1989. február 25. (BME pártértekezlet)	1989. október 7.
BRFK	Daczó József	1957. május 27. (Bp. IIB)	1959. szeptember 14. (Bp. VB)
	Kovács Ernő	1959. szeptember 14. (Bp. VB)	1962. augusztus 27. (Bp. VB)
	Hevesi János	1962. augusztus 27. (Bp. VB)	1970. szeptember 24. (Bp. VB)
	Balogh József	1970. szeptember 24. (Bp. VB)	1975. január 20.
	Kalmár László	1975. január 20.	1979. július 16. ²⁵⁴
	Forró Dezső	1979. július 16.	1985. december 16.
	Tuza Sándor	1985. december 16.	1989. október 7.
CS(V) M	Kiss Dezső	1957. április 9. ²⁵⁵	1959. november 23. (Bp. VB)
	Molnár Ernő	1959. november 23. (Bp. VB)	1970. június 15.

Kerület	Kerületi első titkár	Megválasztás dátuma (Bp. PB)	Felmentés dátuma (Bp. PB)
CS(V) M	Borbély Sándor	1970. június 15.	1975. július 7.
	Ernszt Antal	1975. július 7.	1984. október 24.
ELTE	Rózsa Zoltán	1983. november 25. (ELTE VB)	1988. március 25.
	Nagy Ferenc	1988. június 22. (Bp. VB)	1989. október 7.
Fővárosi Tanács	Molnár László	1962. szeptember 17. (Bp. VB) ²⁵⁶	1970. február 25.
	Farkasinszky Lajos	1970. február 25.	1973. április 20.
	Zathureczky Tibor	1973. június 28.	1978. október 2. ²⁵⁷
	Bornemissza Sándor	1978. október 2.	1983. január 20. ²⁵⁸
	Varga Sándor	1983. január 20.	1989. október 7.
MÁV	Kocsis László	1956. november	1957. augusztus 12. (Bp. VB)
	Lékai Elek	1957. augusztus 12. (Bp. VB)	1959. május 4. (Bp. VB)
	Császár László	1959. augusztus 31. (Bp. VB)	1961. szeptember 18. (Bp. VB)
MKKE	Selmeci Lajos	1982. június 29. (MKKE PB)	1985. február 20.
	Szarvas László	1985. február 20.	1989. június 22. (MKKE pártértekezlet)
	Solt Katalin	1989. június 22. (MKKE pártértekezlet)	1989. október 7.
SOTE	Magyar Kálmán	1978. szeptember 22. (SOTE PB)	1988. október 10. (SOTE PB)
	Nagy Lajos	1988. október 10. (SOTE PB)	1989. október 7.

²²⁸ 1980 júliusától Juhász Lajosné néven szerepel.

²²⁹ Somogyi Imrét az MSZMP XII. kongresszusán KEB-taggá választották. Ezért a március 18-ai Bp. VB-ülésen nem javasolták az újraválasztását. A kerületi pártbizottság április 25-én mentette fel, ezt a Bp. PB 1980. május 7-én tudomásul vette, és elfogadta Závori László kinevezését. MSZMP,

1980. 202; BFL XXXV.1.a.4. 580. öe. (1980. március 18.); BFL XXXV.9.a.3. 158. öe. (1980. április 25.); BFL XXXV.1.a.3. 165. öe. (1980. május 7.)
- 230 Az előterjesztésben 1977. szeptember 15-ei hatállyal javasolták Borbély kinevezését. BFL XXXV.1.a.3. 144. öe. (1977. augusztus 26.)
- 231 A Bp. PB a funkcionáriusok 1978. március 1-jei hatállyal történő cseréjét javasolta. BFL XXXV.1.a.3. 147. öe. (1978. január 27.)
- 232 Az 1989. szeptember 16-ai VII. kerületi pártértekezleten újraválasztották, de a BFL őrizetében lévő utolsó kerületi PB-ülés 1989. augusztus 29-ei keltezésű. BFL XXXV.12.a. 11. öe. (1989. szeptember 16.)
- 233 A Bp. PB előzetesen egyetértett a felmentéssel, amennyiben a Bőripari Dolgozók Szakszervezete 1975. november 9-ei kongresszusán Petrákot megválasztják a szakszervezet főtítkárának. Miután ez megtörtént, mehetett végbe a személycsere. BFL XXXV.1.a.3. 132. öe. (1975. október 31.)
- 234 A Bp. VB határozata szerint 1979. december 1-jei hatállyal történt a váltás. BFL XXXV.1.a.4. 571. öe. (1979. november 28.)
- 235 Az előterjesztésben 1978. október 1-jei hatálybalépés szerepel. BFL XXXV.1.a.3. 152. öe. (1978. október 2.)
- 236 A Bp. PB 1989. június 26-ai ülésén egy előterjesztésben 1989. október 1-jei hatállyal javasolták felmentését nyugdíjba vonulása okán, de a jegyzőkönyv szerint nem szavaztak a kérdésről. BFL XXXV.1.a.3. 230. öe. (1989. június 26.)
- 237 1979. október 15-én erről röpszavazást tartott a Bp. VB, és a hatályba lépésként az előterjesztésben is október 15-e szerepel. BFL XXXV.1.a.4. 568. öe. (1979. október 17.). A Bp. PB utólag tudomásul vette ezen intézkedést. BFL XXXV.1.a.3. 159. öe. (1979. november 9.)
- 238 Kovács Károly Kónyi Gyula felmentése után megbízott kerületi titkárként vezette a kerületet az 1970. október 17-18-ai kerületi pártértekezletig, ahol kerületi első titkárrá választották. BFL XXXV.1.a.3. 97. öe. (1970. szeptember 24-25.); BFL XXXV.18.a.1. 5. öe. (1970. október 17-18.)
- 239 Az előterjesztésben 1980. szeptember 27-ei hatálybalépés szerepel. BFL XXXV.1.a.3. 167. öe. (1980. szeptember 19.)
- 240 Schumeth János 1961-től 1963 nyaráig pártiskolán volt, 1962 októberétől Schumeth visszatérteig a másodtitkár, Gábor Márton vezette a XIV. kerületi PB-t formális kinevezés nélkül. BFL XXXV.1.a.4. 93. öe. (1961. január 9.); uo. 142. öe. (1963. március 9.)
- 241 1974. október 1-jei hatállyal lépett életbe a személycsere. BFL XXXV.1.a.3. 122. öe. (1974. július 25.)
- 242 A Bp. PB 1989 márciusában döntött arról, hogy Szkokán Ferencet a kerületi pártértekezleten ne válasszák újra. BFL XXXV.1.a.3. 227. öe. (1989. március 13.)
- 243 Lantos Zoltán 1963. júniusig pártiskolán volt, addig Pataki Béla volt – kinevezés nélkül – a megbízott első titkár. BFL XXXV.1.a.3. 41. öe. (1963. március 23.)
- 244 Az 1974. szeptember 27-ei Bp. VB-ülés az időpont meghatározása nélkül arról döntött, hogy Szabó László Lantos nyugdíjazásáig PTO-titkár, majd azt követően első titkár lesz. A pozícióváltásra végül az 1975. február 8-ai kerületi pártértekezletet követően került sor. BFL XXXV.1.a.4. 437. öe. (1974. szeptember 27.); BFL XXXV.20.a.1. (1975)
- 245 1989. márciusi megválasztásáig PB-titkárként vezette Elek Imre a kerületet Szabó László távozta után. BFL XXXV.20.a.3. (1989)
- 246 Az előterjesztés szerint a személycsere 1974 szeptemberében történik meg. BFL XXXV.1.a.3. 122. öe. (1974. július 25.)
- 247 Az 1963. október 21-ei Bp. VB-ülésen elfogadták Jánki Kálmán felmentését, és Virágh Ferencné javasolták megbízott első titkárnak. Jánki felmentését a Bp. PB 1963. november 16-án fogadta el. Darabos Ivánt, az új első titkárt 1964. január 6-án fogadta el a Bp. PB. BFL XXXV.1.a.4. 157. öe. (1963. október 21.); BFL XXXV.1.a.3. 45. öe. (1963. november 16.)
- 248 Az 1965. január 15-ei röpszavazáson döntöttek arról, hogy Darabos Ivánt 1965. januártól októberig fizetett szabadsága idején Virágh Ferencné másodtitkár helyettesítse. BFL XXXV.1.a.4. 189. öe. (1965. január 22.)
- 249 Szente Antal megbízott titkárként vezette a kerületet 1974. szeptemberétől novemberi megválasztásáig. BFL XXXV.1.a.3. 123. öe. (1974. szeptember 11.)

- ²⁵⁰ Véninger Ferenc 1989. június 26-ától ügyvezető titkárként vezette a kerületet pártértekezleti megválasztásáig. BFL XXXV.24.a.1. (1989)
- ²⁵¹ Karsai Ferencet és Kiss Dezsőt nem budapesti szinten nevezték ki, hanem 1957. április 9-én választotta meg az ekkor különváló XXI. kerületi, illetve CSVN pártszervezet. KOLTAI-RÁCZ, 2008b. 421.
- ²⁵² Az 1963. július 17-ei röpszavazás döntött Anda János I. kerületi első titkári felmentéséről, mert az MSZMP KB a BM PB élére nevezte ki. Az MSZMP Politikai Bizottság 1963. július 30-ai ülésén elfogadták Kovács felmentését és Anda kinevezését. BFL XXXV.1.a.4. 151. őe. (1963. július 29.); MOL M-KS-288.5. 308. őe. (1963. július 30.)
- ²⁵³ Az MSZMP Politikai Bizottság ülésén javasolták, hogy a BM pártbizottságban ne válasszák Andát újra, hanem 1975. március 1-jei hatállyal kerüljön a BM hivatalos állományába, és rendőrezredesként nyugdíjazzák. MOL M-KS-288.5. 656. őe. (1975. január 28.)
- ²⁵⁴ 1979. június 30-ai hatállyal nyugdíjazták. BFL XXXV.1.a.4. 558. őe. (1979. május 16.) A Bp. PB a döntést 1979. július 16-án vette tudomásul, ekkor nevezték ki Forró Dezsőt, a BRFK PB titkárát a helyére. BFL XXXV.1.a.3. 158. őe. (1979. július 16.)
- ²⁵⁵ L. a 19. sz. lábjegyzetet.
- ²⁵⁶ Molnár Lászlót 1962. szeptember 17-én választotta meg a Bp. VB a Fővárosi Tanács függetlenített párttitkárának. A Fővárosi Tanács azonban csak az MSZMP KB Titkársága 1963. június 11-ei határozata értelmében lett kerületi jogú pártbizottság. BFL XXXV.1.a.4. 132. őe. (1962. szeptember 17.); MOL M-KS-288.7. 171. őe. (1963. június 11.)
- ²⁵⁷ Az előterjesztésben 1978. október 1-jei hatályú személycseré szerepel. BFL XXXV.1.a.3. 152. őe. (1978. október 2.)
- ²⁵⁸ Az előterjesztésben 1983. február 1-jei hatályú személycseré szerepel. BFL XXXV.1.a.3. 186. őe. (1983. január 20.)